

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva**

INFORMACIJA

**o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2021. godini
i planovima gospodarenja šumama za 2022. godinu**

Sarajevo, septembar 2022. godine

SADRŽAJ

POPIS SKRAĆENICA	5
I. UVODNE NAPOMENE.....	7
II. ZAKONODAVNI OKVIR.....	9
III. OPĆI PODACI O ŠUMARSTVU	13
IV. REALIZACIJA PLANA SJEČA	20
V. PROIZVODNJA I PLASMAN ŠUMSKIH DRVNIH SORTIMENATA.....	22
VI. ŠUMSKA TRANSPORTNA INFRASTRUKTURA.....	28
VII. ŠUMSKO-UZGOJNI RADOVI.....	32
VIII. SJEMENARSTVO I RASADNIČARSTVO.....	38
IX. INTEGRALNA ZAŠTITA ŠUMA	43
X. POKAZATELJI POSLOVANJA.....	50
XI. KADROVSKA STRUKTURA ZAPOSLENIH U ŠUMARSTVU FBIH.....	53
XII. LOVSTVO.....	57
XIII. STRATEŠKE AKTIVNOSTI U OBLASTI ŠUMARSTVA.....	64
XIV. SAŽETAK.....	65
ZAKLJUČCI VLADE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE	75

POPIS SKRAĆENICA

BPK	Bosanskopodrinjski kanton
CBP	Centralna baza podataka
EU	Evropska unija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMPVŠ	Federalno ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva
FSC	Forest Stewardship Council (Vijeće za upravljanje šumama)
GIS	Geografski informacioni sistem
GJ	Gospodarska jedinica
HNK	Hercegovačko-neretvanski kanton
HTZ	Higijensko-tehnička zaštita
ICT	Informaciono komunikacijske tehnologije
ISŠ	Informacioni sistem šumarstva Federacije BiH
JP	Javno preduzeće
KJP	Kantonalno javno preduzeće
KS	Kanton Sarajevo
K10	Kanton 10
MP ŠTI	Master plan šumske transportne infrastrukture Federacije BiH
PDV	Porez na dodanu vrijednost
PK	Posavski kanton
RD	Radni dan
SBK/KSB	Srednjobosanski kanton/Kanton Središnja Bosna
ŠDS	Šumski drvni sortimenti
ŠKP	Šumski kamionski put
ŠPD	Šumskoprивредно društvo
ŠPO	Šumskoprivredna osnova
ŠPP	Šumskoprivredno područje
ŠTI	Šumska transportna infrastruktura
ŠUR	Šumsko-uzgojni radovi
TK	Tuzlanski kanton
USK	Unsko-sanski kanton
ZDK	Zeničko-dobojski kanton
ZHK	Zapadnohercegovački kanton

I. UVODNE NAPOMENE

U skladu sa Programom rada Vlade Federacije BiH za 2022. godinu i Planom rada Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (FMPVŠ) za 2022. godinu, Federalna uprava za šumarstvo izradila je „Informaciju o gospodarenju državnim šumama u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2021. godini i planovima gospodarenja šumama za 2022. godinu“ (Informacija). Informacija je izrađena na osnovu podataka prikupljenih od kantonalnih uprava za šumarstvo, preduzeća koja gospodare šumama, a korišteni su i podaci iz drugih relevantnih izvora.

U Informaciji su navedeni značajniji pokazatelji gospodarenja šumama:

- zakonodavni okvir
- površine šuma
- drvna zaliha
- godišnji zapreminske prirast i sječivi etat
- pregled planiranih i ostvarenih sječa i realizacija plana sječa
- planirana i ostvarena proizvodnja šumskeg drvne sortimenata
- planirana i ostvarena izgradnja i rekonstrukcija šumske komunikacija
- otvorenost šuma
- pregled planiranih i ostvarenih šumsko-uzgojnih radova
- sjemenarstvo i rasadnička proizvodnja
- integralna zaštita šuma
- podaci o poslovanju kantonalnih šumskoprivrednih društava
- podaci o uposlenim u kantonalnim šumskoprivrednim društima i upravama za šumarstvo
- kratki pregled sa najznačajnijim podacima iz oblasti lovstva
- pregled strateških aktivnosti i projekata u šumarstvu.

Izvršena je analiza stanja u oblasti šumarstva na svim nivoima, identifikovani problemi i slabosti, te predložene aktivnosti za njihovo rješavanje.

Federalna uprava za šumarstvo je prilikom izrade Informacije tražila podatke o poslovima koji su vršeni u šumama u Federaciji BiH od svih kantona, pa tako i od HNK. Iz svih kantona osim iz HNK dostavljeni su objedinjeni izvještaji sa podacima za cijeli kanton/šumskoprivredno društvo, dok su iz HNK dostavljeni pojedinačni izvještaji od tri pravna lica, korisnika državnih šuma, i to: ŠPD „Šume Hercegovačko-neretvanske“ d.o.o. Mostar, Šumarstvo „Srednje Neretvansko“ d.d. Mostar i Šumarstvo „Prenj“ d.d. Konjic, od kojih je prvo 100% u vlasništvu države, a za druga dva subjekta nije poznata precizna struktura vlasništva.

Ne postoji nijedan pravni propis za oblast šumarstva u HNK, pa time nije osiguran pravni okvir ili ugovor nadležnih institucija kojim bi se prenijele ovlasti za gospodarenje državnim šumama u ovom kantonu.

Osim toga, za sva 4 šumskoprivredna područja (ŠPP) u ovom kantonu prestale su važiti i šumskoprivredne osnove (čiji je period važenja istekao prije 8 i više godina), tako da je Federalna šumarska inspekcija svim preduzećima izdala rješenje o zabrani gospodarenja šumama na području ovog kantona.

U Federalnoj upravi su objedinjeni dostavljeni izvještaji iz HNK (djelimično nepotpuni ili bez podataka) i poslan je upit nadležnom ministarstvu/kantonalnoj upravi HNK da se izjasne jesu li podaci usaglašeni i potvrđuju li tačnost podataka objedinjenih za cijeli kanton. Na poslani upit nije odgovoren.

Mada ne postoji niti jedan važeći pravni propis za legalno gospodarenje šumama na području HNK, državne šume se koriste i samo u 2021. godini je od strane gore navedenih pravnih lica/preduzeća posjećeno i izvezeno oko 77.000 m³ drvne mase, od čega je oko 11.400 m³ drveta četinara i oko 65.600 m³ drveta lišćara.

Šume na kršu zbog bitno smanjene produktivnosti i šumska zemljišta na kršu zbog svojih specifičnosti klasifikovana su kao područja sa posebnim režimom gospodarenja i kao područja velike opasnosti od šumskih požara, te uživaju podršku kantona i općina. Na području ovoga kantona šume svake godine trpe ogromne štete od požara i šumskih štetnika. Preduzeća koja posluju u šumarstvu na ovom području sa oko 190 zaposlenih i prihodima od oko 6,5 miliona KM (procjena – ne raspolažemo tačnim podacima), bez podrške šire zajednice nisu u mogućnosti sanirati štete od šumskih požara i drugih biotičkih i abiotičkih uzročnika šumskih šteta. Međutim, zbog nepostojanja zakona o šumama blagovremeno obezbjeđivanje ove pomoći je otežano i nedovoljno.

Zbog nepostojanja federalnog zakona o šumama Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva nije u mogućnosti finansijski učestvovati u saniranju nastalih šteta.

Dostavljeni podaci od korisnika šuma iz HNK ne daju ni približno uvid u stvarno stanje šuma na području HNK. Za odgovorno i održivo gospodarenje šumama u ovome kantonu, potrebno je obezbijediti pravni okvir za ovaj prirodni resurs, odnosno prije svega hitno donijeti zakon o šumama na nivou Federacije Bosne i Hercegovine, kao i neodložno provesti taksaciju/inventuru šuma i izraditi šumskoprivredne osnove za sva ŠPP/VŠPP, kao osnovni planski dokument za gospodarenje šumama.

Zbog svega navedenog, izvještaji o gazdovanju šumama u HNK u ovoj informaciji nisu uključeni u analize zajedno sa izvještajima ostalih kantona.

II. ZAKONODAVNI OKVIR

1. Zakon o šumama

Imajući u vidu funkcije šume i činjenicu da šume i šumska zemljišta u Federaciji BiH čine oko 58% ukupnog životnog prostora, nema sumnje da upravljanje i gospodarenje šumama i šumskim zemljištem predstavlja vitalni državni interes, odnosno interes Federacije BiH.

Upravljanje i gospodarenje šumama i šumskim zemljištem su specifične aktivnosti, koje u cilju efikasnosti, teže principu prostorne i funkcionalne centralizacije. Ovaj princip počiva na spoznajama:

- da gospodarenje svim šumama i šumskim zemljištima mora imati jedan zajednički, dugoročni cilj – optimalno ili potpuno korištenje prirodnih potencijala šumskih zemljišta,
- da se upravljanje i gospodarenje šumama zasniva uglavnom na samofinansiranju iz tekućih prihoda od prodaje šumskih proizvoda,
- da gospodarenje izoliranim (izdvojenim) šumskim površinama ili kompleksima sa šumom lošijeg kvaliteta ili bez šume ne može funkcionišati bez podrške zbog nedostatka tekućih prihoda.

Oblast šumarstva se reguliše Zakonom o šumama i Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja.

Zakon o šumama („Sl. novine Federacije BiH“, br. 20/02, 29/03 i 37/04), bio je na snazi sve do 27.11.2009. godine, kada ga je Ustavni sud Federacije BiH stavio van snage Presudom broj: U-26/08 od 14.04.2009. godine.

Navedenom presudom Parlamentu FBiH naloženo je da u roku od šest mjeseci od dana objavljivanja presude („Službene novine Federacije BiH broj: 36/09) navedeni zakon usaglasi sa Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi i Zakonom o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH, a što Parlament Federacije BiH do danas nije učinio. Od tada do danas ova oblast je zakonski neuređena.

Vlada Federacije BiH je na 55. sjednici održanoj 27.05.2016. godine, nakon razmatranja Prednacrta zakona o šumama izrađenog od strane ovog Ministarstva, utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt zakona o šumama.

Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH je na 12. redovnoj sjednici održanoj 13.07.2016. godine razmatrao ovaj Zakon i donio zaključak kojim je prihvatio Nacrt zakona o šumama. Dom naroda Parlamenta Federacije BiH na nastavku 15. redovne sjednice održane 15.12.2016. godine razmatrao je Nacrt Zakona o šumama, te usvojio Zaključak kojim je prihvaćen Nacrt Zakona o šumama. Predmetnim zaključcima predlagач je zadužen da provede javnu raspravu u roku od 90 dana, što je ovo Ministarstvo u ostavljenom roku i izvršilo.

Ovo Ministarstvo je u saradnji sa svim kantonalnim ministarstvima nadležnim za poslove šumarstva, Savezom općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine, kantonalnim šumskoprivrednim društvima, Federalnom upravom za inspekcijske poslove-Šumarskim inspektoratom, Šumarskim fakultetom Univerziteta u Sarajevu, Udruženjem inženjera i tehničara Federacije Bosne i Hercegovine, Hrvatskim šumarskim društvom, Udruženjem poslodavaca u Federaciji BiH, Samostalnim sindikatom šumarstva, prerade drveta i papira provelo javne rasprave. Na području svih kantona provedena je javna rasprava, te uzimajući u obzir konstruktivne primjedbe

i sugestije iznesene u toku javnih rasprava izrađen je Nacrt Zakona o šumama koji je upućen Vladi FBiH 31.05.2017. godine na razmatranje, utvrđivanje teksta Prijedloga zakona o šumama i upućivanja u dalju proceduru.

Vlada Federacije BiH na 110. sjednici održanoj 07.07.2017. godine, nakon razmatranja Nacrta zakona o šumama izrađenog od strane ovog Ministarstva, utvrdila je i u parlamentarnu proceduru uputila Prijedlog zakona o šumama.

U skladu sa tačkom 2. Zaključaka V.broj: 837/2018 od 28.6.2018. godine, donesenih na osnovu Informacije o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2017. godini i planovima gospodarenja šumama za 2018. godinu, Vlada Federacije BiH uputila je dopis Predstavničkom domu i Domu naroda Parlamenta Federacije BiH, kojim se traži da se Prijedlog zakona o šumama hitno uvrsti u Prijedlog dnevnog reda.

Vlada Federacije BiH uputila je svojim dopisom broj: 03-26-766/2019 od 23.8.2019. godine drugu urgenciju Predstavničkom domu i Domu naroda Parlamenta Federacije BiH, u prilogu kojeg su dostavljeni Zaključci Vlade Federacije BiH V.broj: 932/2019 od 22.8.2019. godine, donesenih na osnovu Informacije o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2018. godini i planovima gospodarenja šumama za 2019. godinu ovog Ministarstva, kojim se, u skladu sa tačkom 2., traži da se Prijedlog zakona o šumama hitno uzme u postupak razmatranja.

Treću urgenciju da se Prijedlog zakona o šumama hitno uzme u razmatranje, Vlada Federacije uputila je dopisom broj: 03-22-1017/2020 od 31.8.2020. godine Predstavničkom domu i Domu naroda Parlamenta Federacije BiH, u prilogu kojeg su dostavljeni Zaključci Vlade Federacije BiH V.broj: 1121/2020 od 28.8.2020. godine, doneseni na osnovu Informacije o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2019. godini i planovima gospodarenja šumama za 2020. godinu ovog Ministarstva.

Četvrtu urgenciju da se Prijedlog zakona o šumama hitno uzme u razmatranje, Vlada Federacije uputila je dopisom broj: 03-22-1067/2021 od 09.09.2021. godine Predstavničkom domu i Domu naroda Parlamenta Federacije BiH, u prilogu kojeg su dostavljeni Zaključci Vlade Federacije BiH V.broj: 1380/2021 od 09.09.2021. godine, doneseni na osnovu Informacije o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2020. godini i planovima gospodarenja šumama za 2021. godinu ovog Ministarstva.

Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH je 27.09.2021. godine na 25. redovnoj sjednici, na kojoj je bio uvršten i Prijedlog zakona o šumama, na zahtjev Vlade Federacije BiH, Prijedlog zakona skinuo sa dnevnog reda za narednu sjednicu Predstavničkog doma.

Također, Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH je 26.07.2022. godine na 35. redovnoj sjednici, na kojoj je bio uvršten i Prijedlog zakona o šumama, prihvatio prijedlog zastupnika Irfana Čengića da se Prijedlog zakona skine sa dnevnog reda.

Dom naroda Parlamenta Federacije BiH je 28.07.2022. godine na 20. sjednici, na kojoj je bio uvršten i Prijedlog zakona o šumama, na osnovu prijedloga Kolegija Doma naroda odlučio da s dnevnog reda skine Prijedlog zakona o šumama.

U prethodnom periodu, kao posljedica nedonošenja federalnog propisa za oblast šumarstva, devet kantona je donijelo svoje propise za oblast šumarstva. Donošenjem kantonalnih zakona o šumama Federaciji BiH se uskraćuju nadležnosti propisane Ustavom Federacije BiH, na različite načine je uređeno upravljanje i gospodarenje šumama, pitanje vlasništva kao i izdvajanje finansijskih sredstava za korištenje, zaštitu i unapređenje šuma, što je u suprotnosti ustavnim odredbama.

2. Zakon o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja (“Službene novine Federacije BiH”, br. 71/05 i 8/10)

Ovim zakonom uređuje se: registracija i način vođenja registara, proizvodnja i kontrola proizvodnje šumskog i hortikulturnog sjemena i sadnog materijala, kontrola uvoza reproduktivnog materijala, naknada troškova, upravni nadzor nad provođenjem ovoga Zakona, kaznene odredbe i druga pitanja od značaja za provođenje jedinstvenog sistema upravljanja sjemenarstvom i rasadničarstvom šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja u Federaciji Bosne i Hercegovine.

U toku implementacije predmetnog Zakona uočeni su određeni nedostaci i nedorečenosti što stvara probleme kako samim registrovanim proizvođačima, tako i organima koji provode stručni pregled nad proizvodnjom sjemena i sadnog materijala kao i inspekcijskim organima. Takođe, odredbe ovog Zakona nisu u potpunosti usklađene sa zakonodavstvom EU koje uređuje ovu oblast. Potrebno je napomenuti i to da su Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja kao i Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednog bilja (“Sl. novine Federacije BiH”, broj: 55/01) propisani uslovi vezano za proizvodnju i promet ukrasnog drveća i grmlja, koji nisu ujednačeni, te i zbog toga dolazi do određenih poteškoća vezano za upis u registre proizvođača i uvoznika sjemena i sadnog materijala, kao i do poteškoća prilikom provođenja stručnih kontrola i inspekcijskih pregleda.

Imajući u vidu navedeno, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva pristupilo je izradi novog zakona o šumskom reprodukcionom materijalu, te je u cilju izrade teksta Prednacrta Rješenjem imenovana Radna grupa.

Vlada Federacije BiH na 154. sjednici održanoj 30.08.2018. godine je utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt Zakona o reprodukcionom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja.

Nacrt zakona o reprodukcionom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja razmatran je i usvojen na 10. redovnoj sjednici Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH održanoj 29.01.2020. godine, koji do danas nije razmatran na Domu naroda Parlamenta Federacije BiH.

3. Zakon o lovstvu

Zakon o lovstvu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 4/06, 8/10 i 81/14) je objavljen 01.02.2006. godine i stupio je na snagu 09.02.2006. godine. Njegova implementacija i nakon petnaest godina još uvijek nije u potpunosti izvršena.

Ovaj Zakon je mijenjan i dopunjavan u 2010. i 2014. godini, u njegovoj primjeni i dalje su prisutne znatne poteškoće, što je i osnovni razlog da se pristupilo izradi novog Zakona o lovstvu.

Implementacija važećeg Zakona o lovstvu nije izvršena u dijelu koji se odnosi na dodjelu lovišta na korištenje.

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva izradilo je tekst Prednacrta Zakona o lovstvu i isti u novembru 2019. godine uputilo u proceduru pribavljanja obaveznih mišljenja od strane nadležnih institucija.

Federalno ministarstvo finansija, ni nakon tri urgencije upućene od strane Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, nije dostavilo svoje mišljenje.

U predloženom zakonskom rješenju, nakon njegovog usvajanja, biće omogućeno da se deblokira osnivanje i dodjela lovišta na korištenje u kantonima u kojima su ti postupci blokirani već 14 godina.

Lovstvo u smislu ovog Zakona, predstavlja javnu djelatnost.

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je od dana stupanja na snagu ovog Zakona donijelo dvadeset (20) provedbenih propisa (pravilnika), kao i dva rješenja o osnivanju uzgojnih područja za medvjeda i divokozu.

Međunarodne Konvencije koje uređuju pitanja zaštite i gospodarenja sa divljači su brojne, a BiH je do sada prihvatile i potpisala neke najznačajnije, među kojima su za pitanja lovstva najvažnije Bernska konvencija, Cites konvencija i Konvencija o biološkoj raznolikosti.

III. OPĆI PODACI O ŠUMARSTVU

1. Pokrivenost šumama

Šume i šumska zemljišta u Federaciji Bosne i Hercegovine zauzimaju površinu od oko 1.518.466 ha, od toga su u državnom vlasništvu 1.241.336,1 ha ili 82%, a u privatnom vlasništvu i vlasništvu drugih pravnih lica oko 277.130 ha ili 18%.

Vlasnička struktura šuma u FBiH

Osim po vlasništvu šume razvrstavamo i prema namjeni njihovog korištenja, tako da prema toj klasifikaciji postoje: privredne šume, zaštitne šume i šume posebne namjene. Temeljna načela šumarstva u Federaciji BiH su potrajno gospoderenje, očuvanje prirodne strukture i raznolikosti šuma, kao i trajno povećanje stabilnosti kako u gospodarskom smislu tako i u svim općekorisnim funkcijama šuma. Šumama u Federaciji BiH se gospodari na osnovu šumskoprivrednih osnova koje se donose za desetogodišnji period. Za državne šume izrađuju se šumskoprivredne osnove u kontinuitetu za sva šumskoprivredna područja, osim za šumskoprivredna područja u Hercegovačko-neretvanskom kantonu. Za privatne šume nisu izrađene šumskoprivredne osnove u Unsko-sanskom, Hercegovačko-neretvanskom, Zapadnohercegovačkom i Kantonu 10. Izrada šumskoprivrednih osnova za državne šume je obaveza korisnika šuma, odnosno šumskoprivrednih društava, a za privatne šume kantonalnih ministarstava za šumartvo i kantonalnih uprava za šumarstvo. Šumskoprivrednim osnovama se obezbeđuje princip održivog gospodarenja šumama, te planiraju sve aktivnosti na nivou šumskoprivrednog područja. Pored ovih, aktivnosti su usmjerene na postizanje i održavanje prirodne strukture, zaštite biološke raznolikosti, kao i aktivnosti koje dovode do poboljšanja svih općekorisnih funkcija šuma. Šumama kao jednom od vrednijih resursa Federacije BiH treba posvetiti posebnu pažnju zbog evidentne degradacije i potrebe za korištenjem svih funkcija šuma. Vrlo važno je osigurati stabilan zakonski okvir donošenjem federalnog Zakona o šumama i preduzeti konkretne aktivnosti na unapređenju organizacije gospodarenja

šumama u cilju održivog korištenja resursa, očuvanja prirodne strukture, zaštite okoliša i drugo. Radi potpunijeg uvida u stanje državnih šuma u Federaciji BiH, na osnovu šumskoprivrednih osnova i raspoloživih podataka dobijenih od šumskoprivrednih društava i kantonalnih uprava za šumarstvo daje se pregled stanja šuma po svim bitnim elementima: struktura površina,drvnih zaliha, zapreminske prirasta i sjećivog etata.

2. Prikaz površina

Ukupna površina šuma i šumskih zemljišta u državnom vlasništvu Federacije BiH iznosi 1.241.336,1 ha.

Tabela 1: Struktura površina šuma i šumskih zemljišta u Federaciji BiH

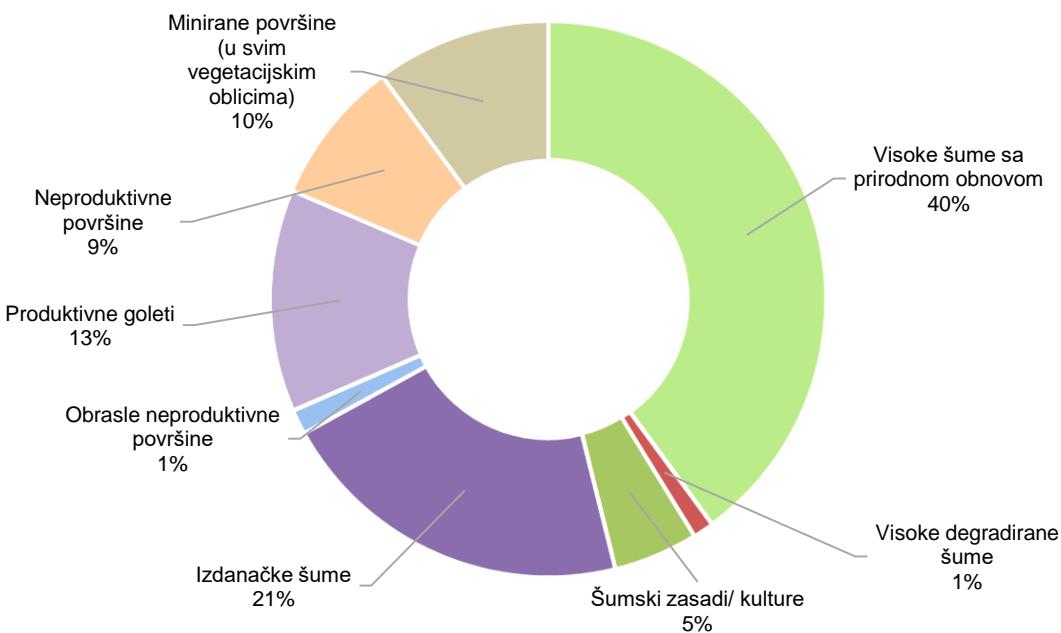
Vegetacijski oblik	Površina ha	%
Visoke šume sa prirodnom obnovom	492.642,2	39,7
Visoke degradirane šume	14.550,5	1,2
Šumski zasadi-kulture	60.360,8	4,8
Ukupno visoke šume	567.553,5	45,7
Izdanačke šume	261.690,1	21,1
Obrasle neproduktivne površine	22.047,4	1,8
Ukupno obraslo šumsko zemljište	851.291,0	68,6
Produktivne goleti	166.598,6	13,4
Ukupno za gospodarenje	1.017.889,6	82,0
Neproduktivne površine u pogledu šumarstva	98.471,4	7,9
Minirane površine (u svim vegetacijskim oblicima)	124.975,1	10,1
UKUPNO	1.241.336,1	100,0

Iz strukture šuma i šumskih zemljišta, vidljivo je da visokih šuma sa prirodnom obnovom ima 492.642,2 ha, ili oko 40%, ovo je u odnosu na stanje i značaj ovih šuma na kojima se zasniva šumska proizvodnja dosta nepovoljno. Visokih degradiranih šuma ima 14.550,5 ha ili 1%. Ove šume zahtijevaju posebne mjere u gospodarenju zato što je u njima onemogućena redovna prirodna obnova, a njihovim korištenjem se dobijaju šumski sortimenti lošijeg tehničkog kvaliteta. Većina ovih šuma nastala je zbog loših staništa, a i antropogenim uticajem, kao i mjestimično negativnim djelovanjem biotičkih i abiotičkih faktora.

Značajan udio u ukupnoj površini pod šumom čine i vještački podignuti zasadi-kulture, sa i bez procjenjene drvne mase na 5% površine, odnosno na 60.360,8 ha. Činjenica je da se ove sastojine nedovoljno njeguju jer se ne provode planirane uzgojne mjere, a jedan od osnovnih razloga su slabi ekonomski efekti. Udio izdanačkih šuma u ukupnoj površini pod šumom je 21%, što iznosi 261.690,1 ha. To predstavlja značajnu površinu imajući u vidu stanje i karakter ovih šuma u kojima je drvna zaliha prilično mala gdje su tehnička struktura i kvalitet drveta prilično loši. U ovim šumama bi se trebali provoditi redovni uzgojni zahvati kako bi se ove šume prevodile u stabilne sastojine vrijednijeg vegetacijskog oblika. Obrasle neproduktivne površine zauzimaju površinu od 22.047,4 ha, ili 2% od ukupne površine šuma. Tu spadaju šume u kanjonima rijeka i na strmim padinama i liticama koje su uglavnom nepodesne za gospodarenje. Ima ih različitih kategorija od visokih šuma, izdanačkih do šibljaka.

Struktura površina šuma i šumskog zemljišta u Federaciji BiH

Stanje na dan 31.12.2021. godine

Produktivnih goleti koje su pogodne za pošumljavanje ima oko 166.598,6 ha, ili 13% i predstavljaju površine na kojima se pošumljavanjem odgovarajućim vrstama drveća u skladu sa prirodnim i ekološkim uslovima može povećati površina pod šumom. Veći dio ovih površina su sa veoma siromašnim i lošim proizvodnim potencijalom staništa. Sredstva za biološku obnovu šuma koja izdvajaju kantonalna šumskoprivredna društva su dosta skromna da bi se zadovoljile stvarne potrebe, za ovu svrhu je potrebno iznalaziti i dodatne izvore finansiranja.

Značajan problem za šumarstva Federacije BiH predstavlja oko 124.975,1 ha, ili 10% svih kategorija šuma i šumskih zemljišta za koje se zna ili se pretpostavlja da su minirane. Stvarna minirana površina je vjerovatno nešto manja jer se obično iz sigurnosnih razloga ostavlja pojas oko površina za koje se zna da su minirane. Među ovim šumama značajan udio čine i visoko ekonomski vrijedne šume koje su za duži vremenski period nedostupne za gospodarenje, a s obzirom da su vrlo često oštećene predstavljaju potencijalno žarište za razvoj biljnih bolesti i mnogih štetnih insekata. Ove površine predstavljaju siguronosni i ekološki problem, ali stvaraju i ekonomski gubitak, budući da je za duži period onemogućeno njihovo korištenje. Aktivnosti na deminiranju šuma i šumskih zemljišta spada u veoma važnu aktivnost u narednom periodu za koju je potrebno iznaći značajna finansijska sredstva. Pored sredstava koja se mogu obezbijediti od nadležnih resornih ministarstava, podrebno je angažovanje i međunarodnih finansijskih institucija.

3. Prikaz drvnih zaliha

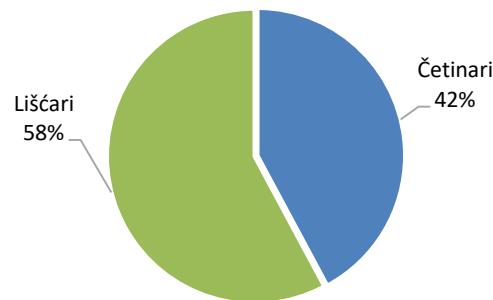
Drvna zaliha šuma pored površine je jedan od bitnih elementa u prikazu stanja šuma. Stanje drvnih zaliha je iskazana u krupnom drvetu, a krupno drvo predstavljaju svi dijelovi stabla deblji od 7 cm bez zapremine panja.

Tabela 2: Drvna zaliha

Vegetacijski oblik	Četinari m ³	Lišćari m ³	Ukupno m ³	m ³ /ha	%
Sve visoke šume	77.161.810	82.007.869	159.169.679	280,4	86,9
Izdanačke šume	0	23.835.788	23.835.788	91,1	13,1
UKUPNO	77.161.810	105.843.657	183.005.467	215,0	100,0

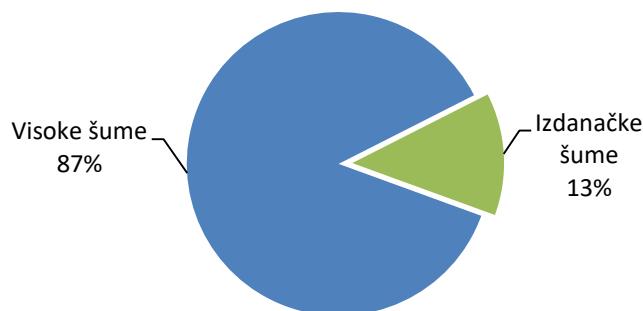
Iz podataka koji su prikazani u tabeli proizilazi da je ukupna drvna zaliha svih šuma zajedno u državnom vlasništvu Federacije BiH 183.005.467 m³.

**Drvna zaliha
u 2021. god.**

Drvna zaliha četinara iznosi 77.161.810 m³ ili 42%, a kod lišćara 105.843.657 m³ ili 58% ukupne zalihe. Zaliha lišćara je nešto veća nego kod četinara, a srazmjerno površinama na kojima se nalaze to je realan pokazatelj. Prosječna drvna zaliha svih visokih šuma zajedno iznosi 280,4 m³/ha, a izdanačkih 91,1 m³/ha. Prosječna zaliha kod svih šuma zajedno iznosi 215,0 m³/ha. Prosječna drvna zaliha kod visokih šuma je nešto manja u odnosu na prikazano stanje drvnih zaliha u prethodnoj godini. U strukturi zaliha svih šuma zajedno visoke šume su zastupljene sa 86,9%, a izdanačke sa 13,1%. Na ovakav odnos su uticali uslovi staništa na kojima se nalaze, kao i način njihovog korištenja.

**Drvna zaliha po kategorijama šuma
u 2021. god.**

4. Prikaz godišnjeg zapreminskog prirasta

U pregledu je prikazano stanje godišnjeg zapreminskog prirasta u državnim šumama Federacije BiH.

Tabela 3: Godišnji zapreminski prirast po kategorijama šuma

Vegetacijski oblik	Četinari m ³	Lišćari m ³	Ukupno m ³	m ³ /ha	%
Sve visoke šume	1.886.914	1.611.387	3.498.301	6,2	80,8
Izdanačke šume	0	829.192	829.192	3,2	19,2
UKUPNO	1.886.914	2.440.579	4.327.493	5,1	100,0

U pregledu stanja godišnjeg zapreminskog prirasta podaci su prikazani u krupnom drvetu kao i kod drvnih zaliha.

Iz prikaza je vidljivo da ukupni godišnji zapreminski prirast svih šuma zajedno iznosi 4.327.493 m³. Od toga na četinare otpada 1.886.914 m³ ili 44%, a na lišćare 2.440.579 m³ ili 56%, dok je u visokim šumama 81% ukupnog godišnjeg zapreminskog prirasta, a u izdanačkim 19%.

U visokim šumama prosječni godišnji zapreminske prirast iznosi $6,16 \text{ m}^3/\text{ha}$, dok je kod izdanačkih šuma $3,17 \text{ m}^3/\text{ha}$. Prosječni godišnji zapreminske prirast svih šuma zajedno iznosi $5,10 \text{ m}^3/\text{ha}$. Treba težiti da se dobije što veći i kvalitetniji godišnji zapreminske prirast, a količine su uglavnom vezane uz količinu drvnih zaliha. To se može ostvariti uz biološko-tehničke i uzgojne mjere koje će se primjenjivati u postupku gospodarenja šumama, a u cilju ostvarenja što većeg i kvalitetnijeg prinosa. Da bi se imao veći i kvalitetniji zapreminske prirast treba uzbuditi i uređivati mješovite preborne sastojine koje su najstabilnije i koje daju najbolje prinose.

5. Prikaz godišnjeg sječivog etata

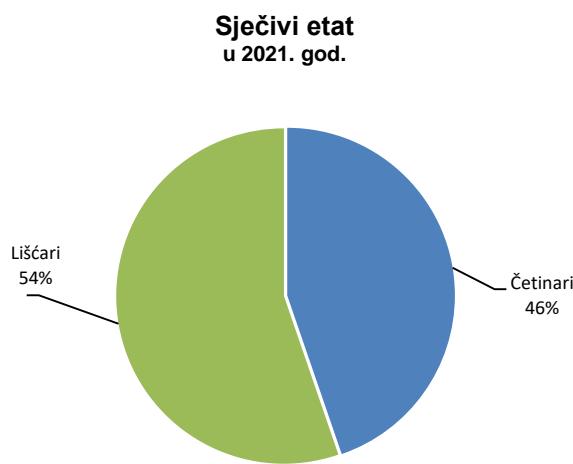
Ukupni godišnji sječivi etat za sve šume zajedno iznosi $3.013.971 \text{ m}^3$ (krupno drvo), od toga na četinare otpada $1.394.396 \text{ m}^3$ odnosno 46%, a na lišćare $1.619.575 \text{ m}^3$ ili 54%.

Tabela 4: Godišnji sječivi etat

Vegetacijski oblik	Četinari m^3	Lišćari m^3	Ukupno m^3	m^3/ha	%
Sve visoke šume	1.394.396	1.379.768	2.774.164	4,9	92,0
Izdanačke šume	0	239.807	239.807	0,9	8,0
UKUPNO	1.394.396	1.619.575	3.013.971	3,5	100,0

Sječivi etat se dobrim dijelom planira u visokim šumama, a koji iznosi $2.774.164 \text{ m}^3$, što je oko 92% od ukupnog etata, a u izdanačkim šumama 239.807 m^3 ili 8%. Ukupni sječivi etat je nešto veći kod lišćara nego kod četinara, a srazmerno tome su ukupna zaliha i prirast veći kod lišćara nego kod četinara.

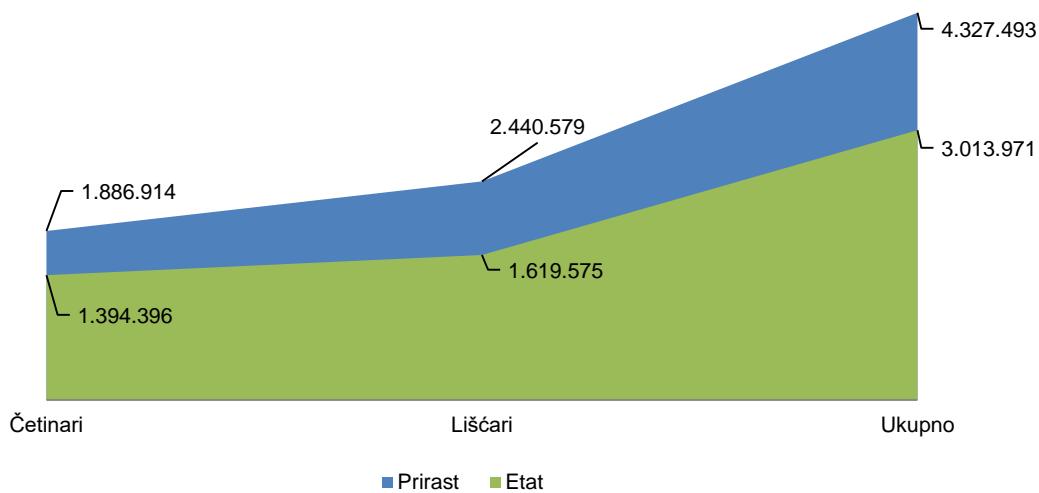
Ukupni godišnji zapreminske prirast svih šuma zajedno iznosi $4.327.493 \text{ m}^3$, a sječivi etat $3.013.971 \text{ m}^3$. Iz odnosa godišnjeg zapreinskog prirasta i sječivog etata proizilazi da je godišnji sječivi etat manji od godišnjeg zapreinskog prirasta za $1.313.522 \text{ m}^3$ što iznosi 70% od ukupnog godišnjeg zapreinskog prirasta.

Prema stvarnom stanju drvene zalihe koja je nešto manja od normalne, treba težiti povećanju drvnih zaliha, a to se može postići primjenom optimalnog tehničkog

cilja gospodarenja sa posebnim akcentom na ekonomski vrijedne šume koje su nosilac šumske proizvodnje. Prema stručnim i naučnim saznanjima proizvodne mogućnosti staništa su nešto veće u odnosu na trenutno stanje drvnih zaliha sa kojima se raspolaže.

Godišnji zapreminska prirast i sječivi etat

Odnos godišnjeg zapreminskog prirasta i sječivog etata slikovito je prikazan na dijagramu iz kojeg se jasno vidi da je godišnji sječivi etat značajno manji od godišnjeg zapreminskog prirasta. Ovo je dobra praksa sa kojom treba nastaviti i u buduće jer se ovakvim postupkom sječe manje nego što je realno moguće, te se samim tim štedi šumski resurs i dovodi do povećanja sveukupnih drvnih zaliha.

IV. REALIZACIJA PLANA SJĘČA

Realizacija planova gospodarenja šumama, a posebno realizacija plana sječa ima značajan uticaj na kvalitet i stanje šumskog fonda. U cilju sagledavanja trenutnog stanja izvršena je analiza realizacije šumskoprivrednih osnova (ŠPO) za sva šumskoprivredna područja (ŠPP) u Federaciji BiH. Analiza je rađena do nivoa kategorije šuma, a došlo se do veoma bitnih pokazatelja i rezultata. Na osnovu rezultata ove analize može se sa sigurnošću zaključiti da je u pojedinim kategorijama šuma došlo do prekoračenja količine sječa, dok je u kategorijama šuma loših stanišnih uslova realizacija nešto manja od planirane. Obično su prekoračenja količine sječa u kategoriji visokih šuma koje su boljeg kvaliteta, a prema procentu pređene površine može se zaključiti da su aktivnosti koncentrisane uglavnom na onim površinama koje imaju kvalitetniju drvenu zalihu, a i bolju otvorenost šumskim komunikacijama. Etatom se uglavnom opterećuju šume boljih kvalitetnih klasa što je u zadnje vrijeme postala uobičajena praksa. Ove nepravilnosti su značajno izražene u Unsko-sanskom, Tuzlanskom, Hercegovačko-neretvanskom i Bosansko-podrinjskom kantonu.

Obim šumske uzgojnog rada u kulturama sa procijenjenom drvenom masom i u izdanačkim šumama, je vrlo mali u odnosu na planirane količine po ŠPO u gotovo svim kantonima, na nekim područjima je zanemariv. To će se dalje negativno odraziti na ukupno stanje šuma što stvara potrebu, a i obavezu, da se radovi uzgojnog karaktera moraju intenzivirati na gotovo svim ŠPP. Neprihvatljivo je da se šumskouzgojni radovi u ovim kategorijama šuma izvršavaju u obimu od oko 40%. Većina ovih šuma je uzgojno zapuštena, a u pojedinim slučajevima je prevelika gustina nasada, tako da se vrlo često dešavaju izvale, snjegolomi, vjetrolomi, napadi insekata i druga oboljenja. Izostale su veoma značajne i neophodne melioracije izdanačkih šuma, koje bi se uzgojnim mjerama trebale prevoditi u vredniji uzgojni oblik. Osnovni problem ovakvog odnosa jeste cijena radova i plasman sortimenata koji se dobijaju ovim sječama jer se radi o drvenoj masi koja je lošeg tehničkog kvaliteta, a potrebe tržišta za ovakvim proizvodima su relativno male. Neophodno je poduzeti određene aktivnosti u cilju otklanjanja nepravilnosti koje imaju direktni uticaj na stanje i kvalitet šuma. Takođe, veliki broj neplanskih i nelegalnih sječa (šumskih krađa) značajno je prisutno u svim kantonima FBiH. Potrebno je napomenuti da za šumskoprivredna područja na prostoru Hercegovačko-neretvanskog kantona nisu urađene šumskoprivredne osnove. Za ŠPP „Srednje-Neretvansko“ poslednja osnova je izrađena za period od 1986.-2000. godine, za ŠPP Konjičko ŠPO je istekla 2014. godine, za Vanprivredno područje „Konjičko-Krš“ poslednja izrađena osnova je za period od 1981.-1995. godine, a za Vanprivredno područje „Krš Mostar“ do sada nije izrađena nijedna osnova. U ŠPP koja nemaju osnovni plan gospodarenja, odnosno nemaju važeću šumskoprivrednu osnovu, preduzeća šumarstva ne bi smjela provoditi planske aktivnosti sječa i druge procese gospodarenja šumama, što je to u većini kantona postala uobičajena praksa. Vrlo često dolazi do kašnjenja prilikom izrade i donošenja novih osnova za ŠPP bez nekih posenih razloga i za koja nema opravdanja. Važno je napomenuti da su kašnjenja od šest mjeseci, pa do godinu dana. U nekim kantonima, kako je propisano kantonalnim zakonima o šumama, može se gazdovati na osnovu godišnjih planova čak i do četiri godine. Sa ovom praksom treba hitno prestati, a u budućnosti nastojati da se ta odredba zakona o šumama što prije izmjeni.

U poslednje vijeme nijedno preduzeće šumarstva prilikom izrade novih ŠPO za ŠPP ne poštuje Odluku Vlade Federacije BiH o izradi, sadržaju i primjeni šumskoprivrednih osnova-Prečišćeni tekst (Službene novine FBiH, broj 41/21 i 46/21) jer ih ne dostavljaju nadležnom Federalnom ministarstvu radi dobijanja saglasnosti za njihovu primjenu.

V. PROIZVODNJA I PLASMAN ŠUMSKIH DRVNIH SORTIMENATA

Izvršenje sječa

Pokazatelji izvršenja sječa iskazuju se na osnovu godišnjih izvještaja dobijenih iz kantonalnih šumskoprivrednih društava (ŠPD).

Prema dostavljenim podacima o sječivom etatu iz važećih šumskoprivrednih osnova u poslednjih 5 godina i količinama izvršenih sječa, utvrđeno je da dozvoljeni sječivi etat iznosi prosječno 2,85 miliona m³.

Tabela 5: Izvršenje sječa u period od 2017. do 2021. godine

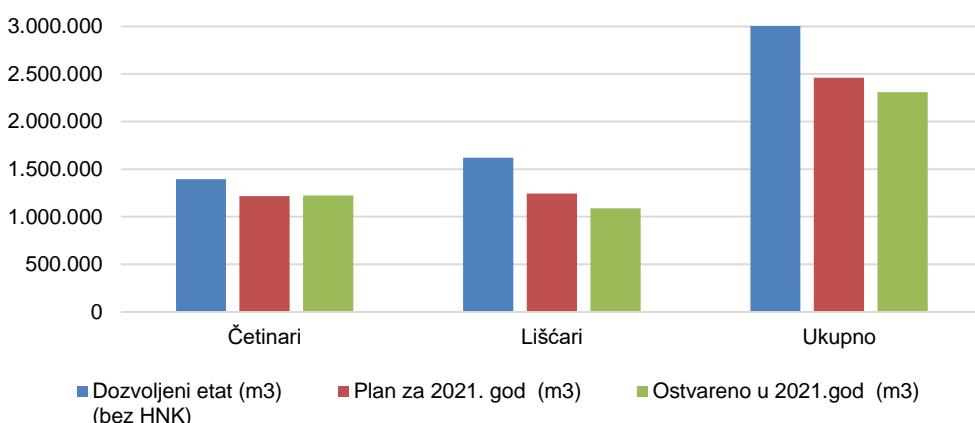
Vrsta drveta	Prosječno dozvoljeni etat 2017.-2021. (bez HNK)	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
		m ³				
Četinari	1.396.297	1.168.492	1.322.303	1.209.319	1.164.039	1.222.137
Lišćari	1.455.506	1.107.501	1.057.458	1.059.672	1.007.674	1.087.662
Ukupno	2.851.803	2.275.993	2.379.761	2.268.991	2.171.713	2.309.800

Etat se planira prosječno godišnje u iznosu od oko 2,3 miliona m³ drvne mase ili prosječno oko 81% od dozvoljenog etata.

Za 2021. godinu po šumskoprivrednim osnovama utvrđen je dozvoljeni sječivi etat (bez HNK) u iznosu od 2.842.502 m³, dok je plan proizvodnje u ukupnom iznosu od 2.459.939 (ili ca 87% od dozvoljenog etata) ostvaren sa 94% ili za oko 150.000 m³ drvne mase manje nego što je planirano. Ukupno je posjećeno 2.309.800 m³ dvne mase, od čega je 1.222.137 m³ drveta četinara i 1.087.662 m³ drveta lišćara.

Za 2022. godinu planirana je proizvodnja od 2.497.207 m³ bruto drvne mase, od čega četinara 1.270.744 m³ i lišćara u iznosu od 1.226.463 m³.

**Dozvoljeni etat, plan i izvršenje sječa
u 2021. godini**

U odnosu na 2020. godinu proizvodnja bruto drvne mase, u 2021. godini je povećana za oko 6%, odnosno proizvedeno je oko 138.000 m³ drvne mase više, odnosno proizvedeno je oko 5% ili oko 86.000 m³ više neto ŠDS.

Osim što u obračune nisu uključeni podaci o sjećivom etatu i količinama drvne mase koja je realizovana na području HNK, treba imati na umu i činjenicu da u većini preduzeća šumarstva postoji problem nelegalnih sječa, koji već duži niz godina nadležne institucije ne uspijevaju riješiti. Ne postoje preciznije evidencije o nezakonitim sječama u Federaciji BiH, osim grubih procjena koje ukazuju na velike posljedice od ovih aktivnosti, kako ekonomski tako i političke prirode.

Prema preliminarnim rezultatima II. Državne inventure šuma (II. DIŠ), od ukupno procijenjenog obima sječa u Federaciji BiH (prema Metodici II.DIŠ na osnovu premjera svježih panjeva), oko 21% posjećenog drveta nije registrovano, odnosno ima karakter nelegalnih sječa.

Od ukupnog iznosa obima sječa oko 82% registrovanih sječa i 77% neregistrovanih sječa su realizovane u visokim šumama.¹

Manjak šumskihdrvnihsortimenata na tržištu djelimično se nadoknađuje vršenjem kriminalnih radnji. Kada lokalno stanovništvo nije u mogućnosti na legalan način pravovremeno nabavljati ogrev, često se opredjeljuje za nabavku nelegalnim putem.

Potražnja šumskihdrvnihsortimenata na tržištu direktno utiče na obim sječa po vrstama drveća. Potražnja šumskihdrvnihsortimenata i raspoložividrvoprerađivački kapaciteti imaju za posljedicu da je obim sječa četinara bliži dozvoljenom sjećivom etatu od obima sječa lišćara.

Proglašenje pandemije Corona virusa i niz mjera kojima su uvedena različita ograničenja (ograničenja kretanja, okupljanja i rada u određenim djelatnostima, itd.) rezultiralo je poteškoćama u organizaciji i realizaciji proizvodnje, kao i neuobičajenim odstupanjima u potražnji i plasmanu šumskihdrvnihsortimenata tokom godine, pri čemu su se preduzeća kratkoročno morala prilagođavati aktuelnoj situaciji i rješavati izazove angažovanja dovoljnog broja proizvodne radne snage.

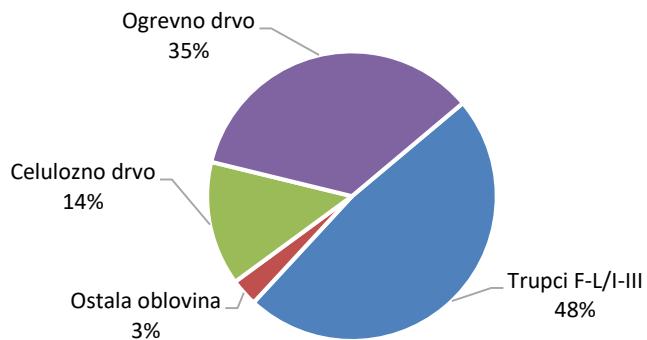
Proizvodnja šumskihdrvnihsortimenata

U 2021. godini proizvedeno je ukupno 1.941.582 m³ šumskihdrvnihsortimenata (ŠDS), od toga 1.013.192 m³ neto masedrvnihsortimenata četinara (94% od planirane količine) i 928.390 m³ neto masedrvnihsortimenata lišćara (80% od planirane količine).

---

¹ Preliminarni rezultati II. Državne inventure šuma na velikim površinama 2006.-2009.

**Sortimentna struktura u ukupnoj proizvodnji
šumskih drvnih sortimenata
u 2021. godini**

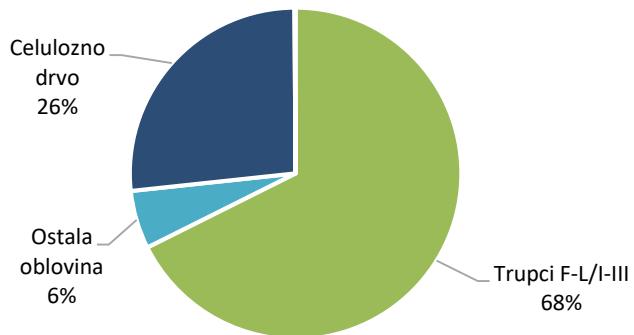
Od ukupno realizovane drvne mase u 2021. godini, oblovine (trupci F-L/I-III) je proizvedeno 931.667 m³ ili 48%, ostale oblovine 59.399 m³ ili 3%, celuloznog drveta 269.354 m³ ili 14%, a ogrevnog drveta 681.162 m³ ili 35%.

Tabela 6: Ostvarena proizvodnja šumskih drvnih sortimenata u 2021.

Vrsta sortimenta	Plan za 2021. (m ³)	Ostvareno u 2021. (m ³)	Procentualni udio (%)
Četinari			
Trupci F-L/I-III	729.715	685.190	68
Ostala oblovina	62.712	57.535	6
Celulozno drvo	227.764	269.354	27
Ogrevno drvo	24	1.113	0
Ukupno:	1.020.215	1.013.192	100
Lišćari			
Trupci F-L/I-III	296.099	246.477	27
Ostala oblovina	2.996	1.864	0
Celulozno drvo	193	0	0
Ogrevno drvo	749.400	680.049	73
Ukupno:	1.048.688	928.390	100
Sveukupno:	2.068.903	1.941.582	

U strukturi sortimenata drvne mase **četinara** je najvećim dijelom, odnosno sa 68% zastupljena oblovina (F-L trupci i oblovina od I-III kvalitetne klase), a celulozno drvo sa 26% i ova drvna masa se uglavnom plasira u drvoradnici kapacitete (ploče, furnir, parket, građevinska stolarija, namještaj, montažne kuće, proizvodnja peleta itd.).

**Ostvarena proizvodnja ŠDS u 2021. godini
Četinari**

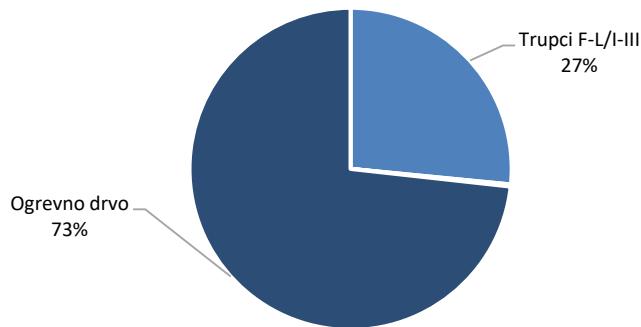

Prema sortimentnoj strukturi ostvarene proizvodnje u 2021. godini može se zaključiti da se četinarskim šumama duži period pravilno gospodari.

Na tržištu postoji veća potražnja za sortimentima drveta četinara jer postoji i veći broj izgrađenih proizvodnih kapaciteta koji kao sirovini koriste ovu vrstu proizvoda.

Realizacija drvne mase **lišćara** i u 2021. godini je lošija u odnosu na četinare i iznosila je 928.390 m^3 ili oko 88% od planirane količine. Proizvedeno je neto drvne mase oblovine za industrijsku preradu (F-L trupci i oblovina od I-III kvalitetne klase) u iznosu od 246.477 m^3 ili 27%, dok je zastupljenost ogrevnog drveta u iznosu od 680.049 m^3 ili oko 73%, a ostale oblovine neznatna u iznosu od oko 0,2%.

**Ostvarena proizvodnja ŠDS u 2021. godini
Lišćari**

Odnos celuloznog i ogrevnog drveta lišćara u prikazanoj sortimentnoj strukturi nije u potpunosti realan pokazatelj kvaliteta ove drvne mase. Jedan od razloga tome je nepostojanje industrijskih kapaciteta za preradu celuloze lišćara, kao i tvornica ploča koje koriste lišćare kao sirovini. Stoga se od drveta lišćara na tržištu plasira uglavnom samo tehničko i ogrevno drvo. Nepravilnim gospodarenjem šumama lišćara (ako se prilikom dozname stabala za sjeću vrši doznaka kvalitetnijih stabala, a ostavljaju se

lošija, ako se sječe vrše na velikim površinama itd.), šume se postepeno degradiraju i ostavljaju se dugoročne posljedice. Za rehabilitaciju i povratak stabilnosti i održivosti gospodarenja u degradiranim šumama potreban je duži vremenski period, čak i preko 50 godina ako se tim šumama ispravno gospodari prema pravilima šumarske struke.

Za 2022. godinu korisnici šuma su planirali proizvodnju u iznosu od 2.019.118 m³ s približno podjednakom zastupljenosti lišćara i četinara.

Podaci o sortimentnoj zastupljenosti reflektuju kvalitet i strukturu drvnih sortimenata koji će biti na raspolaganju duži vremenski period. Općenito se može reći da je kvalitet šuma u Federaciji BiH nezadovoljavajući, a naročito kvalitet šuma lišćara.

Tabela 7: Plan proizvodnje za 2022. godinu

Vrsta drveća	Trupci	Ostalo oblo	Celuloza	Ogrev	Ukupno
Četinari	697.359	84.178	234.631	320	1.016.488
Lišćari	283.014	2.860	1.772	714.984	1.002.630
Ukupno	980.372	87.038	236.403	715.304	2.019.118

U šumama Federacije BiH postoji potencijal za povećanje održive proizvodnje drveta. Korisnici šuma dužni su provoditi sve mjere propisane šumskoprivrednim osnovama, što između ostalog znači i realizaciju etata u kulturama sa procijenjenom drvnom masom i u izdanačkim šumama, da bi se šume u ovim kategorijama podigle na viši uzgojni nivo. Na to se korisnici šuma obavezuju i ugovorima o prenosu poslova gospodarenja državnim šumama.

Potrebno je razvijati i korištenje ostalih funkcija šume i proširivanje poslovno-proizvodnog assortimenta proizvoda i usluga u skladu sa promijenjenim zahtjevima društva i tržišta prema šumskim resursima, uključujući i primjenu novih tehnologija za preradu biomase i korištenje manje vrijednih drvnih sortimenata.

Drvna industrija kao izvozna privredna grana kontinuirano bilježi rast plasmana finalnih proizvoda na domaćem i stranom tržištu, a svoj razvoj bazira na korištenju pretežno domaćih sirovinskih resursa. Strateško opredjeljenje drvne industrije je postići što viši nivo finalizacije i što veći izvoz finalnih proizvoda od drveta. Veliki udio u proizvodnji su proizvodi nižeg stepena prerade (razana građa, peleti, palete, briketi i slično). Imajući u vidu izražen trend korištenja drveta kao ekološkog i obnovljivog materijala u svijetu, realno je očekivati povećanje proizvodnje i izvoza drvne industrije Bosne i Hercegovine.²

Tabela 8: Struktura ostvarenog izvoza šumarstva i drvne industrije (KM) po grupama proizvoda u 2020. i 2021. godini³

Grupa proizvoda	2020.	2021.	Indeks 2021/2020
Proizvodi šumarstva	132.322.934	173.163.851	130,9
Rezana građa i elementi	325.531.983	457.538.570	140,6
Ploče i furnir	69.102.025	92.978.873	134,6
Parket i ostalo profilirano drvo	32.425.016	38.495.032	118,7
Građevinska stolarija	107.528.870	142.561.688	132,6

² Vanjskotrgovinska komora BiH; Asocijacija drvne industrije i šumarstva (<https://www.komorabih.ba/asocijacija-drvne-industrije-i-sumarstva/>)

³ "Pregled vanjskotrgovinske razmjene drvne industrije i šumarstva BiH za period 2021. i 2020." (https://www.komorabih.ba/wp-content/uploads/2022/02/drvnog-sektora_2021-2020.pdf)

Namještaj od drveta	578.769.599	712.161.637	123,0
Montažne drvene kuće	19.538.323	24.849.142	127,2
Ukupno drvna industrija i šumarstvo	1.265.218.750	1.641.748.793	129,8

Trend rasta izvoza u 2021. godini je zabilježen kod svih grupa proizvoda. U 2021. godini izvoz drvnog sektora je za oko 30% viši nego u 2020. Najveći porast izvoza ostvarili su: rezana građa i elementi, ploče i furnir, građevinska stolarija i proizvodi šumarstva.

Stabilizacijom tržišta i ulaganjem u nove investicije u drvorerađivačkoj industriji, rasti će i potražnja za šumskim drvnim sortimentima, čime bi se preduzećima šumarstva povećali i prihodi od prodaje drveta.

Potrebno je ulagati u šumske ekosisteme i izgradnju proizvodnih drvorerađivačkih kapaciteta koji će koristiti raspoloživu drvnu masu i pratiti zahtjeve tržišta za različitim proizvodima od drveta.

Potrebno je dati podršku investitorima, stvoriti mehanizme i osigurati sredstva za realizaciju projekata koji će korištenjem modernih tehnologija omogućiti i finalnu preradu drvnih sortimenata lošijeg kvaliteta.

VI. ŠUMSKA TRANSPORTNA INFRASTRUKTURA

Analiza stanja šumske transportne infrastrukture (ŠTI) za ovu Informaciju izrađena je prema podacima koji su dostavljeni iz šumskoprivrednih društava (ŠPD), a na osnovu planova investicionih ulaganja iz šumskoprivrednih osnova (ŠPO) i godišnjih planova gospodarenja. Planovi invensticija po šumskoprivrednim područjima u šumskoprivrednim osnovama obuhvataju, između ostalog i planiranje, projektovanje, gradnju i održavanje šumskih kamionskih puteva (ŠKP).

Pojedina preduzeća ne dostavljaju Federalnoj upravi sve podatke koji se traže u obrascima vezano za izgradnju i rekonstrukciju ŠKP, pa su izvještaji koji se prikazuju u ovoj Informaciji tačni u onolikoj mjeri koliko su pouzdani i tačni dostavljeni podaci.

Tako npr. J.P. "Bosansko-podrinjske šume" d.o.o. Goražde redovito dostavljaju samo podatke o planiranim i utrošenim sredstvima za izgradnju i rekonstrukciju ŠTI bez ijednog podatka o dužini (km) izgrađenih i/ili rekonstruisanih puteva.

U izvještaju o ŠKP za Tuzlanski kanton u 2021. godini zabilježen je manji iznos izgrađenih i rekonstruisanih puteva po uređajnim periodima, nego prema podacima koji su dostavljeni za Informaciju u 2020. godini.

Podaci o planu izgradnje i rekonstrukcije ŠKP za uređajne periode, koji su dostavljeni u 2020. i 2021. godini za neka ŠPP u Zeničko-dobojskom i Tuzlanskom kantonu su izmijenjeni bez dodatnog obrazloženja.

U tabeli ispod su prikazani podaci o realizaciji planova izgradnje i rekonstrukcije ŠKP u Federaciji BiH u 2021. godini i plan za 2022. godinu.

Tabela 9: Ostvarena izgradnja i rekonstrukcija šumskih kamionskih puteva u 2021. i plan za 2022. godinu

Vrsta radova na ŠKP	Plan za 2021. (km)	Ostvareno u 2021. (km)	% realiz.	Plan za 2021. (000 KM)	Ostvareno u 2021. (000 KM)	% realiz.	Plan za 2022. (km)	Plan za 2022. (000 KM)
Izgradnja	113,6	22,0	19,4	7.968,0	1.618,7	20,3	85,7	6.605,8
Rekonstrukcija	109,0	369,7	339,2	1.346,5	2.358,2	175,1	150,4	1.885,1
Ukupno:	222,6	391,7	176,0	9.314,5	3.976,9	42,7	236,1	8.490,9

*bez HNK

Plan izgradnje novih ŠKP u 2021. godini je realizovan sa 19,4%, odnosno izgrađeno je 22 km puteva od planiranih 113,6 km.

U 2021. godini rekonstrukcija postojeće primarne i sekundarne mreže ŠKP provedena je na 370 km, odnosno rekonstruisano je više od trostrukе planirane količine ŠKP.

Višestruko povećanje rekonstrukcije ŠKP već drugu godinu zabilježeno je u Srednjobosanskom kantonu. Od planiranih 21 km izgrađeno je novih 1,5 km ŠKP, dok je kod planiranih 41 km u 2021. godini rekonstrukcija provedena na 302 km ŠKP.

Od ukupno 7.968.000 KM planiranih sredstava za izgradnju šumskih puteva u 2021. godini u FBiH investirano je 1.618.700 KM ili tek oko 20%, a u rekonstrukciju šumskih puteva od planiranih 1.346.500 KM investirano je 2.358.200 KM ili 175%.

Planovi izgradnje šumskih kamionskih puteva po šumskoprivrednim područjima za uređajne periode već duži niz godina se realizuju u manjem procentu od realizacije planova rekonstrukcije puteva.

Analizom podataka o planovima i realizaciji izgradnje i rekonstrukcije ŠKP po uređajnim periodima, može se reći da je realizacija ovih planova i otvorenost različita od ŠPP do ŠPP, te da je uvek veći stepen realizacije u ŠPP-ima u kojima je više zastupljena kategorija visokih šuma.

Izveštaji o održavanju postojeće mreže ŠTI se iskazuju sumarno, odnosno u izveštajima se prikazuje ukupna dužina puteva na kojima je vršena sanacija i rekonstrukcija bez preciznih informacija o lokacijama, nazivu puteva na kojem su izvršeni radovi, vrsti izvedenih radova, kao ni o utrošku sredstava po vrstama radova, pa se iz ovih podataka ne može precizno utvrditi koliko novca je utrošeno pojedinačno za različite vidove tretiranja postojećih puteva, niti o kvalitetu provedenih radova.

Otvorenost šuma i šumskih zemljišta

Aktuelno ne postoji službeno uputstvo ili pravilnik o načinu utvrđivanja otvorenosti šuma. U službenim evidencijama javnih preduzeća za gospodarenje šumama, ukupne dužine puteva obuhvataju dionice svih puteva koje su gradila i održavala preduzeća šumarstva. Svi ovi putevi ne otvaraju uvek šumu i nemaju direktnog pristupa površinama šuma, nego su jedan dio tih puteva dionice za transport.

Tabela 10: Stanje šumskih komunikacija na dan 31.12.2021. godine

Dužina puteva (javnih i šumskih) - km							Otvorenost - km/1000 ha						
KANTON	Visoke šume	Šumske kulture	Izdan. šume	Produc. goleti	Obrasle neprod. površ.	Ukupno	Visoke šume	Šum kult.	Izdan. šume	Produc. goleti	Obrasle neprod. površ.	Ukupno	
USK	1.058,1	46,1	520,7	179,1	47,3	1.851,3	13,8	5,1	9,0	17,5	13,2	10,5	
ŽP	6,7	0,0	5,1	0,0	0,4	12,2	198,8	0,0	31,1	0,0	85,1	29,1	
TK	649,8	0,0	285,2	12,1	3,7	950,8	14,3	0,0	24,0	19,2	1,9	13,4	
ZDK	2.027,4	235,5	399,5	80,2	69,7	2.812,3	18,6	18,1	15,2	43,4	24,1	15,8	
BPK	210,2		222,1	36,6	0,0	468,9	22,0	0,0	30,0	75,9	0,0	19,0	
SBK	1.387,7	237,4	260,7	109,1	0,0	1.994,9	13,6	13,5	9,0	23,3	0,0	11,5	
HNK													
ŽZH	51,5	14,0	113,0	85,0	0,0	263,5	15,9	9,4	4,8	4,5	0,0	5,3	
KS	501,1	19,4	130,2	53,7	9,1	713,5	14,6	5,9	13,0	35,0	5,5	12,1	
HBŽ	1.554,2	0,0	456,2	767,2	0,0	2.777,6	18,3	0,0	9,6	8,2	0,0	10,2	
UKUPNO	7.446,7	552,4	2.392,7	1.323,0	130,2	11.845,0	16,0	9,6	11,2	10,0	6,6	11,8	

Ukupna dužina puteva koji otvaraju šume u FBiH (bez HNK), prema dostavljenim podacima korisnika šuma u 2021. godini iznosi 11.845,0 km, što predstavlja prosječnu otvorenost za sve kategorije šuma od 11,8 km/1.000 ha.

Najveća otvorenost je u visokim šumama i iznosi 16,0 m/ha (km/1.000 ha) i ove se šume uglavnom otvaraju radi njihove ekonomski isplativosti.

Veća razlika u stepenu otvorenosti u 2021. godini za kategoriju obraslih neproduktivnih površina šuma u odnosu na 2020. godinu pokazale su se prije svega zbog ispravke grešaka koje su konstatovane kod evidencije površina za ove kategorije šuma u pojedinim područjima.

U okviru izrade Master plana šumskih komunikacija prikupljena je sva rapoloživa relevantna dokumentacija (postojeće i važeće šumskoprivredne osnove i drugi relevantni strateški i operativni dokumenti) i izrađena je sveobuhvatna analiza setova podataka o ŠKP iz više različitih izvora. Kreirana je baza podataka i provedena GIS analiza kojom je, između ostalog, utvrđeno stanje otvorenosti svih kategorija šuma.

Pri obračunu otvorenosti, odnosno utvrđivanju postojeće dužine šumske puteva, u obzir su uzete samo one dionice koje prolaze direktno kroz šumu i šumsko zemljište. Nisu uzete u obzir dionice puteva koje prolaze kroz privatno zemljište, poljoprivredno ili gradsko, jer ove nemaju direktnog pristupa na njih i ne otvaraju šumu, pa je utvrđeni nivo otvorenosti šuma po svim kategorijama šuma još niži.

Tabela 11: Otvorenost šuma i šumske zemljišta u Federaciji BiH po širim kategorijama šuma⁴

Kategorija šuma	Naziv kategorije	Površina (ha)	Dužina puteva (m)	Otvorenost (m/ha)
1000	Visoke šume sa prirodnom obnovom	559.205	5.397.550	9,65
2000	Degradirane visoke šume	20.749	118.469	5,71
3000	Šumski zasadi (kulture)	69.598	769.214	11,05
4000	Izdanačke šume	296.791	1.764.833	5,95
5000	Šibljaci podesni za pošumljavanje	85.304	491.252	5,76
6000	Goleti podesne za pošumljavanje	130.253	574.266	4,41
7000	Neproduktivne površine šuma i šumske zemljišta (loših privrednih uslova)	107.115	687.094	6,41
	Uzurpirane (bespravno zauzete) površine šuma i šumske zemljišta	15.457	258.385	16,72

*u MP ŠTI obuhvaćeni su i podaci za HNK

Nedovoljna otvorenost šuma u FBiH uzrokuje nedovoljnu realizaciju sječa po ŠPP-ima i po svim kategorijama šuma.

Šumska i građevinska mehanizacija kojom raspolaže šumskopoprivredna društva uglavnom je zastarjela i nedostaju sredstva za nabavu novih i efikasnijih mašina. U preduzećima koja koriste stare traktore poskupljuje se proizvodnja drvnih sortimenata, a izgradnja i rekonstrukcija ŠKP je otežana. Redovno održavanje šumskih kamionskih puteva se uglavnom ne radi, nego se povremeno radi građevinsko održavanje, koje se zbog nedostatka sredstava ne provodi u potpunosti nego samo djelimično.

Kriterij za odlučivanje o izgradnji šumskih puteva je najčešće otvaranje šuma sa kvalitetnom drvnom masom, uz što je moguće nižu cijenu izgradnje. Ovakav pristup je doveo do neravnometarne otvorenosti šuma, pri čemu su se uglavnom gradili putevi u visokim šumama, dok druge kategorije šuma imaju značajno manju otvorenost.

Donošenje odluka o investiranju za unapređenje i razvoj ŠTI predstavlja kompleksan proces koji zahtijeva uključivanje niza zainteresiranih strana, institucija i aktera na koje se problematika planiranja, projektovanja, gradnje i održavanja ŠTI direktno ili indirektno odnosi (Zakon o vodama, Zakon o građenju, Zakon o cestama, sa svom pratećom legislativom). Investicione odluke su otežane i zbog ekoloških specifičnosti i okolijskog uticaja koje intenziviranje izgradnje ŠTI izazivaju.

Za poduzimanje sveobuhvatnog planiranja, projektovanja, gradnje i održavanja ŠTI prvi prioritet je obezbjeđenje pravnog okvira, odnosno donošenja zakona o šumama i ostalih podzakonskih propisa, koji će harmonizirati način planiranja, gradnje, održavanja i korištenja ŠTI, unaprijediti i harmonizirati odnose u oblasti šumarstva i drugih sektorskih oblasti, te osigurati adekvatno i dugoročno finansiranje u cilju dostizanja optimalnog nivoa otvorenosti šuma izradom dugoročnih planova otvaranja i njihovom potpunom realizacijom.

⁴ Izvor: „Master plan šumske transportne infrastrukture Federacije bosne i Hercegovine“; ENOVA d.o.o. Sarajevo, UG „CEPOS“ Sarajevo, Wald-Projekt d.o.o. Bosanska Krupa; Sarajevo 2019., str 14

Neophodno je značajno povećati otvorenost svih šuma i šumskih zemljišta, te postizanje otvorenosti za racionalno gospodarenje u planinskim predjelima u iznosu od minimalno 15 m/ha radi izvršavanja obaveza provođenja intenzivnih uzgojnih i zaštitnih mjera, ali i radi proširenja assortimana proizvoda i usluga od šuma. Uz ovako malu otvorenost, transportne distance privlačenja drvene mase iz šume do stovarišta na ŠKP su vrlo velike. Mala otvorenost izdanačkih šuma i kultura, je jedan od glavnih razloga spore konverzije ovih šuma u visoke, kao i provođenje izuzetno važnih šumskouzgojnih mjera u kulturama.

Izražen je i problem miniranosti šuma i šumskog zemljišta na površini od oko 125.000 ha, zbog čega se na ovim površinama ne mogu poduzimati bilo kakve aktivnosti u pogledu zaštite šuma od biljnih bolesti, kao ni provođenje šumskouzgojnih mjera, izgradnje šumskih puteva u cilju zaštite šuma od požara i provođenja sječa.

VII. ŠUMSKO-UZGOJNI RADOVI

Šumsko-uzgojni radovi kao jedan od segmenata biološke obnove šuma obuhvataju: pripremu zemljišta za prirodno pomlađivanje, pošumljavanje neobraslog šumskog zemljišta sadnjom sadnica ili sjetvom sjemena, popunjavanje, njegu i čišćenje šumske kultura/zasada, prorjeđivanje sastojina, sanaciju požarišta, prevođenje degradiranih sastojina u viši uzgojni oblik (melioracije degradiranih šuma), rekonstrukciju i konverziju izdanačkih šuma (melioracije izdanačkih šuma) i ostale radove na podizanju, njezi i unapređenju stanja šuma.

Šumsko-uzgojni radovi unutar državnih šuma, a čiji su obim i vrsta definisani važećom šumskoprivrednom osnovom (u daljem tekstu: ŠPO), se finansiraju iz prihoda koji korisnici državnih šuma ostvare prodajom šumskih drvnih proizvoda i prodajom ostalih proizvoda šuma. Šumsko-uzgojni radovi u većem obimu od onog definisanog ŠPO-m se finansiraju iz namjenskih sredstava koja se na posebne račune kantonalnih budžeta prikupljaju po osnovu uplate raznih naknada definisanih važećim kantonalnim zakonima o šumama (naknada za korištenje državnih šuma, naknada za općekorisne funkcije šuma i druge naknade).

Važno je napomenuti da su u periodu do 2009. godine šumsko-uzgojni radovi finansirani iz sredstava jednostavne reprodukcije šuma koja su korisnici državnih šuma po tada važećem entitetskom Zakonu o šumama izdvajali u iznosu od 15% od prihoda ostvarenog od prodaje šumskih drvnih proizvoda i ostalih proizvoda šuma. Pored toga, šumskouzgojni radovi su u tom periodu finansirani i sredstvima koja su prema tada važećem entitetskom Zakonu o šumama izdvajana po osnovu proširene reprodukcije šuma i po osnovu unapređenja općekorisnih funkcija šuma, gdje su korisnici državnih šuma izdvajali iznos od 3% od prihoda ostvarenog od prodaje šumskih drvnih proizvoda i ostalih proizvoda šume, a svi ostali privredni subjekti na teritoriji entiteta Federacija BiH (u daljem tekstu: FBiH) iznos od 0,01% od ukupno ostvarenog godišnjeg prihoda. Prethodno navedena sredstva koja su izdvajana po osnovu proširene reprodukcije šuma i po osnovu unapređenja općekorisnih funkcija šuma su uplaćivana u Budžet FBiH i budžete kantona u omjeru 20:80. Dio sredstava koja su se u periodu do 2009. godine uplaćivala u Budžet FBiH trošen je nemamjenski, a u 2009. godini ta sredstva su u potpunosti utrošena nemamjenski. Jedan dio ovih sredstava se iz budžeta kantona uplaćivao za razvoj nerazvijenih dijelova općina. Nakon toga u periodu od 2009.–2011. godine šumsko-uzgojni radovi unutar državnih šuma su se finansirali i iz sredstava koja su se izdvajala u skladu sa članom 46. tada važeće Uredbe o šumama („Službene novine FBiH“ broj 83/09, 26/10 i 38/10) i koja su se u omjeru 20:80 uplaćivala na poseban račun Budžeta FBiH (čiji priliv je bio veoma slab, a i sredstva prikupljena u tom periodu nisu nikako trošena) i na posebne račune budžeta kantona (iznos prikupljenih i utrošenih sredstava nepoznat).

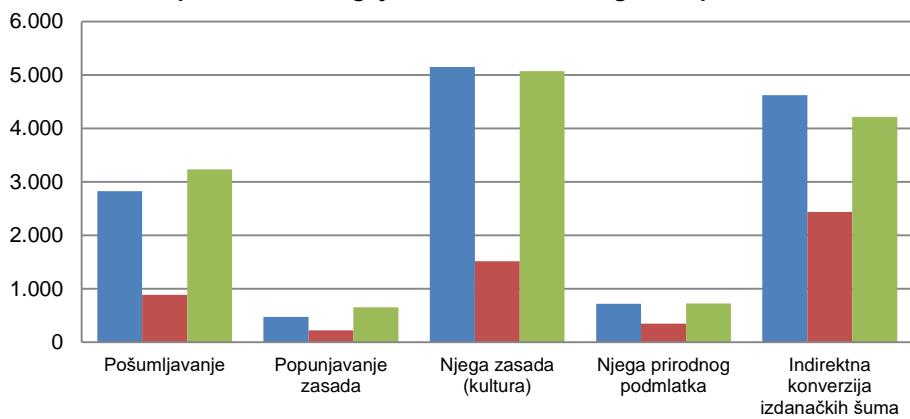
Tabela 12: Plan i izvršenje plana šumsko-uzgojnih radova po ŠPO u 2021. godini, izvršenje iz ostalih izvora u 2021. godini i plan za 2022. godinu po ŠPO

Vrsta šumsko-uzgojnih radova	2021. godina						2022. godina	
	Plan po ŠPO (ha)	Izvršenje po ŠPO (ha)	Izvršenje iz ostalih izvora (KM)	Javna (namjens.) + ostalo (ha)	Javna (namjens.) (KM)	Ostalo (KM)	Plan po ŠPO (ha)	(KM)
Pošumljavanje	2.828	885	1.634.600	1	0	5.600	3.233	6.857.400
Prirodna obnova	546	97	32.600	0	0	0	834	761.900
Popunjavanje prirodne obnove/podmлатка	111	60	46.100	0	0	0	57	69.200
Popunjavanje zasada (kultura)	472	221	304.700	0	0	0	652	1.261.600
Njega zasada (kultura)	5.150	1.516	942.900	0	0	0	5.072	4.224.500
Njega prirodnog podmлатka	720	349	75.600	0	0	0	724	416.500
Indirektna konverzija izdanačkih šuma	4.621	2.438	5.000	25	0	0	4.214	5.000
Ukupno:	14.448	5.566	3.041.500	26	0	5.600	14.786	13.596.100

Sadni materijal (komada)	Plan za 2021.			Utrošeno u 2021.		
	Četinari	Lišćari	Ukupno	Četinari	Lišćari	Ukupno
	6.626.900	1.156.495	7.783.395	1.912.938	447.342	2.360.280

Sadni materijal (komada)	Plan za 2021.			Plan za 2022.		
	Četinari	Lišćari	Ukupno	Četinari	Lišćari	Ukupno
	6.626.900	1.156.495	7.783.395	7.564.854	950.111	8.514.965

Plan i izvršenje šumskouzgojnih radova u 2021. godini i plan šumskouzgojnih radova za 2022. godinu po ŠPO

■ Plan 2021. ■ Izvršenje plana 2021. ■ Plan 2022.

Prije same analize prethodno navedenih podataka i njima pripadajućih grafikona potrebno je istaći da je od 2019. godine smanjen broj vrsta šumsko-uzgojnih radova čiji se podaci analiziraju. Odnosno, shodno Odluci o izmjenama i dopunama odluke o izradi, sadržaju i primjeni ŠPO-a („Službene novine FBiH“ broj 15/14, 45/18 i 82/19) od 2019. godine u analizi nema melioracija degradiranih šuma dok su nazivi pojedinih navedenih šumsko-uzgojnih radova usklađeni sa pomenutom Odlukom.

Analizom prethodno navedenih podataka kao i posmatranjem njihovog grafičkog prikaza vidimo da su šumsko-uzgojni radovi u obe godine kao i ranijih godina ponovo najviše izraženi u tri pravca, i to: pošumljavanje, njega zasada (kultura) i indirektna konverzija izdanačkih šuma (ranije: melioracije izdanačkih šuma), a koje su u suštini i glavne vrste šumsko-uzgojnih radova. Daljom analizom prikazanih podataka zaključuje se da se realizacija plana triju najzastupljenijih vrsta šumsko-uzgojnih radova za 2021. godinu nalazi u rasponu od 30%-55% (zavisno od vrste šumsko-uzgojnih radova) što je nešto lošije u odnosu na 2020. godinu (30%-65%). Međutim, ako izvšenje plana u 2021. godini usporedimo sa podacima iz ranijih godina (2019: 55%-60%; 2018: 65%-75%) vidimo da je ono znatno lošije i da je najniže u zadnje četiri godine. Kada je u pitanju plan šumsko-uzgojnih radova za 2022. godinu vidimo da je kod većine šumsko-uzgojnih radova (izuzev popunjavanja prirodne obnove, njege zasada/kultura i indirektne konverzije izdanačkih šuma) nešto veći u odnosu na plan za 2021. godinu.

Posmatrajući grafički prikaz ukupnog obima utrošenih vlastitih sredstava u šumsko-uzgojne radove (svih sedam vrsta radova zajedno) vidimo da je ovaj u posmatranom petogodišnjem periodu (2017.–2021.) u stalnom padu, s tim da je taj pad u zadnje dvije godine znatno izraženiji (u 2021. godini su ta sredstva čak za oko 50% manja u odnosu na 2017. godinu). Što se tiče utroška finansijskih sredstava iz ostalih izvora u šumsko-uzgojne radove (javna/namjenska+ostalo), vidimo da je i ovaj od 2017. godine također u velikom padu, a što je još gore, navedeni iznosi finansijskih sredstava iz ostalih izvora po godinama se odnose samo na podatke za 2-4 kantona (zavisno od godine) jer u ostalim kantonima nije ni bilo nikakvih ulaganja iz ostalih izvora (u 2021. godini u svih deset kantona nemamo ulaganja u šumsko-uzgojne radove iz budžeta kantona, iako se shodno važećim kantonalnim zakonima određena sredstva namjenski izdvajaju u tu svrhu i u periodu od 2010.-2021. utrošeno je samo 7.702.515,00 KM tih sredstava - bez HNK i TK).

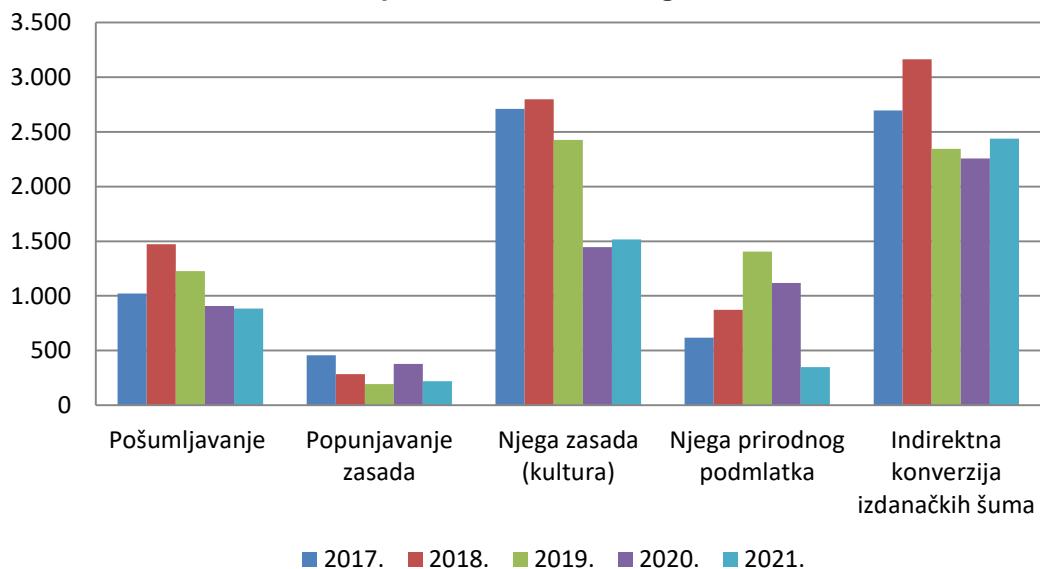
Kada je u pitanju potrošnja sadnog materijala u prošloj godini je ukupno za pošumljavanje i popunjavanje (prirodne obnove i zasada/kultura) utrošeno 2.360.280 komada sadnica, što je za oko 70% manje od planiranog tako da je u zadnjih pet godina ovo do sada najniža realizacija godišnjeg plana. Ako potrošnju sadnog materijala dalje posmatramo odvojeno za četinare i lišćare, onda se iz priloženog da zaključiti da je taj procenat realizacije plana niži kod četinara (lišćari - 39%; četinari – 29%) čime je planirani omjer četinara i lišćara (83:17) poboljšan u korist lišćara (77:23). Prethodno navedeno poboljšanje omjera smjese u korist lišćara se može okarakterisati kao vrlo pozitivan pokazatelj jer je nakon više godina ponovo dijelom ispoštovana kontinuirana višegodišnja preporuka Ministarstva da se povećava udio lišćara (bukva, hrast, plemeniti lišćari i voćkarice) u omjeru smjese u skladu sa omjerima smjese gazdinskih klasa iz šumskoprivrednih osnova poštujući i distribuciju pojedinih vrsta drveća. Međutim, kada je u pitanju plan utroška sadnog materijala za 2022. godinu (87:13) može se reći da je ovdje u odnosu na prošlogodišnji plan (83:17), nažalost,

došlo do određenog pogoršanja omjera na štetu lišćara, što je kao i u većini ranijih godina u suprotnosti sa prethodnom pomenutom preporukom Ministarstva.

Tabela 13: Dinamika izvršenja određenih vrsta šumskouzgojnih radova za period od 2017. do 2021. godine po ŠPO

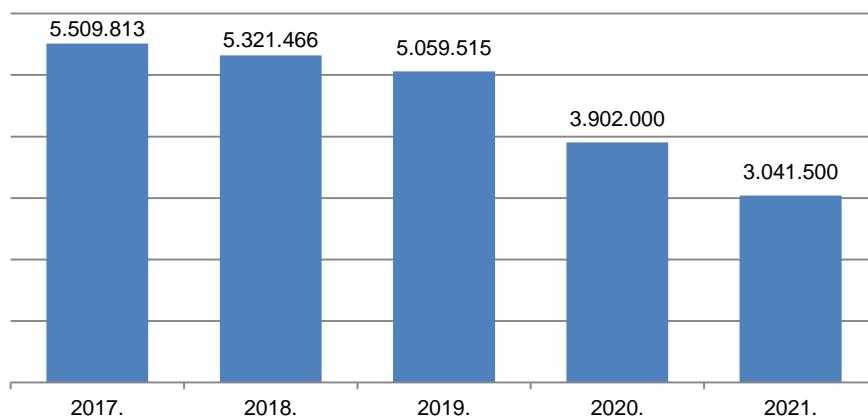
Vrsta šumsko–uzgojnih radova	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	
	ha	ha	ha	ha	ha	
Pošumljavanje	1.021	1.473	1.226	907	885	
Popunjavanje zasada	456	285	194	378	221	
Njega zasada (kultura)	2.710	2.799	2.427	1.446	1.516	
Njega prirodnog podmlatka	617	871	1.404	1.119	349	
Indirektna konverzija izdanačkih šuma	2.695	3.165	2.345	2.258	2.438	
UKUPNO	7.552	8.593	7.596	6.108	5.409	
Utrošena sredstva (KM)	5.509.813	5.321.466	5.059.515	3.902.000	3.041.500	
Utrošeni sadni materijal (komada)	Vrsta drveća	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	Četinari	2.996.003	3.519.518	2.747.942	2.363.231	1.912.938
	Lišćari	631.686	1.215.500	395.590	318.686	447.342
	Ukupno	3.715.838	3.627.689	4.735.018	3.143.532	2.360.280

Dinamika izvršenja šumsko-uzgojnih radova po ŠPO za period od 2017.-2021. godine

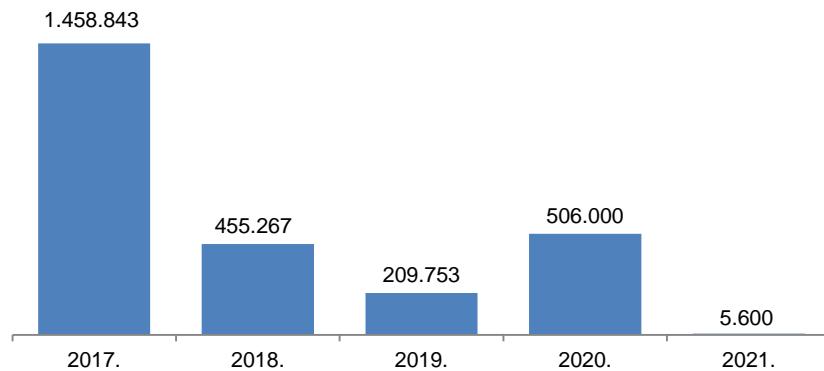

Detaljnijom analizom prethodnog grafikona evidentno je da kod šumsko-uzgojnih radova u koje se u kontinuitetu najviše ulaže (pošumljavanje, njega kultura i indirektna konverzija izdanačkih šuma) u periodu od 2018. do 2021. godine imamo znatan pad ulaganja, što je izrazito negativno s obzirom na loše stanje u oblasti šumarstva uzrokovanih, prije svega, nepostojanjem zakonske regulative u ovoj oblasti na nivou FBiH, ali i općom ekonomskom krizom kao i slabijim ukupnim rezultatima poslovanja korisnika državnih šuma. Međutim, evidentno je povećanje godišnjeg obima šumsko-uzgojnih radova na kraju navedenog perioda (2017. – 10.488 ha; 2019. – 13.167 ha; 2021. – 14.448 ha), ali se ovo povećanje ne može smatrati dovoljnim ako se u obzir uzme desetogodišnji plan iz šumsko-privrednih osnova (od trideset trenutno važećih ŠPO-a samo se kod pet poštaje planirano!), kao i veliko smanjenje izvršenja godišnjeg plana kod većine šumsko-uzgojnih radova. Sve prethodno navedeno, a posebno kontinuirano smanjenje ukupnog obima utrošenih vlastitih finansijskih sredstava za šumsko-uzgojne radove (posebno kada je u pitanju vještačko pošumljavanje tj. podizanje novih zasada/kultura) je jedan od glavnih uzroka da u toku proteklog desetogodišnjeg perioda (od 2012.–2021.) imamo, prije svega, sa jedne strane kontinuirani pad površina pod kulturama (2012. – 65.060 ha; 2017. – 63.486 ha; 2021. – 60.361 ha), a sa druge strane kontinuirani rast površina pod izdanačkim šumama (2012. - 255.115 ha; 2017. – 258.805 ha; 2021. - 261.690 ha), tako da u konačnici nema znatnijeg povećanja površina pod visokim šumama sa prirodnom obnovom, čak naprotiv imamo određeni pad u periodu od 2016. do 2021. godine (2012. – 482.759 ha; 2016. – 494.160 ha; 2021. – 492.642 ha). Ako naprijed rečenom dodamo još i to da je u toku navedenog desetogodišnjeg perioda (od 2012. – 2021.) procenat realizacije planiranog godišnjeg obima sječa u većini godina bio oko 95% (u nekoliko godina je realizacija bila čak i preko planiranog), onda se zaista nameće zaključak da se veliki dio onoga što se prilikom gospodarenja treba vratiti šumi, nažalost, ne vraća, a što je u direktnoj suprotnosti principima održivog gospodarenja šumom i šumskim zemljишtem.

**Utrošena sredstva (KM) za šumskouzgojne radove po ŠPO
u periodu od 2017. - 2021. godine**

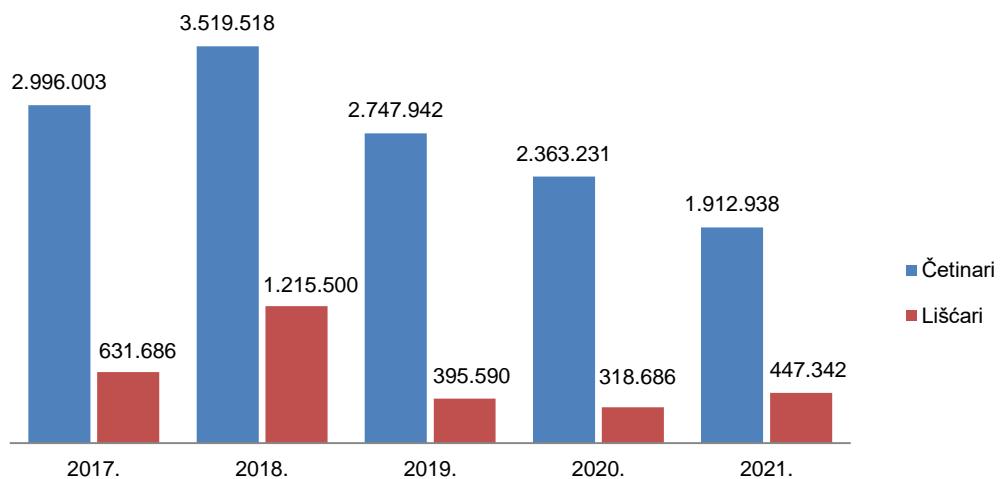

**Utrošena sredstva (KM) za šumsko-uzgajne radove
iz ostalih izvora (javna/namjenska + ostalo)
u periodu od 2017. - 2021. godine**

Uzimajući u obzir sve naprijed rečeno, kao i činjenicu nepostojanja entitetskog zakonskog rješenja na osnovu kojeg bi se i na entitetskom nivou prikupljala sredstva po osnovu općekorisnih funkcija šuma, može se konstatovati da je i dalje nužno insistirati da kantonalna šumskoprivredna društva poštujući planirano šumskoprivrednim osnovama uvećavaju iznose sredstava za biološku obnovu šuma, ali i da se sredstva namjenski prikupljena u budžete kantona konačno počnu trošiti u ovu svrhu u punom iznosu (u 2021. godini je samo u budžete kantona SBK, ZDK i KS prikupljeno ukupno 6.041.912,00 KM od čega za šumsko-uzgajne radove nije ništa utrošeno, dok u ostalim kantonima i pored zakonske obaveze ništa nije ni prikupljeno!).

**Dinamika potrošnje sadnog materijala (komada) po ŠPO
za period 2017. do 2021. godine**

VIII. SJEMENARSTVO I RASADNIČARSTVO

1. Sjemenarstvo

Proizvodnjom sjemena, odnosno sakupljanjem sjemena se može baviti pravno lice koje je u skladu sa Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja („Službene novine Federacije BiH“ broj 71/05 i 08/10) upisano u Registar proizvođača sjemena, koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo i u koji je trenutno upisano pet proizvođača/sakupljača šumskog i hortikulturnog sjemena. Za proizvodnju, odnosno sakupljanje šumskog i hortikulturnog sjemena, na području entiteta Federacija BiH je trenutno registrovano 100 sjemenskih objekata.

Registrovani proizvođači, odnosno sakupljači šumskog i hortikulturnog sjemena su dužni do 31. marta tekuće godine obavjestiti Ministarstvo i Federalnu upravu za šumarstvo o količini proizvedenog, prodatog i uništenog sjemena u prethodnoj godini po vrsti i vremenu proizvodnje sjemena. Na osnovu dobijenih izvještaja u 2021. godini je proizvedeno, prodato i uništeno šumskog i hortikulturnog sjemena u sljedećoj količini:

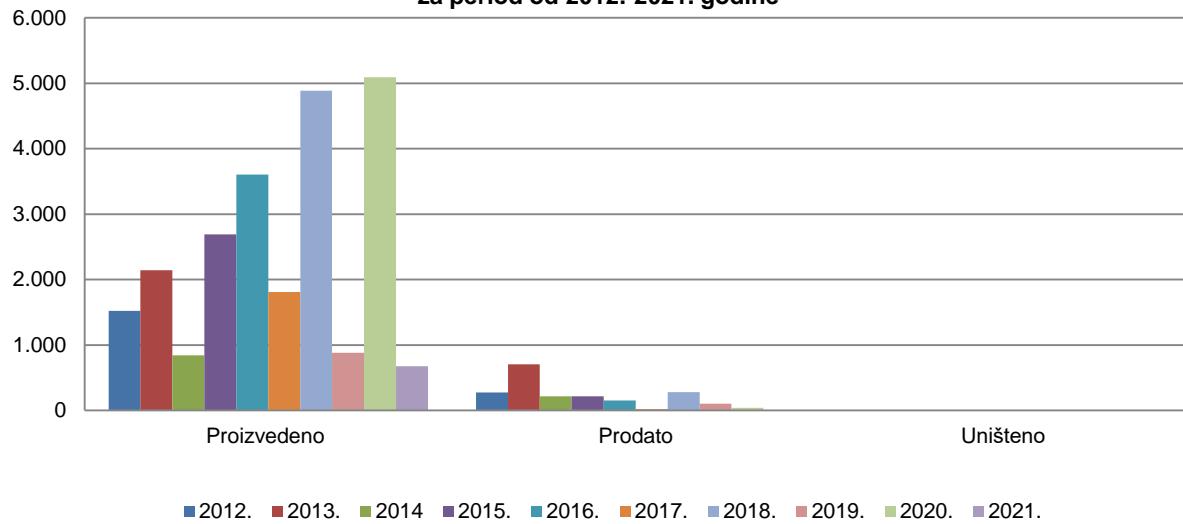
Tabela 14: Proizvodnja šumskog i hortikulturnog sjemena u 2021. godini

Redni broj	Latinski naziv	Narodni naziv	Kilograma		
			Proizvedeno sjemena	Prodato sjemena	Uništeno sjemena
1.	Picea abies	Smrča	418	0	0
2.	Pinus sylvestris	Bijeli bor	85	0	0
3.	Pinus nigra	Crni bor	130	0	0
4.	Acer pseudoplatanus	Gorski javor	0	5	0
5.	Fraxinus excelsior	Bijeli jasen	25	0	0
6.	Prunus avium	Divlja trešnja	20	0	0
7.	UKUPNO		678	5	0

Prije stavljanja u promet sjeme mora biti dorađeno, što podrazumijeva njegovo sušenje, trušenje, čišćenje, umjeravanje (kalibriranje), određivanje kvaliteta, prema potrebi zaštita zaštitnim sredstvima, pakiranje, plombiranje, te deklarisanje. Dorađivanje sjemena vrši pravno lice koje je registrovano i upisano u Registar dorađivača sjemena, koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo i u koji je trenutno upisan samo jedan dorađivač. Kontrolu kvalitete šumskog i hortikulturnog sjemena na području FBiH vrši Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu koji je jedini registrovan i upisan u Registar laboratorija za kontrolu kvaliteta sjemena šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo.

Za uvoz sjemena i sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja na području FBiH registrovano je šest pravnih lica upisanih u Registar uvoznika šumskog i hortikulturnog sjemena i šumskog i hortikulturnog sadnog materijala, koji se također vodi kod Federalne uprave za šumarstvo.

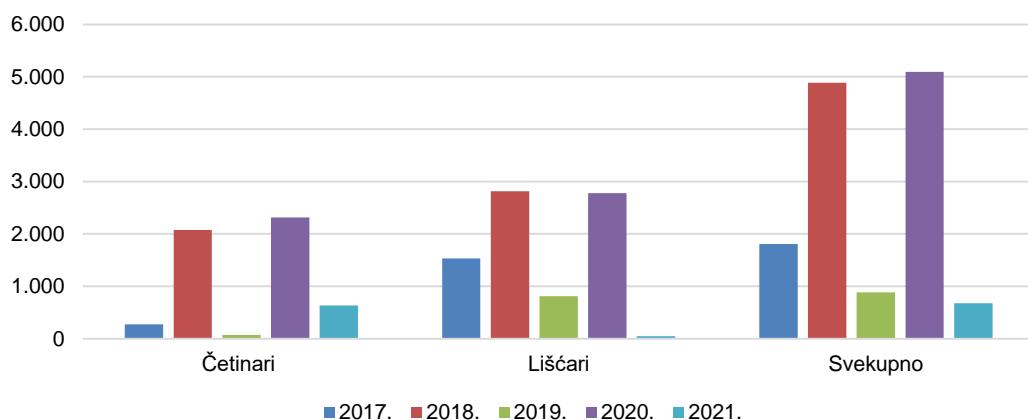
**Dinamika proizvodnje, prodaje i uništenja sjemena
šumskih vrsta drveća i grmlja
za period od 2012.-2021. godine**

Na prethodnom grafikonu se prije svega uočava da je u 2021. godini došlo do naglog pada proizvodnje sjemena u odnosu na 2020. godinu i to čak za oko 85%, a što je najvjerojatnije posljedica prošlogodišnjeg slabog uroda sjemena kod pojedinih vrsta šumskog drveća (obična jela: 2020. – 2.121 kg; 2021. – 0 kg ili hrast kitnjak: 2020. – 1.184 kg; 2021. – 0 kg;). Ono što se dalje uočava je to da je proizvodnja sjemena u 2021. godini bila najmanja u periodu od poslednjih deset godina (od 2012.–2021.) Ako dalje posmatramo prikazani desetogodišnji period (posebno od 2017. do 2021. godine) generalno se može kazati da imamo jedan naizmjenični raspored rasta i pada proizvodnje po godinama, a što je opet najvjerojatnije najviše uzrokovan variranjem visine uroda sjemena iz godine u godinu. Kada je u pitanju prodaja sjemena vidimo da je kao i kod proizvodnje došlo do znatanog pada prodaje, odnosno da je i prodaja sjemena najniža u zadnjih deset godina.

Uništavanja sjemena u navedenom desetogodišnjem periodu nije bilo.

**Dinamika proizvodnje/sakupljanja sjemena (kg) šumskih vrsta
drveća i grmlja u zavisnosti od vrste
za period od 2017.-2021. godine**

2. Rasadničarstvo

Proizvodnjom sadnog materijala se može baviti pravno lice koje je u skladu sa Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja („Službene novine FBiH“ broj 71/05 i 08/10) upisano u Registar proizvođača sadnog materijala koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo i u koji je trenutno upisano osam proizvođača sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja od kojih se neki proizvodnjom sadnog materijala bave u više rasadnika. Proizvodnja sadnog materijala u toku vegetacije podliježe dva puta obaveznom stručnom pregledu koji vrši Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu kao jedina ovlaštena ustanova za područje FBiH.

Registrovani proizvođači sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja su dužni najmanje jednom godišnje obavijestiti Ministarstvo i Federalnu upravu za šumarstvo o količini proizvedenog, prodatog i uništenog sadnog materijala. Na osnovu dobijenih izvještaja u prošloj godini je proizvedena, prodata i uništena sljedeća količina sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja:

Tabela 15: Proizvodnja sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja u 2021. godini

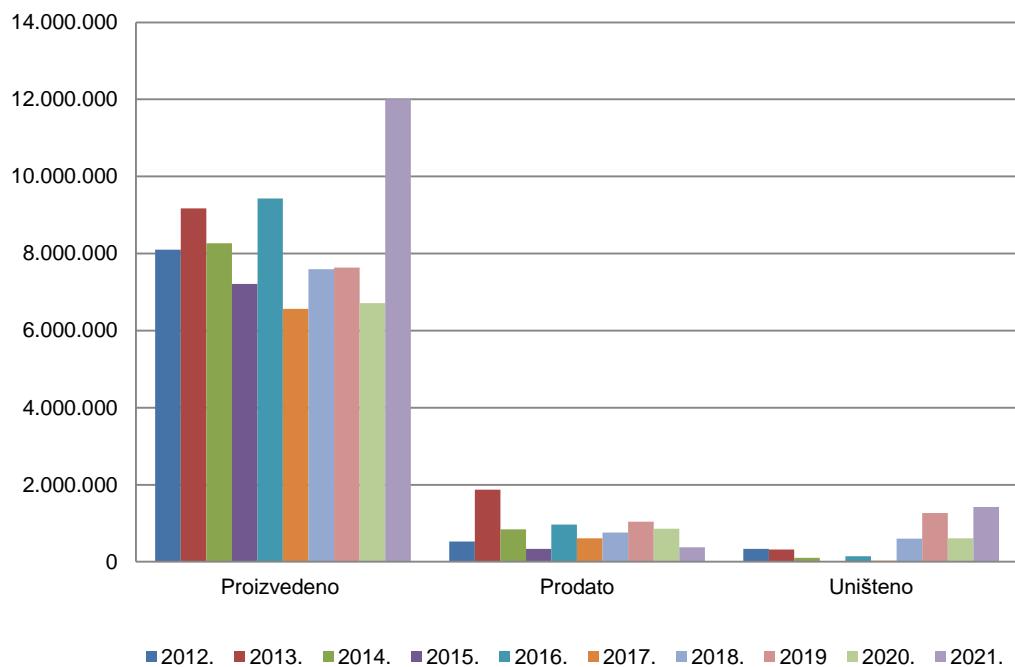
Redni broj	Latinski naziv	Narodni naziv	Komada		
			Proizvedeno sadnica	Prodato sadnica	Uništeno sadnica
1.	<i>Abies alba</i>	Obična jela	1.402.213	70.468	212.860
2.	<i>Picea abies</i>	Smrča	5.808.823	110.038	592.100
3.	<i>Picea omorica</i>	Pančićeva omorika	35.368	300	0
4.	<i>Pinus sylvestris</i>	Bijeli bor	2.758.055	106.191	346.498
5.	<i>Pinus nigra</i>	Crni bor	903.921	53.200	209.335
6.	<i>Pinus heldreichii</i>	Munika	65.580	610	0
7.	<i>Pseudotsuga menziesii</i>	Duglazija	12.560	300	2.615
8.	<i>Fagus sylvatica</i>	Bukva	489.113	821	0
9.	<i>Quercus petraea</i>	Hrast kitnjak	121.585	8.465	12.040
10.	<i>Quercus robur</i>	Hrast lužnjak	4.120	66	30
11.	<i>Quercus rubra</i>	Crveni hrast	919	0	0
12.	<i>Acer pseudoplatanus</i>	Gorski javor	336.537	10.194	40.576
13.	<i>Fraxinus excelsior</i>	Bijeli jasen	14.196	827	1.000
14.	<i>Fraxinus angustifolia</i>	Poljski jasen	5.640	1.500	350
15.	<i>Tilia cordata</i>	Sitnolisna lipa	651	8	0
16.	<i>Tilia platyphyllos</i>	Velikolisna lipa	2.143	562	0
17.	<i>Castanea sativa</i>	Pitomi kesten	2.400	800	100
18.	<i>Aesculus hippocastanum</i>	Divlji kesten	2.990	810	30
19.	<i>Pyrus pyraster</i>	Divlja kruška	111	0	0
20.	<i>Prunus avium</i>	Divlja trešnja	14.353	4.050	1.600
21.	<i>Juglans regia</i>	Obični orah	3.200	1.400	200
22.	<i>Robinia pseudoacacia</i>	Bagrem	15.387	3.537	1.300
23.	Hortikultурне vrste drveća i grmlja		476.643	96.544	7.411
UKUPNO			12.476.508	470.691	1.428.045

Analizom podataka prikazanih u prethodnoj tabeli, prije svega se uočava da je oko 96% proizvedenog sadnog materijala u 2021. godini sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja, dok je kod prodaje oko 80% sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja u odnosu na hortikulturni sadni materijal. Od ukupne količine uništenog sadnog materijala oko 99% je sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja.

Analizirajući dalje samo podatke date za šumske vrste drveća može se zaključiti da je oko 92% proizvedenog sadnog materijala u 2021. godini sadni materijal četinara, dok je kod prodaje taj udio neznatno manji i iznosi 91% u odnosu na lišćare.

Od ukupno uništene količine sadnog materijala šumskih vrsta drveća 96% je sadni materijal četinara, 4% sadni materijal lišćara.

Dinamika proizvodnje, prodaje i uništenja sadnog materijala šumskih vrsta drveća i grmlja za period 2012.-2021.

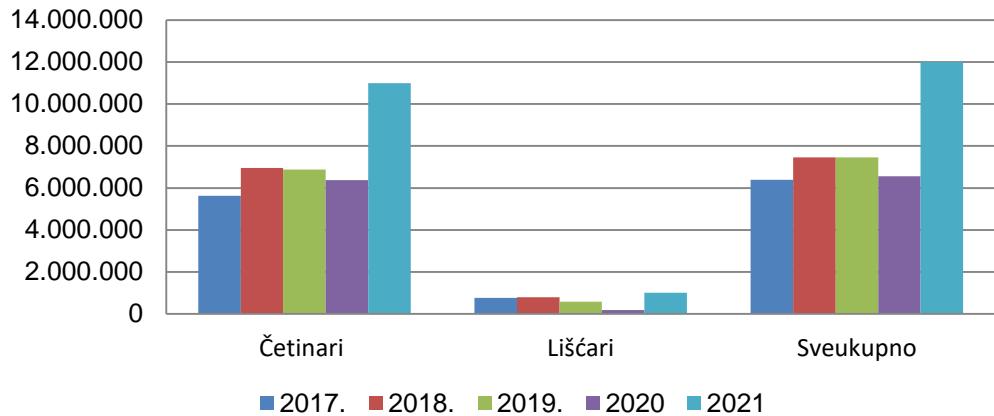
Analizirajući i upoređujući prethodni i slijedeći grafikon uočava se prije svega da je u 2021. godini došlo do naglog povećanja proizvodnje šumskog sadnog materijala u odnosu na ranije godine, a pogotovo kada je u pitanju proizvodnja sadnog materijala četinara, što se može smatrati izrazito negativnim pokazateljem imajući u vidu kontinuiranu preporuku Ministarstva da se u proizvodnji sadnog materijala treba povećavati udio lišćara. Međutim, smatramo da ovo naglo povećanje proizvodnje u 2021. godini nije realno i da se ovdje prije svega radi o nešto objektivnijem ovogodišnjem izvještavanju od strane pojedinih proizvođača za razliku od izvještaja ranijih godina. Odnosno, kada prošlogodišnju količinu proizvedenog šumskog sadnog materijala umanjimo za količinu vlastite potrošnje (2.360.280 komada), kao i za količinu prodatog (374.147 komada) i uništenog (1.420.634 komada) sadnog materijala vidjet ćemo da količina proizvedenog sadnog materijala (7.844.804 komada) ne odstupa

puno od proizvedene količine iz ranijih godina (kada značajan dio količine potrošenog, prodatog i uništenog sadnog materijala nije prikazivan u količini proizvedenog).

Kod prodaje sadnog materijala, nažalost imamo kunituirani pad prodaje u posljednje tri godine.

U 2021. godini najviše iznenađuje veliko povećanje količine uništenog sadnog materijala, koje je najveće u poslejdnjih 10 godina.

Dinamika proizvodnje sadnog materijala (komada) šumskih vrsta drveća i grmlja u zavisnosti od vrste za period 2017.-2021. godine

IX. INTEGRALNA ZAŠTITA ŠUMA

Integralna zaštita šumskih ekosistema podrazumijeva primjenu svih raspoloživih metoda i sredstava koji mogu pružiti odgovarajuću zaštitu u određenim objektima od štetnog uticaja svih abiotičkih i biotičkih faktora, koji se primjenjuju istovremeno ili sukcesivno. Integralna zaštita šuma ujedno predstavlja i razumijevanje odnosa čovjeka prema šumi, razumijevanje složenosti šumskih ekosistema i interakcijskog djelovanja njegovih gradivnih elemenata, pri čemu uklanjanje jednog štetnog agensa može da uzrokuje druge negativne pojave. Ugroženost šuma i šumskog zemljišta na području Federacije BiH je rezultat različitih pojava kao što su: šumski požari, biljne bolesti i štetočine, neplanska i nezakonita sječa šuma, eksploracija mineralnih resursa, hidro-akumulacije, klizišta kao i kontaminacija minama. Šumarski stručnjaci koji se bave zaštitom šuma, zaposleni u kantonalnim šumskoprivrednim društvima, odnosno šumarijama, koji gospodare državnim šumama kontinuirano se bore sa potkornjacima, šumskim požarima, klizištima, ledolomima, snjegolomima, vjetroizvalama, a povremeno i sa gubarom, borovim četinjakom, žutotrbom (zlatokraj), smeđom borovom osom, a zabilježena je i pojava i značajno prisustvo opasnog štetnika kestenove ose šiškarice na nekim područjima Bosne i Hercegovine.

1. Zaštita od štetočina

U godinama koje su iza nas, na području Hercegovačko-neretvanskog kantona velike štete je pričinio štetnik **Euproctis chrysorrhoea** – žutotrba ili zlatokraj, koji je stalno prisutan u području hrastovih šuma. S obzirom da je štetnik napao veliko područje cca 8.000,00 ha, te da je intezitet napada izrazito jak, procjenjuje se da će gradacija ovog štetnika potrajati i u narednim godinama, da će se napadnuta površina znatno proširiti neophodno je hitno provođenje predloženih mjera - (mehaničkih, hemijskih i bioloških). Koordinacioni tim Šumskoprivrednog društva HNK je 2014. godine napravio procjenu troškova avio-tretiranja za napadnuto područje na općinama Prozor-Rama i Jablanica i oni iznose 722.276 KM. Do sada nije realizovan ovaj plan t.j. tretiranje zaraženog područja iz aviona.

Opasan štetnik – kestenova osa šiškarica, **Dryocosmus kuriphilus** pojavila se kod nas 2014. godine dok je napad širih razmjera zabilježen u proljeće 2015. kao i u 2016. godini na prostoru šuma pitomog kestena „Unsko-sanskog kantona“.

U pogledu zaštite šuma od biljnih bolesti i drugih patogenih organizama koji ugrožavaju šumu i šumske komplekse vršeno je kontinuirano praćenje stanja iz domena blagovremenog uočavanja i identifikacije pojave biljnih bolesti i izvještavanje mjesno nadležnih šumarija o pojavi biljnih bolesti i lokalitetima na kojima se pojavljuju. Uglavnom se provode aktivnosti na zaštiti četinarskih sastojina od napada potkornjaka, a mjere po navedenom osnovu provode kantonalna šumskoprivredna društva.

Na osnovu svih saznanja, ranijih informacija i na osnovu vlastite procjene zdrastvenog stanja šuma, te procjene brojnosti i kretanja štetnih insekata kao i mogućih negativnih posljedica njihovog djelovanja, stručno tijelo – krizni štab će predložiti i stručno verifikovati mjere na zaštiti šuma od potkornjaka, žutotrbe ili drugih štetnika sa dinamikom realizacije koju je moguće i prioritetno potrebno provoditi na zaštiti šuma.

Nastavljen je intenzivan rad ministarstava, kantonalnih uprava za šumarstvo i šumskoprivrednih društava na suzbijanju i kontroli štetnika i u 2021. godini, te je unaprijed u određenom obimu planiran i za 2022. godinu.

2. Čuvanje šuma

Poslove čuvanja šuma vrše kantonalne uprave za šumarstvo putem čuvarske službe osim u Unsko-sanskom, Tuzlanskom, Srednjobosanskom i kantonu Sarajevo gdje je čuvanje šuma, odnosno lugarska služba u okviru preduzeća. U skladu sa Zakonom o šumama iz 2002. godine u potpunosti je formirano osam kantonalnih uprava za šumarstvo i to u: Unsko-Sanskom, Posavskom, Zeničko-Dobojskom, Bosansko-Podrinjskom, Srednjobosanskom, Hercegovačko-Neretvanskom, Kantonu Sarajevo i Kantonu 10. Došlo je do izmjena u organizaciji i nadležnostima kantonalnih uprava za šumarstvo, a u skladu sa kantonalnim zakonima o šumama koji su doneseni u devet kantona, osim u Hercegovačko-neretvanskom.

U Zapadnohercegovačkom kantonu u kantonalnoj upravi za šumarstvo zaposleni su čuvari šuma, imenovan je vršilac dužnosti direktora šumarske struke. U 2021. godini, 14 (četrnaest) zaposlenih čuvara šuma nije podnijelo nijednu prekršajnu prijavu.

Do konačnog formiranja kantonalne uprave za šumarstvo, poslove na čuvanju šuma obavljaju lugari po lugarskim rejонима zaposleni u JP „Šume Tuzlanskog kantona“ d.d. Kladanj. U Unsko-sanskom kantonu na osnovu Kantonalnog zakona o šumama čuvari šuma trebaju biti vraćeni iz Kantonalne uprave za šumarstvo u preduzeće i imaju nadležnost čuvanja državnih šuma. Preuzimanje čuvara šuma do danas nije realizovano, tako da 50 zaposlenih radnika u Bosanskom Petrovcu, gdje je i sjedište Kantonalne uprave za šumarstvo, trenutno obavljaju poslove samo u privatnim šumama.

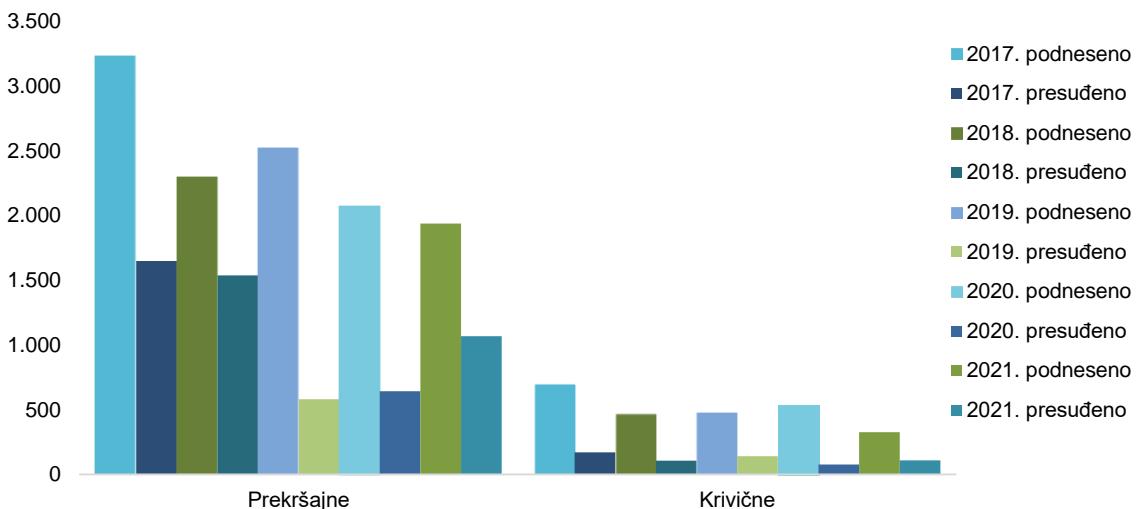
U tabeli ispod su navedeni podaci o broju podnesenih i presuđenih krivičnih prijava za bespravne sječe, bespravni promet, bespravno zauzeto zemljište.

Tabela 16: Broj podnesenih i presuđenih prekršajnih i krivičnih prijava u Federaciji BiH (kom)

Godina	Prijave		
	Prekršajne	Krivične	Ukupno
2017. podneseno	3.226	695	3.921
2017. presuđeno	1.650	171	1.821
2018. podneseno	2.298	466	2.764
2018. presuđeno	1.538	107	1.645
2019. podneseno	2.517	478	2.995
2019. presuđeno	582	140	722
2020. podneseno	2.072	534	2.606
2020. presuđeno	643	77	720
2021. podneseno	1.940	326	2.266
2021. presuđeno	1.069	109	1.178

U 2021. godini broj podnesenih prekršajnih i krivičnih prijava iznosio je 2.266, a presuđeno je 1.178 predmeta, odnosno 51,99% od ukupno podnesenih prijava, što je i najveći procenat u poslednjih 20 godina. Djeluje ohrabrujuće da su sudovi počeli rješavati brže i efikasnije prekršajne i krivične prijave.

Broj podnesenih i presuđenih prijava u periodu od 2017.-2021. godine

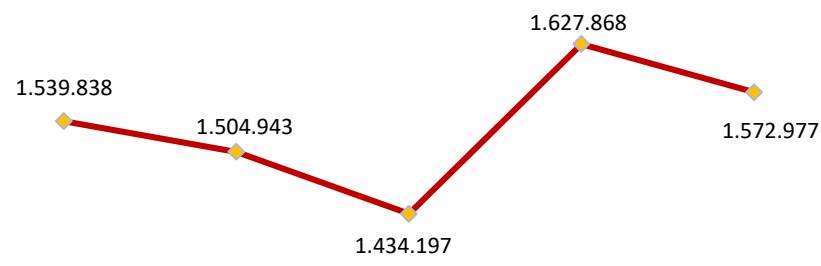

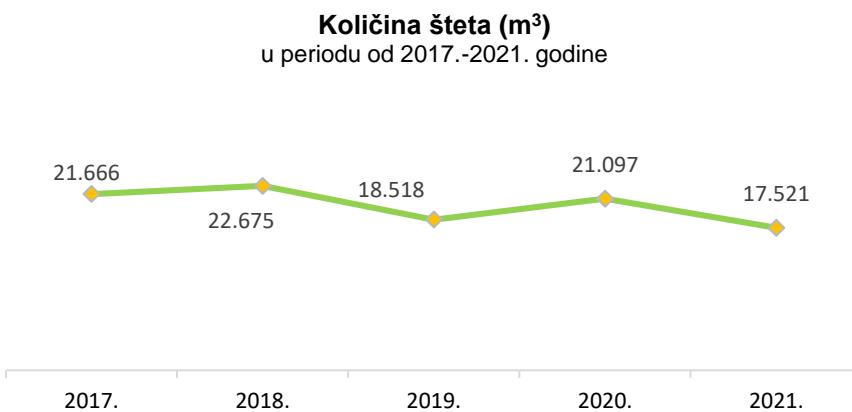
Tabela 17: Podaci o prijavama, količini i vrijednosti drveta u periodu 2017. – 2021. godine

Iznos štete	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Po prijavama (KM)	1.169.484	728.982	1.031,06	1.315.859	1.186.534
Iznos kazni (KM)	379.964	565.755	206.451	166.937	224.264
Naplaćeni iznos (KM)	27.012	19.62	21.823	26.684	48.873
Štete po osnovu drvne mase	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Količina (m ³)	21.666	22.675	18.518	21.097	17.521
Vrijednost (KM)	1.539.838	1.504.943	1.434.197	1.627.868	1.572.977

Od ukupne štete po prijavama u iznosu od 1.186.534 KM u 2021. godini naplaćen je iznos od 48.873 KM ili 4,12%, dok je iznos kazni po prijavama za Federaciju BiH, zabilježen u visini od 224.264 KM, a naplaćeno je samo 48.873 KM ili 21,79%.

Vrijednost šteta po prijavama u KM u periodu 2017.-2021. godine

Mali broj presuda i kazni su kontraproduktivni, predstavljaju podsticaj šumokradicama koji iz godine u godinu prave ogromne štete u državnim šumama. Postavlja se pitanje svršishodnosti podnošenja prijava, odnosno izlaganja čuvara šuma opasnostima kada ostali organi uprave i sudska vlast ne štite državnu imovinu, odnosno ne rješavaju pravovremeno krivične i prekršajne prijave podnesene zbog nelegalne sječe šume, usurpacija državne šume i šumskog zemljišta, eksploatacije industrijskih mineralnih sirovina i sl. neadekvatnom organizacijom čuvarske službe u upravama za šumarstvo koje su uspostavljene, neopremljenošću ljudi i neažurnošću pravosudnih organa se dovodi u pitanje i realizacija Vladinog "Aкционог плана за суzbijanje nezakonitih aktivnosti u sektoru šumarstva i drvne industrije u Federaciji BiH". Ovakva situacija je prisutna na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine duži niz godina.

3. Protivpožarna zaštita

Požari u Federaciji BiH su česta pojava i sa sobom donose neprocjenjive štete uprkos činjenici da ovo područje u evropskim okvirima nije u kategoriji visoko rizičnih. Posebno česti i katastrofalni su bili šumski požari tokom 1999., 2000., 2003., 2007., 2012., 2017. i 2020. godine. Direktne štete obuhvataju gubitak drvne zalihe, prizemne vegetacije i ostalih proizvoda šume, te troškove gašenja i sanacije odnosno rekultivacije požarišta. Indirektne štete predstavljaju štete svih vidova promjena staništa i gubitka svih polivalentnih funkcija šuma, one su mnogostruko veće od direktnih šteta ali se kod nas još uvijek ne iskazuju.

Veličina štete zavisi od starosti i površine šume, vrsta drveća, odnosno vegetacije, te od vrste požara i njegove jačine. Ugroženost pojedinih područja od šumskih požara je različita. Požar nanosi najveće štete u tek podignutim kulturama i mladim sastojinama, koje za kratko vrijeme potpuno uništi. Požari zahtijevaju zajedničko djelovanje svih institucija, kao i čitave društvene zajednice. Treba naglasiti potrebu izdvajanja značajnih finansijskih sredstava za uspostavu kvalitetnog sistema protivpožarne zaštite koji objedinjuje prevenciju, kontrolu i sanaciju opožarenih površina. S aspekta ekonomске štetnosti požari nanose znatne gubitke preduzećima šumarstva uništavajući drvo idrvne sortimente te izlažući ih dodatnim troškovima sanacije požarišta i podizanja novih zasada.

Organizovanje zaštite od požara u Federaciji BiH ostvaruje se putem kantonalnih uprava za šumarstvo, šumsko-privrednih društava i uprava civilne zaštite na nivou kantona. Protivpožarna zaštita se provodi putem godišnjih Planova zaštite šuma od požara sa slijedećim sadržajem:

- osnovni podaci o šumskom kompleksu,
- procjena ugroženosti šuma od požara,
- preventivne mjere zaštite šuma od požara,
- organizacija zaštite šuma od požara i formiranje operativnog štaba za gašenje požara,
- osmatranje i obavještavanje,
- način upotrebe ljudstva i vatrogasnih jedinica, te njihovo sadejstvo,
- tehnička oprema i sredstva za gašenje požara,
- putevi,
- način i mjesto za snabdijevanje vodom i
- nadzor nad mjerama zaštite od požara.

S obzirom da nema Zakona o šumama na federalnom nivou već jedanaest godina, važeća zakonska legislativa u Federaciji BiH koja se odnosi pored ostalog i na protivpožarnu zaštitu je sljedeća: Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", broj: 39/03 i 22/06), Procjena ugroženosti Federacije BiH od prirodnih ili drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", broj: 41/05), Plan zaštite i spašavanja Federacije BiH od prirodnih ili drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", broj: 40/08), Zakon o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj: 64/09).

Odredbama Pravilnika o sadržaju planova za zaštitu šuma od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj: 21/04) – stavljen van snage iz razloga što je donesen na osnovu Zakona o šumama iz 2002. godine (primjenjuje se po inerciji), koji propisuje tehničke, preventivno-uzgojne i druge mjere zaštite šuma od požara koje su dužni provoditi kantonalna šumsko-privredna društva za državne šume, kantonalne uprave za šumarstvo (osnovane u okviru kantonalnih ministarstava nadležnih za šumarstvo) za privatne šume i ostali nosioci prava gospodarenja šumama i šumskim zemljištem, u cilju smanjenja opasnosti od nastanka i širenja šumskih požara i ranog otkrivanja i dojave šumskog požara, te pravovremenog djelovanja u lokalizovanju i gašenju šumskih požara - regulisana su pitanja u pogledu zaštite šuma od požara. Ovim propisima utvrđene su obaveze šumskoprivrednih društava (ŠPD)/preduzeća šumarstva koja gospodare šumama u državnom vlasništvu i vlasnika šuma da preduzimaju i provode mjere zaštite šuma od požara. U pogledu zaštite šuma poseban značaj se daje provođenju preventivnih mera zaštite. Osim u Hercegovačko-neretvanskom kantonu u svim ostalim kantonima su doneseni zakoni o šumama kao i određeni pravilnici na osnovu njih, koji pored ostalog tretiraju i zaštitu šuma od požara.

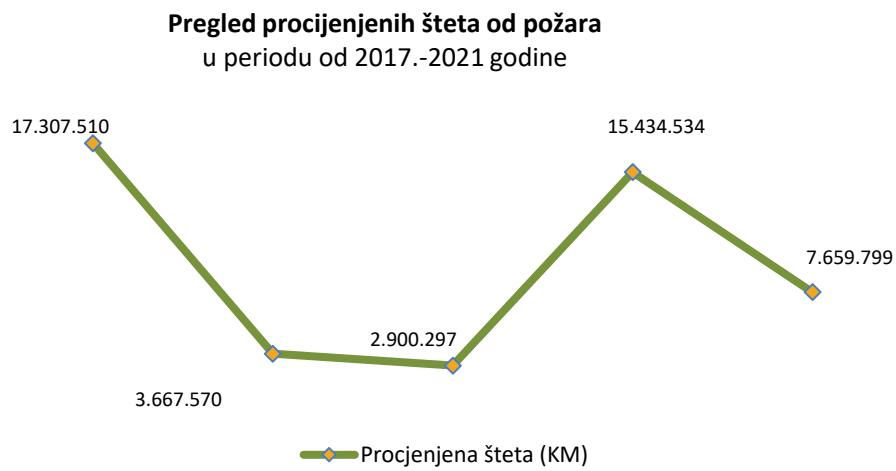
Tabela 18: Podaci o šumskim požarima u periodu od 2017. – 2021. godine

POŽARI	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Ukupno
Broj požara	564	146	401	675	483	2.269
Opožarena površina (ha)	26.858	1.467	4.099	21.732	18.062	72.218
Izgorjela drvna masa (m³)	51.658	87	775	16.966	20.764	90.250
Izgorjele sadnice (kom)	153.621	90.100	96.287	2.162.520	200.280	2.702.808
Procijenjena šteta (KM)	17.307.510	3.667.570	2.900.297	15.434.534	7.659.799	46.969.710

Požarna 2017. u zadnjih pet godina je ekstremna u smislu pričinjenih šteta u šumama Federacije BiH s obzirom na broj požara, opožarenu površinu i procijenjene štete, naročito u Hercegovini na području općine Konjic. Procijenjene štete na području Federacije BiH iznose 17.307.510,00 KM.

U požarnoj 2017. godini koja je bila ekstremna u petogodišnjem periodu registrovano je 564 šumskih požara, opožarena površina iznosi 26.585 ha, pričinjene štete na drvnoj masi iznose 51.658 m³, izgorjelo ili oštećeno uslijed požara 153.621 sadnica, dok je u 2021. godini zabilježeno 483 požara, opožarena površina 18.061 ha, izgorjela drvna masa 20.764 m³, oštećene–izgorjele sadnice 200.280 komada, nisu procijenjene štete zbog toga što Kantonalna uprava za šumarstvo nije formirala komisiju, koja bi napravila procjenu štete u skladu sa Kantonalnim zakonom o šumama Kantona 10. U 2022. godini proljetni požari su uzrokovali ogromne štete u šumama Federacije Bosne i Hercegovine.

Indirektne štete po šumske ekosisteme izazvane požarima su znatno veće i po svjetskim parametrima dostižu od 10 do 17 puta veću vrijednost u odnosu na direktnе štete. Formiranjem kantonalnih šumskoprivrednih društava i kantonalnih uprava za šumarstvo i njihova dobra saradnja i koordinacija, sa predhodno izrađenim kvalitetnim godišnjim planom zaštite šuma od požara, značajno mogu uticati na smanjenje broja i

šteta od požara. Opremanje protivpožarnom opremom, edukacijom kadrova, dobrom saradnjom sa vatrogasnim jedinicama, postavljanjem osmatrača požara i drugim aktivnostima mogu se kvalitetnije zaštititi šumski ekosistemi. Većina požara je izazvana od strane čovjeka, ali pravovremenim akcijama zaposlenih u preduzećima šumarstva i u kantonalnim upravama za šumarstvo (interventne grupe), te pravovremenim djelovanjem profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih brigada mogu se spriječiti veće štete.

X. POKAZATELJI POSLOVANJA

Pokazatelji poslovanja preduzeća šumarstva su prikazani za 8 kantona u kojima su Skupštine kantona formirale kantonalna šumskoprivredna društva.

U Posavskom kantonu nije bilo značajnih aktivnosti u državnim šumama, a poslove gospodarenja zbog male površine obavlja kantonalna uprava za šumarstvo.

Pokazatelji poslovanja u HNK nisu prikazani iz razloga navedenih u uvodnom dijelu ove Informacije.

Pokazatelji poslovanja osam preduzeća šumarstva za 2021. godinu prikazani su kroz osnovne elemente poslovanja kako slijedi:

Tabela 19: Elementi poslovanja ŠPD-ova u 2021. godini

Iznos (KM)

Ukupni prihod	193.104.768
Prihod od drveta	182.425.842
Troškovi poslovanja	189.312.622
Troškovi proizvodnje	161.671.985
Dobit	4.919.357
Gubitak	1.330.770
Potraživanja na dan 31.12.2021. godine	3.714.008
Dugovanja na dan 31.12.2021. godine	8.990.357
Prosječan broj zaposlenih radnika	4.354
Prosječna plaća	1.033
Prosječna ostvarena cijena šumskih sortimenata	94

Veliki udio troškova poslovnja u ukupnom prihodu prouzročen je nizom negativnih faktora od kojih su najznačajniji:

- zbog ranije devastacije loša kvalitetna struktura šuma, posebno izdanačkih šuma,
- mala i nepovoljna otvorenost šuma, šumskim kamionskim putevima,
- nedostatak kvalitetnih firma za izvođenje radova u šumarstvu,
- dotrajala i zastarjela sredstva rada odnosno mehanizacija,
- višak zaposlenog režijskog osoblja, a nedostatak proizvodnog,
- nepovoljna kvalifikacijska, starosna i zdravstvena struktura radne snage,
- rješavanje kadrovskih i socijalnih pitanja zapošljavanjima u šumarstvu,
- stranačka–partijska zapošljavanja i
- pojave pandemije COVID–19

Neophodno je omogućiti upravama šumskoprivrednih društava neovisnost, posebno od uticaja lokalne i kantonalne politike, te stvaranje uslova za poslovanje na zdravim ekonomskim osnovama. Tržišni uslovi rada pokazat će sposobnost uprave, a sposobna uprava će u kratkom roku ostvariti znatno bolje rezultate poslovanja. Dobri poslovni rezultati omogućiće veći prihod i dobit uz obavezu strogog pridržavanja odredbi planova šumskoprivrednih osnova. Na ovaj način bi se stvorila materijalna osnova za zbrinjavanje invalida rada i viška radnika. Dio dobiti bi vlasnik šuma (Federacija BiH) i korisnici (kantoni) mogli usmjeriti u razvoj, kako na lokalnom, tako i na nivou kantona i Federacije Bosne i Hercegovine.

U 2021. godini potraživanja od kupaca iznose 3.714.008 KM i znatno su manja, cca 14.061.000 KM u odnosu na predhodnu godinu.

Dugovanja prema dobavljačima iznose 8.990.357 KM. Velika dugovanja idu na štetu dobavljača koji izvode radove, sredstva i opremu za funkcionisanje preduzeća i pogoršavaju im uslove poslovanja.

Ukupni prosječni broj uposlenih u 2021. godini na bazi sati rada iznosi 4.354, što je više u odnosu na predhodnu godinu za 160 ili 3,67% više uposlenih radnika. Prosječna plata je samnjena za 29,00 KM u odnosu na 2020. godinu i iznosi 1.033,00 KM.

Jedan od bitnih pokazatelja poslovanja preduzeća gdje su iskazani ekonomski parametri su bilans stanja i bilans uspjeha. Imajući u vidu da je kod nekih preduzeća vrijednost šuma prikazana u bilansu stanja, a kod drugih nije, smatramo da uporedbe ne bi dale relevantne podatke. Predlaže se da ubuduće u bilansu stanja ne bude evidentirana vrijednost šuma i šumskih zemljišta s obzirom da su preduzeća samo korisnici šuma, a ne njihovi vlasnici.

Tabela 20: Podaci o bilansu uspjeha po kantonima (preduzećima) za 2021. godinu u KM

Pozicija	USK	TK	ZDK	BPK	SBK	ZHK	KS	K10	Ukupno FBiH ili Prosječno FBiH
Poslovni prihodi	39.337.879	16.880.021	33.010.857	2.651.399	43.615.021	487.769	17.135.035	39.927.974	193.045.955
Poslovni rashodi	37.765.042	18.056.715	32.978.628	2.619.449	42.154.494	386.215	16.861.967	38.313.839	189.136.349
Bruto dobit	1.570.836	0	32.614	31.950	1.455.448	92.827	273.068	1.588.636	5.045.379
Bruto gubitak	0	1.330.770	0	0	0	0	0	0	1.330.770
Neto dobit	1.524.701	0	26.148	31.950	1.357.094	83.493	273.068	1.566.634	4.863.088
Neto gubitak	0	1.330.770	0	0	0	0	0	0	1.330.770
Sječa m³ (bruto)	504.446	189.923	380.215	41.338	484.745	5.978	181.980	521.071	2.309.696
Broj radnika	743	523	845	53	914	9	404	863	4.354
Učinak m³/radniku	679,00	363,00	450,00	780,00	530,00	664,00	450,00	604,00	565
Prihod KM/radniku	52.945	32.275	39.066	50.026	47.719	54.197	42.413	46.266	45.613

S obzirom da šumskoprivredna društva preko 90% ukupnog prihoda ostvaruju prodajom šumskih drvnih sortimenata može se konstatovati da su im prihodi proporcionalni ostvarenoj proizvodnji šumskih drvnih sortimenata. Značajan uticaj na prihode ima postizanje realnih tržišnih cijena drvnih sortimenata, posjedovanje vlastite proizvodne radne snage i sredstava rada ili dobra ponuda kvalitetnih izvođača radova u šumarstvu, dobra organizacija proizvodnje i drugo.

Troškovi proizvodnje u šumskoprivrednim društvima koja angažuju vlastitu radnu snagu su veći u odnosu na one, koji angažuju registrovane izvođače radova. To se odnosi i na ostvarene godišnje učinke po zaposlenom na bazi sati rada koji se kreću od 363,00 m³/radniku u Tuzlanskom kantonu do 780,00 m³/radniku u ŠPD „Bosansko podrinjske šume“ d.o.o. Goražde. U 2021. godini jedino je J.P. "Šume Tuzlanskog kantona" d.d. Kladanj iskazalo neto gubitak u iznosu od 1.330.770 KM.

Ovaj učinak u odnosu na realnih 800 do 1.000 m³/radniku koliko se postiže u zemljama u okruženju je mali i treba raditi na njegovom povećanju.

Na postizanje boljih rezultata značajno utiče tehnička i tehnološka opremljenost i sposobljenost šumskoprivrednih društava ili izvođača radova i realan broj uposlenih za ostvarivanje proizvodnih zadataka gospodarenja šumama.

Posljedica malih prihoda po radniku je otežano poslovanje, mala primanja uposlenih i umanjenje bioloških i infrastrukturnih investicija.

Preporučuje se da osnivači preduzeća, Skupštine kantona i nadležna ministarstva, putem svojih organa u preduzećima utvrde i poduzmu adekvatne mjere na saniranju trenutnog stanja kako bi preduzeća tržišno i održivo poslovala.

Sredstva za korištenje općekorisnih funkcija šuma

Jedan od bitnih izvora finansiranja obnove šuma, trebalo bi da se ostvaruje prikupljanjem i pravilnim usmjeravanjem sredstava za korištenje općekorisnih funkcija šuma, koja su se po članu 60. Zakona o šumama u period od 2002.-2009. godine, odnosno po članu 46. Uredbe o šumama u period 2009.-2011. godine, prikupljala u Budžetu Federacije BiH i budžetima kantona.

Mada su u Budžet Federacije BiH prikupljena značajna sredstva po osnovu općekorisnih funkcija šuma i drugih naknada u šumarstvu (po saznanjima više od 25.000.000 KM), od 2009. godine zbog nedostatka pravnog osnova ne mogu biti planirana u rashodovnoj strani budžeta za oblast šumarstvo Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Prestankom važenja zakonske regulative u oblasti šumarstva na nivou Federacije BiH prestalo je prikupljanje ovih sredstava, osim sredstava koja se prikupljaju u postupku promjene namjene šumskog zemljišta u građevinsko. Sredstva koja su po ovom osnovu prikupljena u Budžetu Federacije BiH koristila su se, na žalost, u druge svrhe.

Za značajnije poboljšanje narušenog stanja šumskih ekosistema, izgradnju i rekonstrukciju šumske infrastrukture i ostalih zahvata za unapređenje šuma u šumarskom zakonodavstvu, potrebno je ustanoviti doprinose za šumarstvo. Jedan dio ovih sredstava mogao bi se iskoristiti za realizaciju prioritetnih aktivnosti zajedničkih za sektor šumarstva Federacije BiH, formiranje i organizovan i funkcionalan rad uprave/uprava za šumarstvo i ostale važne aktivnosti.

XI. KADROVSKA STRUKTURA ZAPOSLENIH U ŠUMARSTVU FBiH

Analiza kadrovske strukture zaposlenih u šumarstvu Federacije BiH bazira se na podacima o broju zaposlenih u kantonalnim upravama i šumskoprivrednim društvima sa stanjem na dan 31.12.2021. godine.

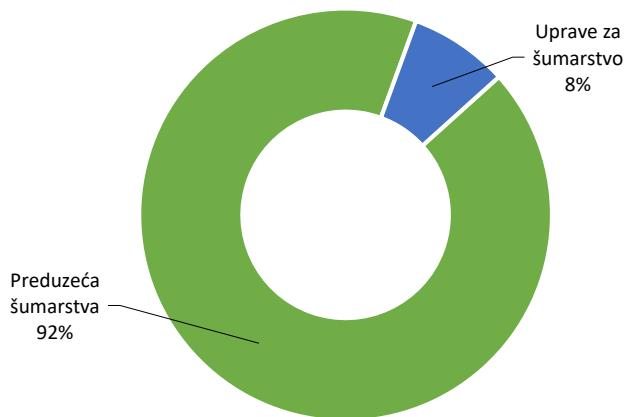
Tabela 21: Struktura zaposlenih u šumarstvu prema stručnoj spremi (stanje na dan 31.12.2021.)

Institucije	Dr	Mr	VSS	VŠ	SSS	VKV	KV	PK	NK	Šumarske struke	Svih
Preduzeća šumarstva	4	80	702	98	1.822	10	866	442	411	2.248	4.435
Uprave za šumarstvo	1	4	69	0	315	1	0	0	0	359	390
Ukupno	5	84	771	98	2.137	11	866	442	411	2.678	4.825

*bez podataka za preduzeća šumarstva iz HNK

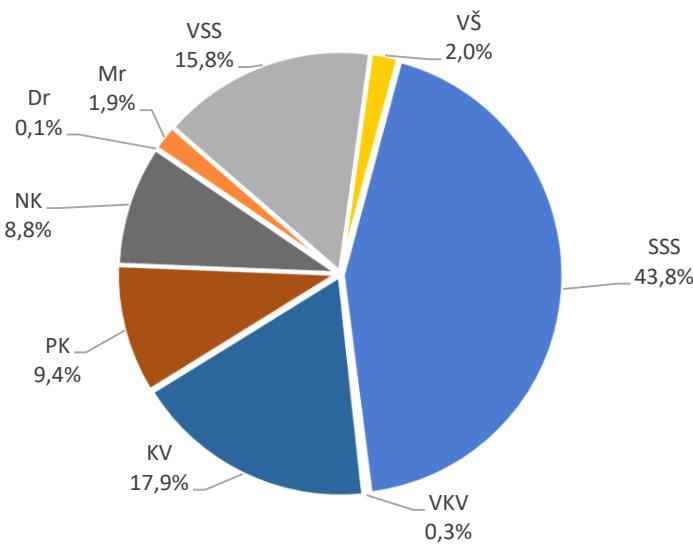
U sektoru šumarstva u Federaciji BiH u 2021. godini bilo je zaposleno ukupno 4.825 radnika. U preduzećima šumarstva je od ukupnog broja zaposlenih oko 51% šumarske struke, dok je u upravama za šumarstvo zaposlenih šumarske struke 92%.

**Zaposleni u šumarstvu u FBiH
u 2021. godini**

Radnika sa srednjom stručnom spremom je 44%, sa visokom stručnom spremom je oko 16%. Niže kvalifikovanih radnika (KV, PK i NK) je 33%, koji su zaposleni uglavnom u proizvodnji. Sa visokom stručnom spremom je oko 16% radnika, dok su 1,9% zaposlenih magistri i 0,1% doktori nauka.

Struktura zaposlenih u šumarstvu FBiH prema stručnoj spremi u 2021. godini

Upoređujući podatke o kadrovskoj strukturi iz prethodnih godina primjećuje se lagani trend povećavanja broja visoko kvalifikovanih radnika (DR, MR i VSS).

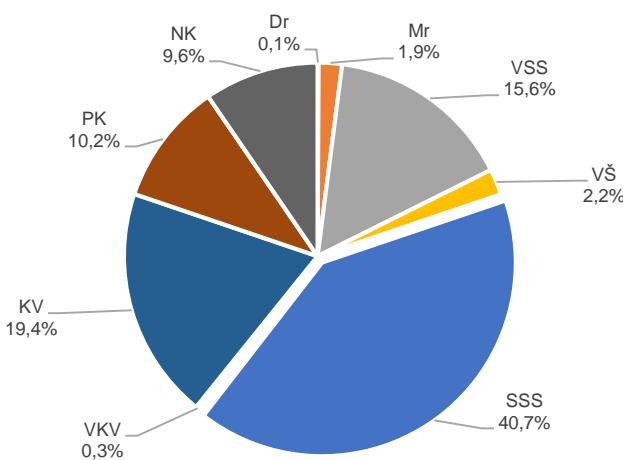
Tabela 22: Struktura zaposlenih u šumarstvu FBiH (ŠPD+uprave za šumarstvo) po stručnoj spremi u periodu od 2012-2021. godine

Godina	Dr	Mr	VSS	VŠ	SSS	VKV	KV	PK	NK	Šumarske struke	Svih
2012.	0	24	567	73	1.933	26	902	404	465	2.330	4.393
2013.	0	35	612	115	1.902	104	872	327	502	2.404	4.469
2014.	0	42	661	102	2.094	22	851	502	527	2.466	4.801
2015.	0	58	630	111	2.034	38	941	476	336	2.573	4.627
2016.	1	69	656	81	2.069	33	946	534	250	2.481	4.639
2017.	1	60	703	101	2.168	22	858	455	318	2.254	4.686
2018.	3	68	702	104	2.126	13	885	475	218	2.573	4.594
2019.	5	87	707	106	2.090	12	916	476	238	2.541	4.637
2020.	3	93	682	86	2.069	26	912	400	201	2.301	4.474
2021.	5	84	771	98	2.137	11	866	442	411	2.607	4.825

*bez podataka za preduzeća šumarstva iz HNK

U 2021. godini je u odnosu na 2020. godinu u preduzećima šumarstva zabilježeno povećanje broja zaposlenih od oko 10%, odnosno evidentirano je 406 radnika više što se, između ostalog, može objasniti promjenom organizacije čuvarske službe prema kantonalnim zakonima o šumama. Prema Zakonu o šumama u SBK nadležnost čuvanja šuma je prešla na šumskoprivredno društvo, pa su u 2021. godini čuvari šuma prešli iz kantonalne uprave za šumarstvo u ŠPD "Srednjobosanske šume" doo Donji Vakuf.

Struktura zaposlenih u šumskoprivrednim društvima po stručnoj spremi u 2021. godini

U ŠPD "Srednjobosanske šume" doo Donji Vakuf u 2021. godini evidentirana je najveća promjena u kadrovskoj strukturi. U 2021. godini zaposleno je 232 radnika više u odnosu na 2020. godinu i to: 1 doktor nauka, 7 magistara, 6 zaposlenih sa visokom stručnom spremom, 114 radnika sa srednjom stručnom spremom, ali i 145 NK radnika.

Za preduzeća šumarstva je među najvećim izazovima rješavanje pitanja velikog broja radnika sa invaliditetom, koji su prije nastanka invalidnosti bili proizvodni radnici (u ŠPD ZDK 19%, Sarajevo-sume 15%, ŠGD SBK 12% i ŠGD USK 10% od ukupnog broja zaposlenih), zbog čega je dodatno opterećena produktivnost preduzeća.

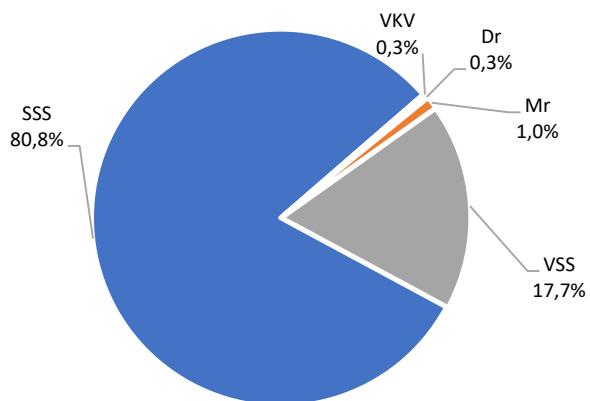
U cilju poboljšanja kvaliteta života zaposlenih, potrebno je iznalaziti mјere za kvalitetno rješavanje viška radne snage i invalida rada, te planirati programe razvoja i obrazovanja radnika u šumarstvu.

Šumskoprivredna društva u kojima se za izvođenje poslova u šumarstvu angažuju kooperanti i sezonska radna snaga, imaju povoljniju kadrovsku strukturu samoga društva.

Problem sa osiguravanjem radne snage za obavljanje poslova u šumarstvu, osim sve većeg iseljavanja stanovništva zbog ekonomске krize, prepoznaje se i u područjima (kantonima) čija privreda nije tradicionalno šumarski orijentisana (npr. u BPK).

U Federalnoj i kantonalnim upravama za šumarstvo od ukupno 390 zaposlenih, njih 92% su šumarske struke. Smanjenje broja zaposlenih u kantonalnim upravama posljedica je prelaska čuvara šuma (sa srednjom stručnom spremom) u nadležnost preduzeća šumarstva prema kantonalnim zakonima o šumama (USK, SBK, TK i KS-u 2022.), dok je u 2021. godini zaposleno 11 radnika sa visokom stručnom spremom, od kojih je 7 inženjera šumarstva.

**Struktura zaposlenih u upravama za šumarstvo
prema stručnoj spremi
u 2021. godini**

Istiće se problem nedovoljne kadrovske popunjenošću za kvalitetno obavljanje poslova u nadležnosti uprava za šumarstvo. Problemi vezani za pravni okvir i donošenje federalnog zakona o šumama dodatno otežavaju gospodarenje i funkcionisanje šumarskih institucija.

U kolektivima u kojima se ulažu napor i za jačanje kapaciteta i stalnim usavršavanjem zaposlenih, usvajanjem najnovijih naučnih i stručnih znanja i iskustava i informatizacijom poslovnih procesa, omogućava se unapređenje planiranja i donošenja odluka, kao i postizanje boljih poslovnih rezultata.

Preduslov za optimalnu implementaciju novih tehnologija ključno je i neophodno zapošljavanje odgovarajućeg stručnog kadra sa kvalifikacijama u informacijsko-komunikacijskim tehnologijama i iskustvima u primjeni informatičkih rješenja u šumarstvu.

Šumarstvo je po prirodi posla tradicionalno struka u kojoj se više zapošljavaju muškarci. Prema raspoloživim podacima, od ukupnog broja zaposlenih u šumskoprivrednim društvima samo 13% su žene, a od ukupnog broja zaposlenih šumarske struke oko 10% su žene.

XII. LOVSTVO

Lovišta

Lovištem u smislu Zakona o lovstvu smatraju se površine zemljišta, šuma i voda koje predstavljaju prostornu, prirodnu i lovnoprivrednu cjelinu u kojoj postoje uslovi za trajan opstanak, uzgoj, razmnožavanje, zaštitu i korištenje divljači bez obzira na vlasništvo.

Prema namjeni lovišta mogu biti: sportsko-privredna, privredna i lovišta sa posebnom namjenom (posebna lovišta).

Tabela 23: Ustanovljena lovišta u Federaciji BiH

Red. br.	Kanton	Sportsko- privredna	Privredna	Posebna	Ukupno
1	Unsko-sanski	8	0	1	9
8	Posavski	3	0	0	3
6	Tuzlanski	13	0	1	14
5	Zeničko-dobojski	13	1	0	14
4	Bosansko-podrinjski	4	0	0	4
2	Srednjobosanski	10	0	0	10
7	Hercegovačko-neretvanski	12	0	1	13
9	Zapadno-hercegovački	7	0	0	7
3	Sarajevo	7	0	1	8
10	Kanton 10	12	10	1	23
UKUPNO		89	11	5	105

Prema nadmorskoj visini lovišta se dijele na dolinska (nizinska), brdska i planinska.

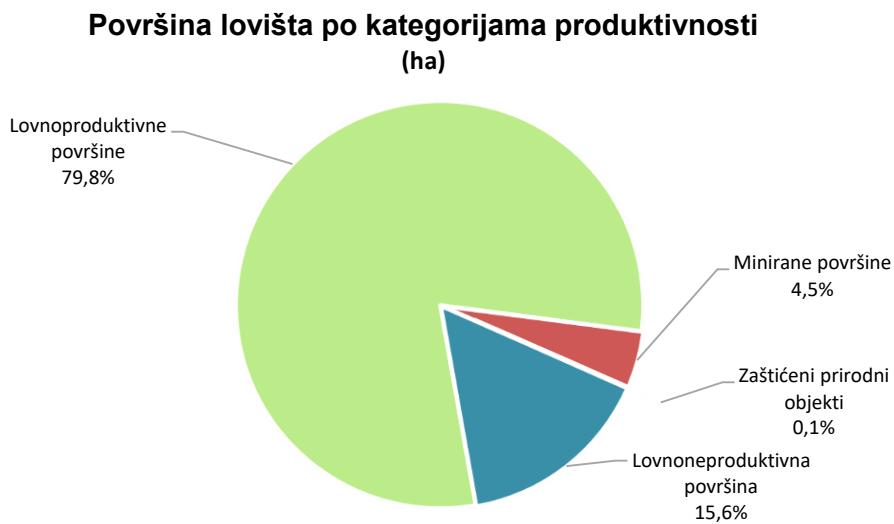
Tabela 24: Zastupljenost lovišta prema nadmorskoj visini u FBiH

Kategorija	Površina (ha)	%
Nizinska (< 400 m.n.v.)	650.489	24,6
Brdska (400-1000 m.n.v.)	1.250.489	47,3
Planinska (>1000 m.n.v.)	743.448	28,1
UKUPNO	2.644.426	100

Lovišta u Federaciji Bosne i Hercegovine zauzimaju površinu od 2.644.426 ha.

Površine u lovištima mogu biti lovnoprivredne i lovno-neproduktivne.

Ukupna lovnoneproduktivna površina lovišta u Federaciji BiH iznosi 431.886 ha, što znači da lovnoprivredne površine u Federaciji BiH danas obuhvataju 2.212.540 ha. Uz umanjenje ovih površina za površinu pod minskim poljima od 124.542 ha, površinu zaštićenih objekata prirode ili njihovih dijelova od 3.100 ha u kojima je lov zabranjen, dobijamo da lovne površine u Federaciji BiH danas obuhvataju oko 2.084.898 ha.

Posebna lovišta

Lovišta koja se prostiru na površinama šuma sa posebnom namjenom (naučnog, kulturnog, vjerskog, istorijskog i dr. značaja) kao i na površinama koje predstavljaju izuzetno pogodna staništa rijetkih, prorijeđenih i vrijednih vrsta divljači, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na prijedlog federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, može proglašiti posebnim lovištem uz predhodno pribavljenje mišljenje Vlade kantona na kojem se nalazi lovište.

Temelji savremenijem lovnom gospodarenju postavljeni su 1893. godine od strane Austro-Ugarske vlasti donošenjem Zakona o lovstvu i osnivanjem tadašnjih šest Zaštitnih područja za divljač. Ponavljano osnivanje posebnih lovišta kroz istoriju ukazuje na činjenicu da su odgovarajuće institucije sistema umjele da prepoznaju značaj i važnost ovakvih lovišta u očuvanju prirodnog naslijeđa Bosne i Hercegovine, a na kraju i očuvanje divljači.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na 60. sjednici održanoj u Sarajevu, dana 11.09.2012. godine donijela je Odluku o osnivanju posebnih lovišta na teritoriji Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 80/12). Ovom odlukom na teritoriji Federacije Bosne osnovana su sljedeća posebna lovišta: Igman-Bjelašnica, Hrbiljine-Kujača, Plješevica, Konjuh i Hutovo Blato.

U skladu sa članom 6. pomenute odluke Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva zaključilo je ugovore o predaji posebnih lovišta na korištenje sa korisnicima određenim članom 5. predmetne odluke.

Tabela 25: Korisnici posebnih lovišta u Federaciji BiH

Red. br.	Posebno lovište	Korisnik posebnog lovišta
1	Igman – Bjelašnica	KJP „Sarajevo šume“ d.o.o.
2	Hrbiljine-Kujača	ŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o
3	Plješevica	ŠPD „Unsko-sanske šume“ d.o.o.
4	Konjuh	JP „Šume Tuzlanskog kantona“ dd
5	Hutovo Blato	JP „Park prirode Hutovo Blato“

Sportsko-privredna lovišta

Sportsko-privredna lovišta ustanovljava kantonalna skupština na prijedlog nadležnog kantonalnog ministarstva.

Vlada kantona, na prijedlog resornog kantonalnog ministarstva donosi odluku o dodjeli sportsko-privrednih lovišta u zakup najpovoljnijem ponuđaču koji ispunjava kriterije utvrđene u javnom pozivu.

Lovišta na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine, shodno članu 31. Zakona o lovstvu ustanovljena su u svim kantonima.

Na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine ustanovljeno je 89 sportsko-privrednih lovišta.

Dodjela sportsko-privrednih lovišta na korištenje u skladu sa čl. 37. i 37a. izvršena je u devet kantona. U Hercegovačko-neretvanskom kantonu na korištenje je dodijeljeno sedam lovišta, a pet lovišta još uvijek nije dodijeljeno na korištenje.

Privredna lovišta

Privredna lovišta ustanovljava kantonalna skupština na prijedlog nadležnog kantonalnog ministarstva.

Privredno lovište dodjeljuje se na korištenje u skladu sa Zakonom o lovstvu i Zakonom o koncesijama. Pravo učešća na javnom pozivu za dodjelu privrednog lovišta na koncesiju imaju pravna lica registrovana za bavljenje lovstvom, šumskoprivredna društva i lovačka udruženja.

Na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine ustanovljeno je 11 (jedanaest) privrednih lovišta, od toga 10 (deset) privrednih lovišta na području Kantona 10 i jedno privredno lovište na području Zeničko-dobojskog kantona.

Dodjela privrednih lovišta na korištenje u skladu sa odredbama Zakona o lovstvu nije izvršena ni u jednom kantonu.

Privredno lovište „Kamenica“ koje se nalazi na području Zeničko-dobojskog kantona u lovnoj 2021/2022. godini dodijeljeno je putem Ugovora o ustupanju lovišta na privremeno korištenje u trajanju od jedne godine, bez predhodno provedenog propisanog postupka dodjele, što je u suprotnosti odredbama Zakona o lovstvu.

Privredna lovišta koja se nalaze na području Kantona 10 u lovnoj 2021/2022. dodijeljena su putem Ugovora o ustupanju lovišta na privremeno korištenje u trajanju od jedne godine, bez predhodno provedenog propisanog postupka dodjele, što je u suprotnosti odredbama Zakona o lovstvu.

Gospodarenje lovištem

Lovištem se gospodari na osnovu lovnoprivredne osnove. Za svako lovište donosi se lovnoprivredna osnova.

Za posebna lovišta izrađene su lovnoprivredne osnove.

Posebnim lovištem „Hutovo Blato“ korisnik lovišta JP „Park prirode Hutovo Blato“ Čapljina ne gospodari u skladu sa odredbama Zakona o lovstvu, odnosno ne izrađuje godišnji plan gospodarenja lovištem.

Lovnoprivredne osnove nisu izrađene za sportsko-privredna lovišta u Srednjobosanskom kantonu. U Kantonu 10 lovnoprivredne osnove za sportsko-privredna lovišta „Kovač-Ljubuša“, „Kamešnica-Grabovica“, „Risovac-Polje“ i „Ulica-Polje“ su u proceduri izrade i donošenja, a za sva ostala lovišta izrađene su lovnoprivredne osnove.

Korisnici lovišta izrađuju godišnji plan gospodarenja lovištem za period od 01. aprila tekuće do 31. marta naredne godine (lovna godina) za koje nadležno ministarstvo izdaje saglasnost.

Za privredna lovišta nisu izrađene lovnaprivedne osnove. Privredna lovišta, kao što je naprijed navedeno, nisu dodijeljena u skladu sa odredbama Zakona o lovstvu, odnosno nemaju zakonskog korisnika koji je dužan izraditi lovnaprivednu osnovu na period od najmanje 10 godina.

Privrednim lovištima se gospodari na osnovu privremenog godišnjeg plana, što je u suprotnosti sa odredbama Zakona o lovstvu.

Kada je upitanju gospodarenje lovištem, primijećeno je da:

- je zaštita, uzgoj i korištenje divljači i lovišta kao stalna obaveza korisnika lovišta, prilično neujednačena, tako da ima korisnika koji su postigli zavidne rezultate, do onih koji su u ovom značajnom poslu uradili veoma malo;
- gospodarenje mrkim medvjedom, divokozom i drugim vrstama divljači koje su Crvenom listom proglašene ugroženom vrstom potrebno je planirati na nivou Federacije BiH.

Prihod od lovišta

Ukupan prihod od korištenja sportsko-privrednih lovišta u Federaciji Bosne i Hercegovine uplaćuje se u budžet općina, kantona i Federacije BiH u odnosu 20:60:20 i za lovnu 2021/2022 godinu iznosio je: **264.173,50 KM.**

Tabela 26: Prihod od zakupa sportsko-privrednih lovišta u lovnoj 2021/2022. godini

Vrsta budžeta	KM
Budžet FBiH	52.834,70
Budžet kantona	158.504,10
Budžet općina	52.834,70
Ukupno:	264.173,50

Divljač

Divljač je državno vlasništvo i dobro od općeg interesa koje uživa posebnu brigu i zaštitu. Stanje populacije divljači u Federaciji BiH nije zadovoljavajuće.

Federacija Bosne i Hercegovine, na relativno malom prostoru, ima povoljne ekološke uslove za opstanak i uzgajanje različitih vrsta divljači. Ovi uslovi, u odnosu na uslove u drugim evropskim zemljama, tokom istorije nisu značajnije izmjenjeni negativnim djelovanjem čovjeka. Primjer za to je svakako opstanak populacija velikih karnivora (medvjeda i vuka), kao i brojnih drugih autohtonih vrsta kao što su veliki tetrijeb, lještarka, jarebica kamenjarka, divokoza, itd.

Podatke o brojnom stanju, planiranom i izvršenom korištenju divljači u FBiH dostavili su korisnici lovišta i nadležna kantonalna ministarstva. Upoređivanjem ovih podataka sa podacima iz lovnaprivednih osnova uočene su bitne razlike u prikazanim privrednim kapacitetima lovišta, kao i prikazanom brojnom stanju divljači.

Tabela 27: Brojno stanje divljači u Federaciji BiH u lovnoj godini 2021/2022

Vrsta divljači	Kapacitet lovišta	Proljetno brojno stanje	Plan korištenja divljači za lovnu 2021/2022. godinu	
			Planirano	Izvršeno
Medvjed	827	721	45	0
Divokoza	1.658	666	8	0
Srna	28.808	23.698	2.553	1.767
Jelen obični		2	0	0
Jelen lopatar	630	15	0	0
Muflon	37	10	0	0
Divlja svinja	12.836	8.855	3.871	3.146
Vuk		655	164	37
Lisica		8.665	4.030	2.652
Šakal		278	108	151
Ris		2	0	0
Zec	41.591	23.373	5.577	2.440
Divlja mačka		1.167	374	178
Kuna zlatica		838	295	142
Kuna bjelica		4.907	1.822	590
Jazavac		1.302	279	131
Dabar		197	0	0
Vidra		53	0	0
Pernata divljač (sisari)	Veliki Tetrijeb	1.412	945	43
	Lještarka		652	76
	Fazan	23.847	12.850	8.544
	Jarebica poljska		3.818	1.765
	Jarebica kamenjarka		3.554	1.544
	Šumska šljuka		8.750	2.260
	Prepelica		20.568	6.552
U gornjoj tabeli nedostaju podaci o divljači za 5 (pet) sportsko-privrednih lovišta iz Hercegovačko-neretvanskog kantona, koja nisu dodijeljena na korištenje.				

Uzgojna područja za mrkog medvjeda u Federaciji Bosne i Hercegovine

Krajem 2008. godine, u skladu sa Zakona o lovstvu, Federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva donio je Rješenje o ustanovljenju uzgojnih područja za medvjeda br. 07-02-128-4/08 („Službene novine Federacije BiH“, broj: 63/08).

Međutim, ni nakon četrnaest godina, implementacija predmetnog Rješenja o ustanovljenju uzgojnih područja za medvjeda nije zaživjela, odnosno do sada u Federaciji Bosne i Hercegovine od strane korisnika lovišta nije urađen plan gospodarenja mrkim medvjedom za uzgojno područje.

Problem, koji se od strane nadležnih kantonalnih ministarstava i korisnika lovišta najčešće isticao je da su uzgojna područja za mrkog medvjeda obuhvatala dva i više kantona.

Iz pomenutih razloga pristupilo se izradi novog Rješenja o ustanovljenju uzgojnih područja za mrkog medvjeda u Federaciji Bosne i Hercegovine uz prethodne konsultacije sa nadležnim kantonalnim ministarstvima.

Novim rješenjem u odnosu na ranije rješenje, propisuje se gospodarenje mrkim medvjedom na području jednog kantona.

Donošenje novog Rješenja o ustanovljenju uzgojnih područja i izrada planova gospodarenja za mrkog medvjeda u Federaciji Bosne i Hercegovine doprinijet će lakšem i efikasnijem gospodarenju mrkim medvjedom, a sve u cilju zaštite divljači i unapređenja lovstva.

Stručni savjet i Interventni tim za velike zvijeri u Federaciji Bosne i Hercegovine

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva u saradnji sa Federalnim ministrstvom okoliša i turizma imenovali su Stručni savjet i Interventni tim za velike zvijeri u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Zadatak Stručnog savjeta je da pruža savjetodavnu stručnu pomoć Federalnom ministarstvu okoliša i turizma u postupku donošenja rješenja u skladu sa članom 112. Zakona o zaštiti prirode („Službene novine Federacije BiH“, br. 66/13), odnosno, daje prijedlog za postupanje u slučaju da od strane velike zvijeri (zaštićene životinje) prijeti opasnost po život i zdravlje ljudi, nastupi neuobičajno velika šteta na imovini, javnom dobru, dobru od općeg interesa ili domaćim životnjama, kao i u slučaju sumnje da je zaštićena životinja ugrožena u mjeri da ne može samostalno opstati u prirodi.

Zadatak Interventnog tima je da se bavi urgentnim situacijama u cilju humane brige i dobrobiti velikih zvijeri (mrki medvjed, vuk i ris), kao i bržeg izvršavanja obaveza u slučaju potrebe za hitnim intervencijama.

Interventni tim svoje aktivnosti provodi u skladu sa Protokolom za postupanje članova interventnog tima (u daljem tekstu: Protokol), rješenjem Federalnog ministarstva okoliša i turizma donesenim u skladu sa članom 112. Zakona o zaštiti prirode („Službene novine Federacije BiH“, broj: 66/13) i zadacima iz planova gospodarenja zaštićenim vrstama divljači u Federaciji BiH, a naročito pri: pojavi problematičnih velikih zvijeri opasnih po život ljudi, kada nastupi neuobičajeno velika šteta na imovini, javnom dobru, dobru od općeg interesa ili domaćim životnjama, pojavi stradanja u prometu, kao i u slučaju sumnje da je zaštićena divljač ugrožena u mjeri da ne može samostalno opstati.

Lovački savezi

Lovački savezi u Federaciji BiH su samostalne organizacije u koje su dobrovoljno učlanjeni korisnici lovišta i druge organizacije i udruženja zainteresovani za razvoj lovstva i na koje se primjenjuju sve odredbe zakona koje su inače propisane za udruženja.

Na području Federacije Bosne i Hercegovine postoje tri lovačka saveza i to:

- Savez lovačkih organizacija u Bosni i Hercegovini
- Lovački savez Herceg-Bosne
- Savez lovačkih društava Tuzlanskog kantona
-

Prijedlog mjera za unapređenje stanja u oblasti lovstva:

- Izrada novog Zakona o lovstvu
- Izrada plana gospodarenja mrkim medvjedom na teritoriji Federacije BiH (utvrditi gospodarski kapacitet i stvarno brojno stanje)
- Dovršiti postupak ustanovljenja lovišta u FBiH
- Izvršiti dodjelu lovišta u skladu sa odredbama Zakona o lovstvu FBiH
- U Budžetu Federacije BiH obezbijediti sredstva za provođenje savremenog lovnog gospodarenja
- Uskladiti poslovanje korisnika lovišta prema odredbama Zakona o lovstvu (stručna i lovočuarska služba, dozvole itd.)
- Inicirati postupak revizije „Crvene liste“

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je u okviru uspostave Informacionog sistema u šumarstvu FBiH započelo aktivnosti na izradi modula Lovstvo.

XIII. STRATEŠKE AKTIVNOSTI U OBLASTI ŠUMARSTVA

Razvoj Informacionog sistema šumarstva u FBiH (ISŠ)

U cilju normativnog regulisanja uspostave i razvoja informacionog sistema šumarstva, Valda Federacije BiH usvojila je Odluku o upravljanju, održavanju i korištenju Informacionog sistema šumarstva u Federaciji BiH (Službene novine FBiH, broj: 69/18).

Korištenje ICT tehnologija u šumarstvu podrazumijeva racionalizaciju, integraciju i optimizaciju odlučivanja u sektoru šumarstva i lovstva, te razmjenu i sintetizovanje informacija među institucijama šumarstva i sa svim ostalim domaćim i međunarodnim institucijama i interesnim skupinama.

Unapređenjem upravljanja i uspješnosti rada u sektoru šumarstva, informatizacijom šumarstva i uspostavom ISŠ-a osiguravaju se neophodne informacije o stanju i promjenama šumskog fonda za potrebe planiranja, praćenja stanja i izvještavanja, kao i tačnost, kvalitet, zaštita podataka pri obradi i prenosu, dostupnost podataka pod jednakim uslovima ovlaštenim korisnicima, primjena jedinstvenih standarda i razmjena podataka i dokumenata. Usputavom informacionog sistema doprinosi se smanjenju obima nezakonitih aktivnosti u šumama, uspostavljanju dobrih praksi upravljanja i planiranja.

Za razvoj i uspostavu informacionog sistema od prioritetne važnosti je nivo praktične obučenosti operativnog kadra u sektoru šumarstva, kao i spremnost i sposobnost rukovodećeg kadra da prepozna potrebu njegovog kreiranja i razvoja.

U 2021. godini je putem javnih nabavki završen projekat Unosa podataka iz postojećih šumskoprivrednih osnova (za ukupno 26 ŠGO) u modul Stanje šuma u oblasti Evidencije šuma ISŠ-a.

Nakon dostave podataka koristeći implementirani modul „Stanje šuma“ uočen je pad performansi sistema. Pripremljen je projektni zadatak i raspisan javni poziv za unapređenje performansi ISŠ-a i reinženjering baze podataka. Za raspisani natječaj nijedan ponuđač nije iskazao interes.

Ministarstvo poduzima mjere za dalji nastavak razvoja ISŠ-a, ali je zbog proceduralnih razloga realizacija planiranih aktivnosti otežana.

XIV. SAŽETAK

Zakonodavni okvir

- Šumarstvo

Oblast šumarstva se reguliše Zakonom o šumama i Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja.

Vlada Federacije BiH na 110. sjednici održanoj 07.07.2017. godine, nakon razmatranja Nacrtu zakona o šumama izrađenog od strane ovog Ministarstva, utvrdila je i u parlamentarnu proceduru uputila Prijedlog zakona o šumama, koji do danas, i pored već četiri upućene urgencije od strane Vlade Federacije Bosne i Hercegovine (2018., 2019., 2020. i 2021. godine), nije razmatran ni na jednom od domova Parlamenta Federacije BiH.

Predmetni zakon do danas nije razmatran ni na jednom od domova Parlamenta Federacije BiH.

- Sjeme i sadni materijal

Proizvodnja reprodukcionog materijala šumskog i ukrasnog drveća i grmlja u Federaciji Bosne i Hercegovine značajna je privredna djelatnost. Trenutno su njihova proizvodnja, dorada, promet, uvoz i upotreba uređeni Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja ("Službene novine Federacije BiH". br. 71/05 i 8/10). Međutim, u toku implementacije predmetnog Zakona uočeni su određeni nedostaci i nedorečenosti što stvara probleme kako samim registrovanim proizvođačima, tako i organima koji provode stručni pregled nad proizvodnjom sjemena i sadnog materijala kao i inspekcijskim organima. Takođe, odredbe ovog Zakona nisu u potpunosti uskladene sa zakonodavstvom EU koje uređuje ovu oblast.

Vlada Federacije BiH na 154. sjednici održanoj 30.08.2018. godine je utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt Zakona o reprodukcionom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja.

Nacrt zakona o reprodukcionom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja razmatran je i usvojen na 10. redovnoj sjednici Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH održanoj 29.1.2020. godine.

U skladu sa tačkom 3. Zaključaka V.broj: 1121/2020 od 28.8.2020. godine, donesenih na osnovu Informacije o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2019. godini i planovima gospodarenja šumama za 2020. godinu, Vlada Federacije BiH uputila je dopis broj: 03-22-1017/2020 od 31.8.2020. godine Domu naroda Parlamenta Federacije BiH kojim se traži da Nacrt zakona o reprodukcionom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja hitno stavi na dnevni red.

U skladu sa tačkom 3. Zaključaka V.broj: 1380/2021 od 9.9.2021. godine, donesenih na osnovu Informacije o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2020. godini i planovima gospodarenja šumama za 2021. godinu, Vlada Federacije BiH uputila je drugu urgenciju Domu naroda Parlamenta Federacije BiH kojim se traži da Nacrt zakona o reprodukcijskom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja hitno stavi na dnevni red.

- Lovstvo

Zakonom o lovstvu ("Službene novine Federacije BiH". broj: 4/06. 8/10 i 81/14) uređuje se organizacija lovstva i lovišta, uzgoj, zaštita, lov i korištenje divljači i njezinih

dijelova, katastar lovišta, lovnoprivredna osnova i planiranje, lovočuvarska služba, upravni i inspekcijski nadzor nad provođenjem ovog Zakona, kaznene odredbe i druga pitanja od značaja za oblast lovstva na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine.

Od stupanja na snagu ovog Zakona doneseno je 20 provedbenih propisa (pravilnika), kao i dva rješenja o osnivanju uzgojnih područja za medvjeda i divokozu.

BiH je do sada prihvatile i potpisala neke od najznačajnijih međunarodnih konvencija koje uređuju pitanja zaštite i gospodarenja sa divljači među kojima su za pitanja lovstva najvažnije Bernska konvencija, Cites konvencija i Konvencija o biološkoj raznolikosti, ali po pitanju implementacije ovih Konvencija do sada nije puno urađeno.

U okviru uspostave Informacionog sistema šumarstva u Federaciji BiH FMPVŠ je poduzelo aktivnosti na izradi modula Lovstvo koji će biti sastavni dio ovog sistema.

Opći podaci o šumarstvu

- Pokrivenost šumama

Federalacija BiH raspolaže sa šumama u državnom vlasništvu na površini od 1.241.366,1 hektara. Od toga visokih šuma sa prirodnom obnovom ima 492.642,2 ha, što je oko 40%, visokih degradiranih šuma 14.550,5 ha ili 1%, šumskih zasada-kultura 60.360,8 ha ili oko 5%, izdanačkih šuma 261.690,1 ili 21%, obrasle neproduktivne površine 22.047,4 ha ili 2%, produktivnih goleti pogodne za pošumljavanje 166.598,6 ha što je 13%. Treba istaći da ukupna minirana površina iznosi 124.975 ha, što je oko 10% površine šuma i šumskih zemljišta.

- Drvna zaliha

Ukupna drvna zaliha svih šuma zajedno u državnom vlasništvu Federalacije BiH iznosi 183.005.467 m³, zaliha kod četinara je 77.161.810 m³ što je oko 42%, a kod lišćara 105.843.657 m³ ili 58%. Prosječna zaliha svih šuma zajedno iznosi 215,0 m³/ha kod visokih šuma 280,4 m³/ha, dok je kod izdanačkih šuma 91,1 m³/ha. U strukturi zaliha svih šuma zajedno visoke šume su zastupljene sa 86,9% a izdanačke 13,1%.

- Zapreminska prirast

Ukupni godišnji zapreminski prirast svih šuma zajedno iznosi 4.327.493. m³ od toga na četinare otpada 1.886.914 m³ što je oko 44%, a na lišćare 2.440.579 m³ ili 56%. Od ukupne količine prirasta na visoke šume otpada 80,8%, a na izdanačke 19,2%. U visokim šumama prosječni godišnji zapreminski prirast je 6,16 m³/ha, a dok je kod izdanačkih šuma 3,17 m³/ha. Prosječni godišnji prirast svih šuma zajedno iznosi 5,10 m³/ha.

- Sječivi etat

Ukupni sječivi etat za sve šume zajedno je 3.013.971 m³ (krupno drvo), od toga na četinare otpada 1.394.396 m³ što je 46%, a na lišćare 1.619.575 m³ ili oko 54%. Sječivi etat se uglavnom realizira u visokim šumama koji iznosi 2.774.164 m³ što je oko 92,0% od ukupnog etata, a u izdanačkim šumama 239.807 m³ što je 8,0%. Iz odnosa godišnjeg zapreminskog prirasta i sječivog etata vidljivo je da je godišnji sječivi etat manji od godišnjeg zapreminskog prirasta za 1.313.522 m³ što je oko 70% od prirasta. Sječivi etat je manji od godišnjeg zapreminskog prirasta što se pozitivno odražava na stanje drvnih zaliha, te samim tim dovodi do povećanja zaliha ukupnog drvnog fonda.

- Realizacija plana sječa

Realizacija planova gospodarenja šumama, a posebno realizacija plana sječa ima značajan uticaj na kvalitet i stanje šumskog fonda. Da bi se utvrdilo trenutno stanje

radi preduzimanja adekvatnih mjera, izvršena je analiza realizacije šumskoprivrednih osnova za sva šuskoprivredna područja u FBiH. Analiza je rađena za nivo kategorije šuma sa veoma jasnim pokazateljima koji upućuju na to da je bilo određenih prekoračenja etata u pojedinim kategorijama šuma, a mala realizacija u drugim. Obično su prekoračenja količine sječa u kategoriji visokoh šuma koje su boljeg kvaliteta, a prema procentu pređene površine može se zaključiti da su aktivnosti uglavnom koncentrisane na onim površinama koje imaju kvalitetniju drvnu zalihu, a i bolju otvorenost šumskim komunikacijama. Etatom se uglavnom opterećuju šume boljih kvalitetnih klasa što je u poslijednje vrijeme postala uobičajena praksa. Potrebno je napomenuti da je kostantna pojava i to u velikom obimu, prisustvo neplanskih i nelegalnih sječa u svim kantonima. Kada se radi o ŠPP-ovima koja nemaju osnovnog plana gospodarenja, odnosno nemaju važeću šumskoprivrednu osnovu, preduzeća šumarstva nebi smjela provoditi planske aktivnosti sječa i drugih procesa u gospodarenju šumama. Nažalost, u mnogim kantonima je to uobičajena praksa.

Proizvodnja i plasman šumskih drvnih sortimenata

- Izvršenje sječa

Za 2021. godinu po šumskoprivrednim osnovama utvrđen je dozvoljeni sječivi etat u iznosu od 2.842.502 m³, dok je plan proizvodnje u ukupnom iznosu od 2.459.939 (ili ca 87% od dozvoljenog etata) ostvaren sa 94% ili za oko 150.000 m³ drvne mase manje nego što je planirano. Ukupno je posjećeno 2.309.800 m³ dvne mase, od čega je 1.222.137 m³ drveta četinara i 1.087.662 drveta lišćara.

Za 2022. godinu planirana je proizvodnja od 2.497.207 m³ bruto drvne mase, od čega četinara 1.270.744 m³ i lišćara u iznosu od 1.226.463 m³.

U odnosu na 2020. godinu proizvodnja u 2021. je povećana za oko 6%, odnosno proizvedeno je oko 138.000 m³ bruto drvne mase više. Proizvedeno je oko 5% više neto drvne mase ili oko 86.000 m³ više drvnih sortimenata.

Nije poznata ukupna količina ilegalno posjećene drvne mase u Federaciji BiH.

Prema preliminarnim podacima iz II. Državne inventure šuma (prema Metodici II.DIŠ na osnovu premjera svježih registrovanih i neregistrovanih panjeva), oko 21% posjećenog drveta nije registrovano, odnosno ima karakter nelegalnih sječa.

Od ukupnog iznosa obima sječa oko 82% registrovanih sječa i 77% neregistrovanih sječa su realizovane **u visokim šumama**.

Proglašenje pandemije Corona virusa rezultiralo je pošteškoćama u organizaciji i realizaciji proizvodnje, kao i u neuobičajenim odstupanjima u potražnji i plasmanu ŠDS tokom godine.

Posljedica ekonomske krize i sve većeg iseljavanja stanovništva, pred preduzeća postavlja izazov angažovanja dovoljnog broja proizvodne radne snage.

- Proizvodnja ŠDS

Za 2021. godinu **planirana** je proizvodnja 2.068.903 m³ neto drvne mase, od čega četinra 1.020.215 m³ i lišćara u iznosu od 1.048.688 m³.

U Federaciji BiH je u 2021. godini proizvedeno ukupno 1.941.582 m³ neto drvnih sortimenata, odnosno plan proizvodnje je realizovan sa oko 94%.

Plan priozvodnje drvnih sortimenata **četinara** za 2021. godinu je ostvaren gotovo u cijelosti. Proizvedeno je ukupno 1.013.192 m³ drvnih sortimenata sa tek oko 7.000 m³ manje od plana.

Plan prizvodnje drvnih sortimenata **lišćara** ostvaren je sa oko 88% u ukupnom iznosu od 928.390 m³ ili za 129.298 m³ manje od plana za 2021. godinu.

Za 2022. godinu planirana je proizvodnja 2.019.118 m³ neto drvne mase, od četinara 1.016.488m³ i lišćara u iznosu od 1.002.630 m³.

Za sve kategorije šuma osim za visoke šume upitna je rentabilnost gospodarenja. Izražena potražnja tržišta za šumskim drvnim sortimentima utiče na orientaciju šumskoprivrednih društava na prihode od šumskih drvnih sortimenata i korištenje šumskih potencijala prema tim zahtjevima.

Šumski drvni sortimenti se uglavnom plasiraju na domaće tržište.

Drvna industrija kao izvozna privredna grana kontinuirano bilježi rast plasmana finalnih proizvoda na domaćem i stranom tržištu, a svoj razvoj bazira na korištenju pretežno domaćih sirovinskih resursa. Strateško opredjeljenje drvne industrije je postići što viši nivo finalizacije i što veći izvoz finalnih proizvoda od drveta.

Trend rasta izvoza u 2021.godini je zabilježen kod svih grupa proizvoda šumarstva i drvne industrije. U 2021. godini izvoz drvnog sektora je za oko 30% viši nego u 2020. Najveći porast izvoza ostvarili su: rezana građa i elementi, ploče i furnir, građevinska stolarija i proizvodi šumarstva.

Za dugoročnu održivost šumskih ekosistema potrebno je koristiti ukupne proizvodne potencijale šuma i razvijati korištenje ostalih funkcija šume, uključujući i primjenu novih tehnologija za preradu biomase i korištenje manje vrijednih drvnih sortimenata u cilju povećavanja dodane vrijednosti proizvoda šuma.

Šumska transportna infrastruktura

Podatke o izgradnji i rekonstrukciji šumskih kamionskih puteva korisnici šuma dostavljaju na osnovu planova investicionih ulaganja iz ŠPO i godišnjih planova gospodarenja.

Iz nekih područja ovi izvještaji nisu potpuni, pa su rezultati analize u ovoj informaciji tačni u onolikoj mjeri koliko su tačni i potpuni dostavljeni podaci.

Planovi izgradnje ŠKP se već duži niz godina godina realizuju u manjem obimu od planiranog.

Planirani ukupni obim izgradnje šumskih puteva u FBiH u 2021. godini iznosio je 113,6 km u vrijednosti od 7,98 miliona KM. Izgrađeno je 22,0 km (19,4% od planiranih), a vrijednost izvedenih radova na izgradnji šumskih puteva je 1,62 miliona KM (20,3% od planiranih sredstava).

Planirani ukupni obim rekonstrukcije šumskih puteva u FBiH u 2021. godini iznosio je 109,0 km i planirani iznos troškova 1,35 miliona KM. Rekonstrukcija je provedena na tostruko većoj dužini ŠKP, odnosno na 369,7 km ŠKP za što je utrošeno 2,36 miliona KM (175,1% od planiranih sredstava).

Ukupna dužina puteva koji otvaraju šume u FBiH u 2021. godini iznosi 11.845 km, što predstavlja prosječnu otvorenost od 11,8 m/ha.

Prosječna otvorenost visokih šuma iznosi 16,0 m/ha, dok je otvorenost ostalih kategorija šuma manja i kreće se od 6,6 m/ha do 11,2 m/ha.

U FBiH ne postoji jedinstveno službeno uputstvo ili pravilnik o načinu utvrđivanja otvorenosti šuma.

U okviru izrade Master plana ŠTI provedena je svobuhvatna analiza iz prikupljene raspoložive relevantne dokumentacije, provedena GIS analiza i utvrđeno stanje otvorenosti svih kategorija šuma. Pri obračunu su u obzir uzete samo dionice puteva koji prolaze kroz šumu.

Ovako je utvrđeno da ukupna otvorenost šuma i šumskih zemljišta po geološko-pedološkim cjelinama iznosi 7,83 m/ha.

Takođe je utvrđen nivo otvorenosti šuma i šumskih zemljišta po svim kategorijama šuma. Tako npr. za visoke šume otvorenost iznosi 9,65 m/ha, za šumske kulture 11,05 m/ha, a za izdanačke šume 5,95 m/ha.

Za racionalno gospodarenje svim kategorijama šuma u FBiH koje imaju proizvodni karakter, otvorenost šuma se mora značajno povećati.

Planiranje, projektovanje, gradnju i održavanje šumske transportne infrastrukture potrebno je urediti propisima, koji će unaprijediti i harmonizirati odnose u oblasti šumarstva i drugih sektorskih oblasti, te osigurati adekvatno i dugoročno finansiranje u cilju dostizanja optimalnog nivoa otvorenosti šuma izradom i realizacijom dugoročnih planova otvaranja.

Master plan šumske transportne infrastrukture u FBiH daje informacije o aktuelnom stanju i kvalitetnu osnovu za buduće strateško, taktičko i operativno planiranje, izgradnju, rekonstrukciju i održavanje šumske transportne infrastrukture.

Šumsko-uzgojni radovi

Šumsko-uzgojni radovi kao jedan od segmenata biološke obnove šuma obuhvataju: pripremu zemljišta za prirodno pomlađivanje, pošumljavanje neobraslog šumskog zemljišta sadnjom sadnica ili sjetvom sjemena, popunjavanje, njegu i čišćenje šumskih kultura/zasada, prorjeđivanje sastojina, sanaciju požarišta, prevođenje degradiranih sastojina u viši uzgojni oblik (melioracije degradiranih šuma), rekonstrukciju i konverziju izdanačkih šuma (melioracije izdanačkih šuma) i ostale radove na podizanju, njezi i unapređenju stanja šuma.

Šumsko-uzgojni radovi unutar državnih šuma, a čiji su obim i vrsta definisani važećom šumskoprivrednom osnovom, finansiraju se iz prihoda koji korisnici državnih šuma ostvare prodajom šumskih drvnih proizvoda i prodajom ostalih proizvoda šuma. Šumsko-uzgojni radovi u većem obimu od onog definisanog šumskoprivrednom osnovom se finansiraju iz namjenskih sredstava koja se na posebne račune kantonalnih budžeta prikupljaju po osnovu uplate raznih naknada definisanih važećim kantonalnim zakonima o šumama (naknada za korištenje državnih šuma, naknada za općekorisne funkcije šuma i druge naknade).

Važno je napomenuti da su se šumsko-uzgojni radovi u državnim šumama u periodu do 2009. godine finansirali, prije svega, iz sredstava jednostavne reprodukcije šuma koja su se po tada važećem Zakonu o šumama izdvajala u iznosu od 15% od prihoda ostvarenog od prodaje šumskih drvnih proizvoda i ostalih proizvoda šume. Također, u tom periodu biološka obnova šuma se finansirala i sredstvima koja su se na osnovu člana 60. tada važećeg Zakona o šumama (sredstva za proširenu biološku reprodukciju šuma i dr.) izdvajala i uplaćivala u Budžet FBiH (20%) i budžete kantona (80%). Nažalost, kada je u pitanju Budžet FBiH veliki dio ovih sredstava je u navedenom periodu trošen nemamjenski, a u 2009. godini ta sredstva su u potpunosti utrošena nemamjenski. Nakon toga šumsko-uzgojni radovi su se u periodu od 2009.–2011. godine finansirala i iz sredstava koja su se u tom periodu izdvajala u skladu sa članom 46. Uredbe o šumama („Službene novine FBiH“ broj 83/09, 26/10 i 38/10) i koja su se u omjeru 20:80 uplaćivala na poseban račun Budžeta FBiH (priliv ovih sredstava je bio vrlo slab, a i sredstva prikupljena u navedenom periodu nisu nikako trošena) i na posebne račune budžeta kantona (iznos prikupljenih i utrošenih sredstava nepoznat).

U 2021. godini šumsko-uzgojni radovi su kao i ranijih godina najviše izraženi u tri pravca, i to: pošumljavanje, njega zasada (kultura) i indirektna konverzija izdanačkih šuma, a koje su u suštini i glavne vrste šumsko-uzgojnih radova. Realizacija plana

prethodno navedenih šumsko-uzgojnih radova za 2021. godinu se nalazi u intervalu od 30% do 55% što je nešto lošije u odnosu na 2020. godinu (30%-65%), a znatno lošije u odnosu na 2019. (55%-60%) i 2018. godinu (65%-75%). Kada je u pitanju plan šumsko-uzgojnih radova za tekuću 2022. godinu primjećujemo da je on najviši u ovih zadnjih šest godina (od 2017.-2022.) i u odnosu na 2017. godinu uvećan je čak za oko 30 %. Međutim, navedeno povećanje plana za 2022. godini se ipak ne može uzeti kao nešto pozitivno ako se u obzir uzme desetogodišnji plan iz šumskoprivrednih osnova (od trideset trenutno važećih ŠPO-a samo se kod pet poštaje planirano) kao i kontinuirano smanjenje procenta izvršenja planiranog u toku zadnjih pet godina (od 2017.-2021. godine) što predstavlja jedan od glavnih uzroka da sa jedne strane imamo kontinuirano smanjenje površina pod novim zasadima/kulturama, a sa druge strane kontinuirano povećanja površina pod izdanačkim šumama što u konačnici za rezultat ima kontinuirani pad površina pod visokim šumama sa prirodnom obnovom u periodu nakon 2016. godine. Kada svemu prethodnom dodamo i činjenicu da je u toku proteklog desetogodišnjeg perioda od 2012.-2021. godine procenat realizacije planiranog godišnjeg obima sječa u većini godina bio oko 95% (u nekoliko godina čak i preko planiranog) nameće se zaključak da se veliki dio onoga što se prilikom gospodarenja treba vratiti šumi, nažalost, ne vraća, a što je u direktnoj suprotnosti principima održivog gospodarenja šumom i šumskim zemljištem.

Uvažavajući sve negativne efekte ranije svjetske ekonomске krize kao i niz otežavajućih okolnosti poslovanja u cijelom poslijeratnom periodu, ipak se mora konstatovati da je ovakav trend ulaganja u šumsko-uzgojne radove kao osnovni segment biološke obnove državnih šuma neprihvatljiv, te je stoga i u narednom periodu (do donošenja zakonskog rješenja na nivou FBiH) nužno insistirati da kantonalna šumskoprivredna društva/preduzeća poštujući planirano šumsko-privrednim osnovama uvećavaju iznose sredstava za šumsko-uzgojne radove kao i da se sredstva namjenski prikupljena u budžete kantona konačno počnu trošiti u ovu svrhu u punom iznosu (u 2021. godini je samo u budžetima kantona SBK, ZDK i KS prikupljeno ukupno 6.041.912,00 KM od čega za šumsko-uzgojne radove nije ništa utrošeno, dok u ostalim kantonima, nažalost i pored zakonske obaveze ništa nije ni prikupljeno!).

Sjemenarstvo i rasadničarstvo

Važećim Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja („Službene novine FBiH“ broj 71/05 i 08/10) regulisane su oblasti sjemenarstva i rasadničarstva u FBiH. Za proizvodnju (sakupljanje) sjemena šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja je registrovano pet pravnih lica, dok je za njegovu doradu registrovano samo jedno pravno lice. Ukupan broj registrovanih sjemenskih objekata za proizvodnju/sakupljanje sjemena na području Federacije BiH je 100. Za kontrolu kvaliteta sjemena je registrovano samo jedno pravno lice koje svojim kapacitetima uspijeva zadovoljiti sve potrebe registrovanih proizvođača. Proizvodnjom sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja se bavi 8 uredno registrovanih pravnih lica, dok je za stručni pregled proizvodnje sjemena i sadnog materijala kao i za kontrolu kvaliteta sadnog materijala takođe ovlašteno samo jedno pravno lice, koje svojim kapacitetima uspijeva odgovoriti na zahtjeve svih proizvođača.

U 2021. godini je došlo do naglog pada proizvodnje sjemena u odnosu na 2020. godinu što je najvjerojatnije posljedica prošlogodišnjeg slabog uroda sjemena kod pojedinih vrsta šumskog drveća. Uvidom u ranije desetogodišnje podatke dolazimo do zaključka da je proizvodnja u prošloj godini najniža u zadnjih deset godina. Prodaja

sjemena je također znatno opala u 2021. godini i također je najniža u zadnjih deset godina.

Kao i ranijih godina, ni u 2021. godini nije bilo uništavanja sjemena.

Kada je u pitanju sadni materijal dostavljeni podaci za 2021. godinu ukazuju na to da je došlo do naglog povećanja proizvodnje šumskog sadnog materijala u odnosu na 2020. godinu. Međutim, smatramo da ovo naglo povećanje proizvodnje u 2021. godini nije realno i da se ovdje prije svega radi o nešto objektivnijem ovogodišnjem izvještavanju od strane pojedinih proizvođača, tako da proizvedena količina sadnog materijala u 2021. godini ipak ne odstupa puno od proizvodnje u 2020. godini. Količina prodatog sadnog materijala u 2021. godini je, nažalost, znatno opala u odnosu na 2020. godinu (za oko 50%) i najniža je u zadnjih pet godina. U 2021. godini imamo veliko povećanje količine uništenog sadnog materijala, koje je najveće u posljednjih 10 godina.

Odnos između proizvedenog, prodatog i uništenog sadnog materijala šumskog drveća i grmlja u 2021. godini sa jedne strane i proizvedenog, prodatog i uništenog sadnog materijala hortikulturnog drveća i grmlja u ranijim godinama s druge strane (kao i pomenuti odnos između vrsta drveća i grmlja – četinari/lišćari) se ne razlikuju puno. Oko 96% proizvedenog sadnog materijala u 2021. godini je sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja, dok je kod prodaje oko 80% udio sadnog materijala **šumskih** vrsta drveća i grmlja u odnosu na hortikulturni sadni materijal. Od ukupne količine uništenog sadnog materijala oko 99% je sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja. Od proizvedenog sadnog materijala šumskih vrsta drveća u 2021. godini, oko 92% je sadni material četinara, dok je kod prodaje taj procenat neznatno manji i iznosi 91 % u odnosu na lišćare. Od uništenog sadnog materijala šumskih vrsta drveća i grmlja 96% je sadni materijal četinara, a 4% sadni materijal lišćara.

Integralna zaštita šuma

Ugroženost šuma i šumskog zemljišta na području Federacije BiH je rezultat različitih aktivnosti - šumskih požara, biljnih bolesti i štetočina, neplanske i nezakonite sječe šuma, eksploatacije mineralnih resursa, hidro-akumulacija, kao i kontaminacije minama.

Šumarski stručnjaci koji se bave zaštitom šuma, zaposleni u kantonalnim šumskogospodarskim društвima, odnosno šumarijama, koji gospodare državnim šumama kontinuirano se bore sa potkornjacima, šumskim požarima, klizištima, ledolomima, snjegolomima, vjetroizvalama, a povremeno i sa gubarom, borovim četinjakom, žutotrbom (zlatokraj), smeđom borovom osom i drugim štetnicima.

Požari šumama nanose velike štete, što zavisi od starosti i površine šume, vrsta drveća, odnosno vegetacije, te od vrste požara i njegove jačine. Ugroženost pojedinih područja od šumskih požara je različita.

Posljedice djelovanja požara su vidljive duži niz godina, a ogledaju se u degradaciji šumskog ekosistema, umanjenju biološkog diverziteta, oštećenja zaštićenih područja, pojavi klizišta, degradaciji zemljišta, promjenama mikroklimatskih uslova i vodnog režima i dr.

Zaštita šuma od potkornjaka se planira redovnim postavljanjem i kontrolom lovnih klopki sa feromonima tako da je u zavisnosti od kantona do kantona bilo neželjenih posljedica.

Čuvanje šuma je u nadležnosati kantonalnih uprava za šumarstvo u šest kantona dok je u Unsko-sanskom, Tuzlanskom, Srednjo-bosanskom i Kantonu Sarajevo čuvanje šuma povjereno kantonalnim preduzećima koja gospodare državnim

šumama. Nefunkcionalnost kantonalnih uprava za šumarstvo posljedica je i nepostojanja federalnog Zakona o šumama, kadrovske nepotpunjenosti, nedovoljnog broja čuvara šuma, loše opremljenosti čuvara šuma, prevelikih čuvarskih rejona, pojačane ilegalne sječe šume iz socio-ekonomskih razloga i drugo.

Požarne 2021. godine procijenjene štete na području Federacije BiH iznose 7.659.799,00 KM, bez Kantona 10 gdje štete nisu procijenjene, a bilo je preko 12.000 ha opožarene površine. Opožarena površina iznosi 18.062 ha, izgorjela drvna masa 20.764 m³ i izgorjelo je 200.280 sadnica.

Pokazatelji poslovanja

Jedno preduzeće je iskazalo gubitak u 2021. godini koji iznosi 1.330.770 KM. Prosječna plata zaposlenih u šumarstvu u Federaciji Bosne i Hercegovine iznosi 1.033 KM, dok je ukupno zaposleno (na osnovu prosječnog broja zaposlenih) u preduzećima šumarstva 4.354 radnika.

Sredstva za općekorisne funkcije šuma

Prestankom važenja Zakona o šumama FBiH prestalo se i sa prikupljanjem sredstava za općekorisne funkcije šuma. Sredstva koja su po ovom osnovu ranije prikupljana u Proračun FBiH korištena su u druge svrhe.

Za značajnije poboljšanje narušenog stanja šumskih ekosistema, izgradnju i rekonstrukciju šumske infrastrukture i ostalih zahvata za unapređenje šuma, u šumarskom zakonodavstvu je potrebno ustanoviti doprinose za šumarstvo. Jedan dio ovih sredstava mogao bi se iskoristiti za realizaciju prioritetnih aktivnosti zajedničkih za sektor šumarstva u FBiH, provedbu šumarske legislative, formiranje i rad uprave/uprava za šumarstvo i ostale važne aktivnosti.

Kadrovska struktura zaposlenih u šumarstvu

U sektoru šumarstva FBiH na dan 31.12.2021. godine ukupno je bilo zaposleno 4.825 radnika, od čega u šumskoprivrednim društvima 4.435, a u Federalnoj i kantonalnim upravama za šumarstvo 390 zaposlenih. Od ukupnog broja zaposlenih u preduzećima šumarstva su 2.248 radnika ili 56% šumarske struke, a u upravama za šumarstvo 359 ili 92% su šumarske struke.

Usapoređujući podatke o kadrovskoj strukturi iz prethodnih godina primjećuje se lagani trend povećavanja broja visokokvalifikovanih radnika (DR, MR i VSS).

U svakodnevnom radu se i preduzeća i uprave za šumarstvo susreću sa brojnim izazovima.

U 2021. godini je u odnosu na 2020. godinu u preduzećima šumarstva zabilježeno povećanje broja zaposlenih oko 10%, odnosno evidentirno je 406 radnika više što se, između ostalog, može objasniti promjenom organizacije čuvarske službe prema kantonalnim zakonima o šumama. Prema Zakonu o šumama u SBK nadležnost čuvanja šuma je prešla na šumskoprivredno društvo, pa su u 2021. godini čuvari šuma prešli iz kantonalne uprave za šumarstvo u ŠPD "Srednjobosanske šume" doo Donji Vakuf.

U nekoliko preduzeća šumarstva se među najvećim problemima ističe nepovoljna kadrovska struktura zbog velikog broja radnika sa invaliditetom, koji su prije nastanka invalidnosti bili proizvodni radnici (u ŠGD ZDK 19%, Sarajevo-sume 15%, ŠGD SBK 12% i ŠGD USK 10% od ukupnog broja zaposlenih), čime se dodatno otežava produktivnost preduzeća.

U 2021. godini zabilježeni su i problemi sa osiguravanjem dovoljnog broja proizvodne radne snage putem javnih natječaja. Osim sve većeg iseljavanja stanovništva zbog ekomske krize, problem sa osiguravanjem radne snage izražen

je i u područjima (kantonima) u kojima privreda nije tradicionalno šumarski orijentisana (npr. BPK).

U 2021. godini je u kantonalnim i Federalnoj upravi ukupno bilo zaposleno 390 radnika, od kojih su oko 92% šumarske struke. U upravama šumarstva se ističe problem nedovoljne kadrovske popunjenošću, prije svega nedovoljnog broja čuvara šuma (u kantonima u kojima je čuvanje šuma još uvijek u nadležnosti uprava). Za unapređenje kvaliteta, kao i kvantiteta poslova u njihovoј nadležnosti, uprave za šumarstvo je potrebno popuniti odgovarajućim brojem ljudi prema važećoj sistematizaciji.

Šumarstvo je privredna grana u kojoj se po prirodi posla više zapošljavaju muškarci. Prema raspoloživim podacima, od ukupnog broja zaposlenih u šumskoprivrednim društvima 13% su žene, a od ukupnog broja zaposlenih šumarske struke oko 10% su žene.

U kolektivima u kojima se ulažu napori za jačanje kapaciteta i stalno usavršavanje zaposlenih, kao i usvajanje najnovijih naučnih i stručnih znanja i iskustava i informatizacijom poslovnih procesa, omogućuje se unapređenje planiranja i donošenja odluka, te postizanje boljih poslovnih rezultata. Za optimalnu implementaciju novih tehnologija ključno je i neophodno zapošljavanje odgovarajućeg stručnog kadra sa kvalifikacijama u IT i iskustvima u primjeni informatičkih rješenja u šumarstvu.

Lovstvo

Lovišta

Lovišta u Federaciji Bosne i Hercegovine zauzimaju površinu od 2.644.426 ha.

U Federaciji Bosne i Hercegovine osnovano je 105 lovišta, od toga 89 sportsko-privrednih, 11 privrednih i 5 posebnih lovišta.

Gospodarenje lovištem

Lovištem se gospodari na osnovu lovnaprivedne osnove i godišnjeg plana gospodarenja lovištem.

Lovnaprivedna osnova je dugoročni planski dokument kojim se uređuje gospodarenje lovištem i divljači na desetogodišnji period.

Godišnji plan gospodarenja lovištem izrađuju se za period od 01. aprila tekuće do 31. marta naredne godine (lovna godina).

Prihod od lovišta

Ukupan prihod od korištenja sportsko-privrednih lovišta u Federaciji Bosne i Hercegovine uplaćuje se u budžet Federacije BiH, kantona i općina u odnosu 20:60:20 i za lovnu 2021/2022 godinu iznosio je: **264.173.50 KM.**

Divljač

Divljač je državno vlasništvo i dobro od opštег interesa koje uživa posebnu brigu i zaštitu.

Proljetnjim prebrojavanjem glavnih vrsta divljači u Federaciji BiH u lovnoj godini 2021/2022 utvrđeno je sljedeće brojno stanje: Medvjed 721, divokoza 666, srna 23.698, jelen lopatar 15, muflon 10, divlja svinja 8.855, vuk 655, lisica 8.665, zec 23.373, veliki tetrijeb 945 i fazan 12.850.

Uzgojna područja za mrkog medvjeda u Federaciji Bosne i Hercegovine

Federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva radi lakšeg i efikasnijeg gospodarenja mrkim medvjedom u Federaciji Bosne i Hercegovine donio je novo Rješenja o ustanovljenju uzgojnih područja za mrkog medvjeda u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Stručni savjet i Interventni tim za velike zvijeri u Federaciji Bosne i Hercegovine

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva u saradnji sa Federalnim ministrstvom okoliša i turizma imenovali su Stručni savjet i Interventni tim za velike zvijeri u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Lovački savezi

Na području Federacije Bosne i Hercegovine postoje tri lovačka saveza i to: Savez lovačkih organizacija u Bosni i Hercegovini, Lovački savez Herceg-Bosne i Savez lovačkih društava Tuzlanskog kantona.

Strateške aktivnosti u oblasti šumarstva

Informacioni sistem šumarstva u FBiH

Uspostava jedinstvenog Informacionog sistema šumarstva u FBiH ima za cilj omogućiti sveobuhvatno, pouzdano i brže praćenje stanja i promjena u oblasti šumarstva uz primjenu informatičkih tehnologija.

U cilju normativnog regulisanja uspostave i razvoja Informacionog sistema šumarstva, Valda Federacije BiH usvojila je Odluku o upravljanju, održavanju i korištenju informacionog sistema šumarstva u Federaciji BiH (Službene novine FBiH. broj: 69/18).

U 2021. godini završen je projekat unosa podataka o stanju šuma iz važećih 26 šumskoprivrednih osnova.

Nakon dostave podataka koristeći implementirani modul „Stanje šuma“ uočen je pad performansi sistema. Pripremljen je projektni zadatak i raspisani javni poziv za unapređenje performansi ISŠ-a i reinženjering baze podataka. Za raspisani natječaj nijedan ponuđač nije iskazao interes.

Za razvoj i uspostavu informacionog sistema od prioritetne važnosti je nivo praktične obučenosti operativnog kadra u sektoru šumarstva.

Ministarstvo poduzima aktivnosti za daljnji nastavak razvoja ISŠ-a, ali je zbog proceduralnih razloga realizacija planiranih aktivnosti otežana.

**Informaciju izradila
Federalna uprava za šumarstvo**

Zaključci Vlade Federacije Bosne i Hercegovine

Na osnovu člana 19. stav 4. Zakona o Vladi Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 1/94, 8/95, 58/02, 19/03, 2/06 i 8/06), Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, na 333. sjednici održanoj 06.10.2022. godine, donosi

Z A K L J U Č K E

1. Usvaja se „Informacija o gospodarenju šumama u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2021. godini i planovima gospodarenja šumama za 2022. godinu" Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (FMPVŠ).
2. U cilju prevazilaženja teškog stanja u oblasti šumarstva izazvanog nepostojanjem Zakona o šumama Federacije Bosne i Hercegovine, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine upućuje urgenciju Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine da hitno uzme u razmatranje Prijedlog zakona o šumama, koji je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine usvojila na 110. sjednici, održanoj 07.07.2017. godine u Sarajevu i uputila u parlamentarnu proceduru.
3. Vlada Federacije je na 154. sjednici održanoj 30.08.2018. godine utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt zakona o reprodukcionom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja, koji je Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH usvojio na 10. redovnoj sjednici, održanoj 29.01.2020.godine, a u cilju usklađivanja zakonodavstva Federacije BiH sa zakonodavstvom EU, kao i prevazilaženja uočenih problema u ovoj oblasti. Vlada Federacije BiH upućuje urgenciju Domu naroda da hitno stavi na dnevni red Nacrt zakona o reprodukcionom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja.
4. U cilju prevazilaženja nagomilanih problema u oblasti lovstva Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je izradilo Prednacrt zakona o lovstvu i uputilo ga na mišljenja u novembru 2019. godine, Federalnom ministarstvu finansija, koje i nakon dvije urgencije upućene od strane Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva nije dostavilo svoje mišljenje. Vlada Federacije BiH upućuje urgenciju Federalnom ministarstvu finansija da u što kraćem roku dostavi svoje mišljenje na Prednacrt zakona o lovstvu.
5. Obavezuju se korisnici državnih šuma da poduzmu sve neophodne aktivnosti u cilju izvršenja radova planiranih godišnjim planom realizacije šumskoprivrednih osnova.
6. Pozivaju se kantonalne uprave za šumarstvo na intenzivno praćenje realizacije šumskoprivrednih osnova i poduzimanje aktivnosti u okviru svojih ovlasti i redovno izvještavanje Federalne uprave za šumarstvo.
7. Pozivaju se kantonalna ministarstva nadležna za poslove šumarstva i kantonalne uprave za šumarstvo da planiraju namjensko trošenje finansijskih sredstva koja se prikupljaju u budžetima kantona na osnovu kantonalnih propisa kojima se uređuje oblast šumarstva.
8. Nalaže se Federalnoj upravi za inspekcijske poslove da u saradnji sa kantonalnim inspekcijama i kantonalnim upravama za šumarstvo, intenziviraju kontrolu realizacije šumskoprivrednih osnova, te da preventivnim i represivnim mjerama, u skladu sa svojim nadležnostima, obezbijede sveobuhvatnu i potpunu realizaciju svih radova planiranih osnovama uključujući i planirane sječe ravnomjerno u svim gazdinskim klasama šuma, kako je to definisano važećim propisima za oblast šumarstva.

9. Nalaže se korisnicima šuma da prilikom izrade novih šumskoprivrednih osnova nadležnom Federalnom ministarstvu dostavljaju izrađene šumskoprivredne osnove radi pribavljanja saglasnosti za njihovu primjenu u skladu sa Odlukom Vlade Federacije BiH o izradi, sadržaju i primjeni šumskoprivrednih osnova-Prečišćeni tekst („Službene novine FBIH”, br. 41/21 i 46/21).

10. Zadužuje se Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva da „Informaciju o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2021. godini i planove gospodarenja šumama za 2022. godinu” sa Zaključcima Vlade Federacije BiH proslijedi Federalnoj upravi za inspekcijske poslove, vladama kantona, kantonalnim ministarstvima nadležnim za poslove šumarstva, kantonalnim upravama za šumarstvo i preduzećima koja gospodare šumama na znanje i postupanje.

11. Zadužuje se Generalni sekretarijat Vlade Federacije BiH da Zaključke Vlade Federacije BiH dostavi Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine.

12. Ovi zaključci stupaju na snagu danom donošenja.

V. broj: 1430/2022
06.10.2022. godine
Sarajevo

